בב"ה

א

ספר מליץ[1]

אמר רזיאל הנביא מרי ורבי ליהוה אלהי ישראל הוא ראי אלהי יזראל. כשהחל בענין זה זכר השם המפורש תחלה, ואמר שזה הנקרא בזה השם הנכבד והנורא אשר נכתב

[1] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 ישנה תוספת לפני המלה "מליץ":

מליץ

בחן משכיל בחן מצרף אמונה / בכור שכל צרוף צורת תבונה

קנה מדע ובין מראה צפונה / וגלה סוד והבט בתמונה

בשעיפים מחזיונות לילה / בנפול תרדמה על אנשים

פחד קראנו ורעדה. ורוב עצמותי הפחיד. ורוח על פני יחלוף תסמר שערת בשרי. יעמוד ולא אכיר מראהו תמונה לנגד עיני דממה וקול אשמע. מחשבות בני אדם משתנות זו מזו מאד וכפי מחשבת כל אחד ואחד מהם וכפי הדברים הנמצאים הרבה בפיהם וכפי עניין מעשיהם {על הרוב} יהיה מה שמראים להם בחלומותיהם. ובהיות מחשבתי משוטטת בעניין מהות הנבואות ודברי הרגל פי תמיד לפי כחי הוא בעניין חכמת הנבואה וחלומות העירני השכל האלהי אשר זכרתי בהקדמה לכתוב פירוש הספרים הנזכרים. והנני מחל מן הספר האחרון מהם שהוא ספר "מליץ", וכל אחד מהם אזכרנו בראש פירושו, ואחריו עוד אפרש כל אחד עד "ספר הישר", אשלים "בהפטרה" {ואשימנה בדמות חותם לכל הפירוש הכולל כל הספרים ומהשם}. ומהשם אשאל לעזריני באשר אעשה ולגלות עיני ולבבי לדעת אלה הספרים כולם. ויצילני אלהי צורי ממכשול ומכל שגיה ויורני הדרך הישרה והנכונה בהם.

באותיות ההעלמה ולא נקרא בהם הוא הדבר הראוי להקרא "אלהי ישראל"[2] באמת, אשר סודו אלהי שכל הפעול.[3] וכתב בחוץ שני שמות להיותם כנוי לזה השם האחד. מפני שזה השם הקדוש הוא משולש באמת והוא שם העצם והוא שם למדת הרחמים והוא שם למדת הדין. ועל כן שלשה שמות מהם הם שם אחד מיוחד באמת, כי אין עצם השם בלתי מדותיו ואין גם כן מדותיו בלתו ואינם נוספים על עצמו, ולא נעדרים מעצמו שהם כחותיו וכחותיו הם הם עצמו, ועצמו הם הם כחותיו ואין כל בריה יכולה לדעת אמתת דבר זה על בוריו, כי אם נדע דבר מאמתת מדותיו שהם תאריו היינו יודעים עצמו וזה נמנע מטבע

‖5א‖ כל שכל זולת שכלו יתעלה, רק מה שנדע ממנו הוא מה שהשם פועל במדותיו. והנה נשיג קצת פעולותיו על פיו שגלם לנביאיו יתעלה על דרך השגת מצותיו וסבותם בנסתריהם. ועל כן כל מי שיודע יותר מסתרי התורה, ומטעמי המצות על הדרך הנסתרת שהיא הנגלית לחכמי

[2] בראשית לג כ.

[3] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בווריה Hebre. 285: "נראה לומר הפועל ר"ת".

הקבלה, הוא אשר ידע יותר מאמתת פעולותיו יתעלה, ובזה יתקרב אליו מהר יותר.

והנה רזיאל כוון להודיענו שמו יתעלה לפי הדרך הנעלמת כדי להקריבנו אליו יתברך שמו, וחלק התיבות, ושם לפעמים אות אחת כאלו היא תיבה גמורה להודיענו שכל אות עולם בפני עצמו אצל הקבלה. וצוה לרואי זה הכח המופלא האלהי להורות שמות יתברך. והפך תיבות רזיאל ועשאה יזראל. להודיע כי ישראל הוא יזראל כאשר מברהם הוא יעקב מפני שתוך שתי מדותיהן שהן חסד ואמת כאמרו: "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם".[4] ורמז במלת הודו שם אהיה, כי שני השמות העצמים אשר הורכבו משם יה̇ והם יה̇ יהוה̇ סודם הודו, יודו, וכן ודוי הודו הוד והרי יה̇, אורה, יה̇ו, יודה, ואמנם ודוי השם הוא ההוראה, וכן הודו בשם אהיה הורמה, ודאי, והנעלם הודמי.[5] ועם זה דינו כאשר הוא די יתעלה ויתנשא שמו. שאלו לעיני וגומר. אמר:

[4] מיכה ז כ.

[5] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בווריה Hebre. 285: "והנעלם הודאי {הגה. יוד הא וו הה. עכ"ה}. בשולי הגליון בכתב יד מינכן רשום: " Liberti widmisadii".

כי רעיוניו, שהם חסידי הגוף, בהיותם טובים שאלו לעיניו שהם עיני השכל הרואים כל דבר בעבור תכליתו שהוא היום האחרון לחיי העולם הזה, שהוא יום המבוקש. ואמר: מיד איש יהודה שמניו. זו היא תשובת השכל שהשיב לשואלים. וזכר איש יהודה בעבור היות שמו מיוחד להוראה היהודית. והודיענו שתכלית הנחמה אינה לרעיונים לבד להשואלים עד שיושלמו שלמות יהדות, כלומר הוראת ידיעת האמת והוצאה מן המבוכה ועל כן אמר נחמת אמונתינו, כי מה ענין אמונת בשאלה אם לא היה כן בזכרו מאל נורא, שסודו מבר אלהים, כענין ודיניהדי רביעמה דמה לבר אלהים, והנו מרחמן, כענין רחם

||5ב|| ונחם על ברכת המזון, בשנת אחת למלכות. רמז המעלות המחודשות למלכות קטנה וחזקה. והמשיל הישנות הנפטרות למלכות שהיתה תחלה חזקה מאד ועתה בטל כחה וחלשה תכלית החולשה. וסוד קטן קטנה וחזקה. שכל הקטן והחזק. ואמר כי בהתחדש מלכותו הודיעהו השם דעלי דעת עליון, ואמר: בהיותי דורש בסיני מאל שדי, כלומר בהיותו דורש דרכי הר סיני המורה על אמתת נתינת

התורה וייחס הדרישה לעצמה[6] והמקום לעצמו. ואמר סיני בחיריק תחת הנון[7] ולא אמר סיני ממש. כלומר כחו המיוחד לו לעצמו ולא לזולתו, ושם מם מן סינים[8] רבקה עם אל[9] שדי שסודו מהשם. ואמתתו שכינה ואמר שדרש בעד מלכות הכחות השכליות שהם בני יעקב לדעת מה תכליתם, ודרש גם כן בעד מלכות הכוחות הגופניות שהם מכל מלכי הארץ, כלומר מלכי כל הגופים הנקראים ארץ. ואחר שדרש בעד שתי המלכיות האלו בכלל ומצא זה הקרן הצומח[10] וידע שבזכותו ינצלו כל הכחות המושכלות מן הגלות פתח מיד בשמחות. ואמר בית ישראל "פצחו רנה"[11] וצהלה מהיום הזה ומעלה, כלומר כבר בא מלככם המושיעכם,

[6] בהגהה נוספה האות ו בין השיטין, דהיינו צריך להיות לעצמו.

[7] סינִי.

[8] ישעיה מט יב: "הנה אלה מרחוק יבאו והנה אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים".

[9] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285: "נראה לומר מאַל שדי סודו מהשם. ד"ת".

[10] הכוונה למשיח, ראה את המונח "מצמיח קרן ישועה" במסכת פסחים קיז ב. וראה ישעיה ד ב: "ביום ההוא יהיה צמח ידוד לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל".

[11] ישעיה יד ז.

והוא שליח מכוון מהשם לבא אליכם להיותו מלך עליכם, כי הוא איום ונורא בעל עוז וגבורה. וקראו נמר, מפני שהורג מי שהוא גוף בעל חיים טורף ואוכל ומבריח כל חיה רעה, כלומר כל מחשבה רעה והורגה, כי כן קראו באמרו כי קטלן שמו. וסודו קטן ושלם ועוד כי "מחנה אלהים"[12] שמו. ועל זה אמר עוד ועל פי אלהי ישראל אלהי יעורר מלחמות בארץ. מפני שאף אלהיו חרה במכעיסיו. כלומר יעורר רעיוני הלבבות להתקוטט במציאותו ולהפלא מאין בא זה המלך החדש עתה מקרוב. ו"מה זה ועל מה"[13] הבלבול כולו בינינו בהיותנו אתמול שלוים ושקטים, אין זה כי אם לסבה אלוהית אשר חטאנו לו והכעסנוהו. זה יאמרו רעיני כל משכיל, כי הרעיונים והדמיונים והמחשבות והציורים והחכמות והתבונות והדיעות והמדות, כלם הם כחות נשאות באיברים. וכל <וכל>

||6א|| וכל האיברים הם דומים לענייני ממשלות העולם בגוף האדם הנקרא בכללו עולם קטן כולל הגדול. וכמו שיש

[12] בראשית לב ב.

[13] אסתר ד ה.

בעולם בכללו מנהיג אחד שהוא סבה ראשונה לכל, כן יש לגוף כל משכיל סבה ראשונה בכללו, ופעמים יקרא אלוה ופעמים יאמר עליו שיש לו אלוה, והוא כי בעת התיחס כל הכחות אליו יקרא הוא אלהיהם, ובעת הערכו אל סבתו הראשונה יקרא בן אלוה. ובעת השתתפו אל שום אבר מן האברים הפנימיים המעולים לעוררו אל היות מתפעל ממנו לקבל שפעו יקרא רוח הקדש, מפני היותו מניע רוח האדם העולה למעלה. ואז יהיה כדמות דבר אנושי, על דרך משל כאלו[14] הוא כח מנחותיו. וכן כל כלי מוכן לשאת צורתו ולציירה בדמותו בצלמו בהשיגו יקרא זה בשם זה.[15] ועל כן אין ראוי שתטעה בשמותיו מעת אחר זו ההקדמה. לכן כה אמר

[14] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 בהגהה: {העולה למעלה ואז יהיה בדמות דבר אנושי על דרך משל כאילו}.

[15] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 בהגהה: {ועל כן אין ראוי שתעשה בשמותיו אחר זאת ההקדמה לכן}.

התחיל עתה לדבר רזיאל "פה אל פה"[16] עם המלך החדש,[17] וכאלו הוא נותן לו עצה על ענין מלחמותיו כלם, מפני שרזיאל יודע יותר בכחות הגופניות ממנו מפני שהם עתה אצלו חדשים, והוא רך במלכותו עדין. וכאלו אין רזיאל רשאי לתת לו עצה מעצמו, אבל מודיע לו שעצתו היא העצה שהודיעהו אלהי יעקב, ואמרו איבך, רוצה לומר האלהים אשר הוא אביו. ועל אמר אשר הביאך עד הלום, וידוע שבהתחזק השכל האנושי על כחותיו אחרי מלכו עליהם, לא יוכלו לעמוד מפניו. ועל כן אמר וכל גוי וכל "ממלכה אשר לא יעבדך"[18] אשבית זכרם מן הארץ ואמחה את שמם מתחת השמים. שכל הכחות אשר אינם מכלל עובדיו בדבקות מושבתים הם מהמציאות. וכן אמר כי כל ממלכות הארץ אתן בידך, ואתה תבנה את ירושלם ואת ביתי בנין חדש אשר לא יהרס עוד עד עולם. כי הוא הבונה

[16] הרב אברהם אבולעפיה משווה את נבואת מלך המשיח, הוא הרב אברהם אבולעפיה, אל אדון הנביאים משה בן עמרם. ראה על מונח זה במדבר יב ח.

[17] הוא המלאך הנקרא "השכל הפועל" המדבר עם הרב אברהם אבולעפיה.

[18] ישעיה ס יב.

בית מקדש בנין מחודש אשר אין לו הריסה לעולם. ואשרי מי שבנה לו בית דירה. והמשיך חזקתו ועזרתו אשר מצד סבתו וזכר שלא יפרדו שניהם לעולם.

ואמנם אמרו וכל עם מלך ראמלום [...][19] יפול

‖6ב‖ לפניך, הוא ענין שהבטיחו השם להצילו מיד שונאו[20] והוא המלך הראשון הגדול ממנו י"ג שנה, כי בהתחילו לפול יפול תמיד. ורז"ל זכרו שם אמלום[21] [...][22] והוא שם יצר הרע שהוא מלאך המות בעצמו. אך אמרו[23]: קומה נא עבור את מעבר יבק - הוא משל למעבר העולם הזה שהוא כדמות מעבר נהר קטן או ים מועט שאדם עובר בו במהרה ובקלות ובזמן מועט. ויש בו עוד סוד בגימטריא ואין צורך להזכירו פה. ואמר עוד: רדוף אחר העם הנותר בעיר הראי.

[19] שם מלאך לא טוב.

[20] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 בהגהה: {הראשון}.

[21] Amelos, שמו של המלאך הלא טוב בספרדית.

[22] שם מלאך לא טוב.

[23] כאן מובאים להלן דברי הנבואה, הווה אומר החזון הנבואי, של הרב אברהם אבולעפיה משנת ה' אלפים מ' [1280].

ענינו,[24] כשיברחו אויביך מפניך אל תחשוב שמספיק בזה, אבל דע שאינו מספיק מפני שצריך שתרדוף אחריהם עד כלותם, פן יתחזקו עוד וישובו להלחם בך. והכל משל לכחות הנחלשות לעיתים מפני השכל, שצריך על כל פנים לחזק כחות השכל ולהעדיר כל מי שמונע ההשגה בכל צד העדר. והמשיך זה עד כי צורם מכרם. והעיר הראי משל לכח הראיה[25] שהוא מקום הזנות. ואחרי כן צוהו לשמוע עצה ולעבור על כל פנים מעבר הים הקטון שהוא סוד היום הקטן, ורמז לכפירה הקרובה, הוא הכפר הקטון שהוא הכופר הקנין אשר ראוי לתקוע בו אהלים חזקים כדי שלא יהא מכל עוזרי הכופר שהוא כח התאוה אשר באבר הערוה, הנקרא אבר קטן מטול. ועל היותו חזק צוהו לקחת עמו מאה יהודים רב וצעיר, ולשים עליהם ראש אחד בעל לב. כלומר

[24] הרב אברהם אבולעפיה נוקט כאן בדרך של הבאת דברי נבואתו, ופרשנותם על ידיו. המונח "אמר" להלן מורה על דברי הנבואה שאמר לו המלאך הדובר עמו.

[25] לא ברור בדיוק לאיזו עיר מתכוון המקובל, משחק מילים עם המונח "הראי" לא נותן בידינו שם עיר, וכך גם לא המונח "ראיה". יתכן והמונח הוא בשפת לעז. Vision למשל רומז לעיר ציון המצויה בו, שבה היה אכן המקובל הרב אברהם אבולעפיה בנעוריו בהיותו בן כ' שנים.

שישתף אליו כל הכחות המורים במעלתו בין חזקים בין חלשים, ולתת עליהם מנהיג אחד מכריחם לחזוק בעל שכל. ואמר אחר זה שיצוה המלך ליהודים הנמשכים אחריו לכתוב השם המפורש עלי רגל קלף חדש בדיו שחור.

ואמר שילך זה הרגל שלהם לפנים במלחמה כדמות ספר תורה, הנה זה מורה כי ידיעת השם כשהיא חקוקה על הלב הנקרא רגל והוא קשה לפחד מהשם, ועם השם מתעורר פחד הנפש ממנו. בעבור המצא בו שדי ברוחו ומבהיל כל כח גופני מפניו,[26] אז יוכל המלך החדש להתחזק ויבריח המלך הישן וכל כחותיו מלפניו בריחה מהירה, ויפחד להשיב לסבב <אליו>

‖א7‖אליו פני המלחמה. ואל זה אמר ובזה תנצח כל אומה ולשון, כלומר כל מי שהוא שהיה היה עומד לפניך בתחלה. ולפיכך הוצרך לומר לו להשביע כל עיר אשר ילכוד ויכבש תחתיו להעבירה לשם רזיאל ולשם רבו שהוא המלך או אמור המלאך.

[26] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 בהגהה: {בעבור הנמצא בו שדי ברוחו ולבהיל כל כח גופני מפניו, אז}.

וכלל הנה ג' השמות הקדושים מכפנים יחד, ואולם סוד הנקוד הנמצא בשם המיוחד בכל ספרו זה ובשאר ספריו הוא ענין נוגע בעטרה ואי איפשר לכתבו מפורש בשום פנים, אך נמסר בקבלה פה אל פה לראוי בעל הצירופים לבלתי היותו מפריץ בו פרץ. אחר כך החל עוד להודיעו כי עם היותו שומר מצות השם אין לו פחד מן המלאך הגדול, כי נוצח מלפניו על כל פנים. ולא עוד אלא שיעוור ולא יראה לעולם פניו, כי השם נשבע למסרו לחביריו ליסרו, וכבר בשל כחו וכהתה עינו ונס לחה. שאלה היו עוזריו ונכשלו ואין כח בם לעמוד. ואם כן טוב הוא לרדוף אחרי הנשארים מכחותיו עד שער השמים, כי הם נסים וזה דודך וסופו להיות פרוד מכולם כלומר שכל נפרד.

והנה ציוהו לבלתי העלות על לבו לעמוד במקום המלחמה עמו שהוא הלב, ולא יכנס לא לחדר ששם יש לו גם כן כח בדבור והוכן לדבור, מפני שידומה אם ישמענו ויאמין לדברו. וכאלו רזיאל נכנס לו ערב לסבול כח הדבור ההוא הדמיוני וכל מקריו. וכבר ייעד לו שהוא לא יגיע שם חי. ועניינו הוא שהוד מהלך בורדיל הוא מכלל הדבור. ויצר הרע אינו מגיע

עדם שם לעולם, מפני שדבריו פרטים ואינם כללים. ודברי השכל האנושי הנקרא יצר הטוב, דבריו האמתיים כללים והמשותפים פרטים וכללים, אך לעולם אינם פרטים לבד. והנה אמר וברדהואל עבד ה' ומשרתיך. והורה על היותו אמצעי גם כן בין השם ובינו על פי הדבור. וברדאל הוא רזיאל בעצמו. והנה אמר לו ואם על בורדל נשבעת חי ד' פטור אתה. כבר הורה על היות מלות חי ה' משותפות לכאן ולכאן. ובן מהם שהם השבוע בעצמה, ויובן שהם שבועה שנשבע רזיאל עם בם על היותו פטור משבועתו. ומה היא השבועה אשר בין שני היצרים שהם שני המלכים, היא שבועת דם ודיו שעל פי שניהם אדם

||7ב|| מדבר מבית ומחוץ. וזה אומר שאחר שרמלום[27] נס למרום, כלומר נס למרום ונעשה זנב למאר שהוא מזל

[27] Romulus – דמות אגדית מן המיתולוגיה הרומית, שיסוד העיר רומא מיוחס לו. רומולוס היה אחיו של רמוס [Remus], ושניהם היו בניו של האל מרס, הוא אל המלחמה הרומי, וריאה סילְביה, בתו של המלך נומיטור וכוהנת וסטה. האל מרס שכב עם ריאה והכניסה להריון מחוץ לנישואין, ולכן ציווה אמוליוס להרוג את שני בניה התאומים. אולם המשרת שצווה על כך השליכם לנהר הטיבר, והם צפו ועלו לגדה וגודלו על ידי זאבה. משגדלו בנו את העיר רומא בשנת 753 לפנה"ס, אולם רמוס לעג לרומולוס

ראובן, והוא מזל טלה, ונוטלה ממנו הברכה והבכורה, ונתנה ליוסף שמזלו מזל דלי,[28] כלומר כחו כח דלי. לא תחשוב שאני מאמין שישראל לישראל, אבל תדע שאני מאמין שי"ב שבטים הם כנגד י"ב מזלות וכנגד י"ב

על גובה החומית שהקים, ולכן רצח רומולוס את רמוס. ובסוף שלטונו, בשנה השלושים ושמונה לשלטונה עלה השמיימה לשכון עם האלים. אגדה זאת הועלתה לראשונה על הכתב על ידי המשורר הרומי ורגיליוס בתקופת שלטונו של אוגוסטוס. שם מתוארכת תקופת שלטונו של רומלוס בין השנים 716-753 לפנה"ס. ורגליוס חי בין השנים 70 – 19 לפנה"ס. וידוע בשל הפואמה אינאיס בעלת שנים עשר ספרים, הנחשבת לאפוס הלאומי הרומי. השאלה היא איך הגיעו ספריו לרב אברהם אבולעפיה? יתכן שהגיעו במקור הרומי, אולם יתכן שהרב אברהם אבולעפיה למד אותם דרך מורים באוניברסיטאות בספרד. הרב אברהם אבולעפיה קושר זאת לחכמת המזלות, ובכך מצביע על מקור יהודי הקשור לורגליוס. ראה מדרשה רבה שמות כח א.

[28] רעיון זה על המקטרג ומעמדו בשמים מובא בפרוטרוט אצל תלמידו של הרב אברהם אבולעפיה – הוא המקובל הרב יוסף בן אברהם ג'יקטיליה. בספרו "סוד הנחש ומשפטו", שיצא על ידינו במהדורת ביקורתית בירושלים בשנת התשנ"ח [1998], מציין המקובל הרב יוסף ג'יטקיליה כי המקטרג למעשה היה אחראי על כוכב חמה, אך ירד מגדולתו עם חטא גן עדן והנחש. דבריו של הרב יוסף ג'יקטיליה מהווים פירוש ישיר לדבריו של הרב אברהם אבולעפיה כאן, עובדה שנעלמה מעיניהם של החוקרים במשך הדורות, מאחר וספרי הנבואה של הרב אברהם אבולעפיה לא יצאו עדיין בדפוס עד עתה אבי"ר.

חדשים,[29] והם שולטים על החדשים ועלה כי על כן נקראו בשם שבטים ומטות, שהם המורים על הממשלה והמלכות, כאמרו: "לא יסור שבט מיהודה".[30]

ו- כל שכן כח	כי ישראל ובתו ונשותיו ואב
ואחיו וחמיו האישי	וצאנו וכל ענינים הגוף
ומהם גופנים ומהם	גופים ומהם רוחות, אבל
ביאורם. ונשוב האנושי	לומר שרמז שיקרה לשכל
עם שהם יושבי אי וכן	הראי כלומר ראות הענין,
קיומם וצוהו שלא	יבטח בהם

[29] על הקשר בין י"ב השבטים וי"ב המזלות הצביעו כבר חז"ל, ראה מדרש רבה שמות טו ו: "אתה מוצא י"ב מזלות יש ברקיע כשם שאין השמים יכולין לעמוד חוץ מי"ב מזלות כך אין העולם יכול לעמוד חוץ מי"ב שבטים".

[30] בראשית מט י.

כחו. הוא וכל הנמשכים אחריו שהם אנשיו. וצוהו שלא יקל עולו מעל צוארם, גם הזהירו לבלתי הכבידם הרבה כי חלושים הם לסבול רוב מוסר פן ימרדו בו. ועל כן צוהו להפקידם תחת יד האיש הקרוב אליו, כלומר שהוא ידע להנהיגם בעתים שהוא נפרד מן האדם, כלומר בעת היותו בלתי נמצא בפועל עד עת שובו. כי הוא מתגלגל בדמות רצוא ושוב, את אחר עת. וייעדו לבלתי ירוא להפסיד מה שהרויח, כי עיני השם שמה תמיד לעזר ולהועיל. כענין: "עיני ה' אלהיך בה מראשית[31] השנה ועד אחרית השנה". וכן והיו עיני ולבי שם כל הימים. ועתה עוד ייעדו שמשם יבא לו עזר שלא יצטרך להעבירו עמו המעבר הידוע. ולא יצטרך גם כן להעביר עמו רק מאתים איש מאנשי אי הראי, והם מאה מולים ומאה ערלים.[32] והוא משל לכחות

[31] דברים יא יב.

[32] המקובל מפרש כאן למעשה את הנאמר על דוד בן ישי מלך ישראל חי וקיים, ראה שמואל א, יח כז: "ויקם דוד וילך הוא ואנשיו ויך בפלשתים מאתים איש ויבא דוד את ערלתיהם וימלאום למלך להתחתן במלך ויתן לו שאול את מיכל בתו לאשה". נראה כי כוונת המקובל כאן להתאחדות עם השכינה, כמו משה שעלה לענן, וכמו הכתובה של עם ישראל בשבועות עם התורה. ראה

הרוחניות והגופניות, כי הרוחניות כחות מולים יהודים ומורים על האמת, והגופניות כחות ערלים ואטומים וסתומים וחתומים ומקשים

||8א|| על האמת. ואמר לו[33]: שבעברו אחר שדעתו לחזור עוד לא יקח כל כחותיו המעולים עמו, שלא ישאר האיש הזה רֵק מכל טוב. וגם לא יניח לו כל הכחות הרעות הראשונות שלא ישוב האיש הזה לאשר היה בו בתחלה מן הפחיתות, אך יקח קצת ויניח קצת. ואין ענין מספר המאתים קבוע אבל הוראה על קצת רבוי, כענין שבעה או עשרה, שיורו על רבוי במקומות הרבה. והנה נתן לו סבה על שאין ראוי לעשות זולת מה שאמר לו באמרו: פן יתפארו עליו. וכל המשכת הענין ההוא עד אמרו: לא זכרו את ה' וגם שכחו דברי קהלת. והורה על כל הנעלם בפסוק: "עיר קטנה",[34] שהוא ידוע לכל שרז"ל פרשוהו על ענין גוף האדם ועל התחלק כחותיו הגופניות והרוחניות.[35] ואחר כך ביאר:

[33] המלאך אמר לרב אברהם אבולעפיה. יש כאן פירוש ושימוש בנאמר על יעקב בן יצחק ומעבר יבוק. ראה בראשית לב כב-כד.

[34] קהלת ט יד.

[35] נדרים לב ב.

"כי לא כנשים המצריות העבריות כי חיות הנה".[36] וכל כחותיהם הם רוחניות ותלויות בקול ורוח ודבור, שהוא רוח הקדש. וסוד להגנם מאויבי ה' וממשחי זולהו. ידוע על דרך הנסתר כי הכחות האבריות אינם מכירות אלהות וממליכות עליהם כל גובר ועל "מאן דאלים גבר".[37] כלומר כל מי שהוא יותר רשע ויותר מתגאה ומתגבר על חביריו הוא מולך על האיברים בהכרח. כלומר מן האיברים הנושאים ארבעת המלכים שהם האדים[38] – החם והקר והלח והיבש. שהם אינם מכירים שום אלהות זולת פעולתם שפועלים וזה מושח את זה בטבע ובמקרה. ועל כן הם אויבי הַדִּבֵר שאם אינם קיימים, והוא קיים. ופשטו אינו צריך ביאור כי מבואר הוא מי הם מושחי זולתו. ועוד החל ליעצו ואמר לו שיחזק כחותיו ויגביהם עד שכל רואיהם יפחדו מהם, וצוה לפרנסם לפי צרכם אל המזון. וזמן הרעב של שנתים. ועוד חמש שנים

[36] שמות א יט.

[37] גיטין ס ב, ועוד.

[38] האדים – מונח זה מציין את המונח ליחות, שהיה רווח בספרות ימי הביניים.

אשר אין חריש וקציר.[39] רמז הם לשבעה כוכבי לכת שאם שני המאורות וחמשה כוכבים נבוכים[40] המושלים אחר י"ג שנה, עד תשלם כ' שנה. שהוא סוד בית דין של מעלה אשר האדם נדון בם. ואחר כן נדון על {פי} השם לא על פיהם כלל. והוא סוד אדם עם

||8ב|| האדם. ועל כן צוה לו לצוד צידה, לא להלחם בעמלק שהוא שם כללי לכל המקטרגים. ואמרו עד חמש שנים מפני תשלום יובל. שסודו מ"ח שנה. וכן סוד חֹמֶשׁ שנים חפשם

[39] יש כאן רמז לשבע שנות הרעב שעליהם חלם פרעה מלך מצרים, חלום אותו פירש יוסף בן יעקב. ראה בראשית מא כט.

[40] ראה רבי משה בן מימון, מורה נבוכים, ב ט: "הנה הראשונים כולם היו מסדרים נוגה וכוכב למעלה מן השמש. ולזה היו מונים הכדורים חמשה, כדור הירח, הסמוך לנו בלא ספק, וכדור השמש, אשר הוא למעלה ממנו בהכרח, וכדור החמשה כוכבים הנבוכים, וכדור הכוכבים העומדים, והגלגל המקיף בכל, אשר אין כוכב בו". על המונח "נבוכים" ראה את דבריו של רבי יעקב אבן תיבון, פירוש המלים הזרות, אות ח: "חמשת הכוכבים הנבוכים - המשרתים שבעה ידועים, כולם נקראים נבוכים, למבוכה הנראית בתנועתם, והשנים מהם - השמש והירח, והחמשה הנשארים נקראים 'חמשת הכוכבים הנבוכים' - משיאמר 'חמשה' סתם, ידוע שאינו מדבר על השמש והירח".

ותמצא שהם מה שנה. וענין ארץ הצבי[41] ללכדה וגם להחרימה מפני שיוכל בסוף לטהרה, כלומר מה שהיה בתחלה מרוצה וטוב ויפה והיה בו חפץ וצביון, ויצא מן האמת יחורם עד שימותו ממנו כל הכחות הרעות הבהמיות, כדי שיטהרו הכחות העליונות בו בסוף וישוב החפץ והרצון והצביון אחיו בכשרות ובטהרה. וכן צריך לדעת הכלל, אחר שהודיע רזיאל שהוא האדם בכלל כל דעתו וכל עצתו לשכל האנושי בכל, שהוא המלך הקטן, להשמר מן [...][42] מן ה[...][43] שהוא המלך הגדול המושל בתחלה עליו, כי כח ה[...][44] על המלך הקטן.[45] והזהירו כראוי להיות זריז וחזק

[41] ארץ הצבי – מונח זה מופיע רק בדברי הנביא דניאל, ראה דניאל יא טז: "ויעש הבא אליו כרצונו ואין עומד לפניו ויעמד בארץ הצבי וכלה בידו"; יא מא. הכוונה לארץ ישראל.

[42] שם מלאך לא טוב.

[43] שם מלאך לא טוב.

[44] שם מלאך לא טוב.

[45] ראה נדרים לב ב: "אמר רמי בר אבא: מאי דכתיב [קהלת ט יד]: "עיר קטנה ואנשים בה מעט"? "עיר קטנה" - זה הגוף, "ואנשים בה מעט" - אלו אברים, "ובא אליה מלך גדול וסבב אותה" - זה יצר הרע, "ובנה עליה מצודים וחרמים" - אלו עונות, "ומצא בה איש מסכן וחכם" - זה יצר טוב,

ואמיץ כנגד כל לוחמיו והבטיחו שיצליח בעשותו כך. חזר וברכו בשם על מנת שישמע ואמר לו: כשמעך בקול ה' יהיה עמך. וקשר הענין וחזקו ומכלל ברכתו שינתנו כל אויביו בידו ושיעשה בם משפט. והשרש הורה שמציאותו היה עם האדם לנקמם נקמת השם ממשכחי שמו. וזכר עמו שלשה תארים, שהם הצריכים יותר מכל דבר, ולא שתפם כלל אבל שם כל תאר מיוחד לעצמו, באמרו: הגדול הגבור והנורא,[46] ולא שם בהם וֹ' ולא שם אל. מפני שזהו סוד הרחמים לצדיקים. כלומר בהיות שמו הגדול מתגדל ומתגבר ונורא בהא הידיעה, כי כשיודע זה לכל יודעו מיד יכנע כל כח גופני כלָל או פרטי תחתיו. כי מדת הגדולה היא המורה על מעלת בעליה, ומדת הגבורה מביאה מפחד בלבבות, ומדת היראה המקיימת שתי המדות הראשונות בחזקה. והאחרונה מביאה להשמר מכל חטא והראשונה מביאה לעשות כל מצוה מאהבה מכל האמצעית שומר זו וזו. בהיות כח ויכולת נמצא לגמול האוהבים והיראים העושים מה שראוי

"ומלט הוא את העיר בחכמתו" - זו תשובה ומעשים טובים, ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא".

[46] ברכות לג ב.

והנזהרים מעשות מה שאינו ראוי. ולענוש מה פני הכוונות האלוהיות. והנה ברכו בתוספת

||9א ימים לו תחסרון ימי אויביו. וזה מפני שכל מה שהשכל נשאר עם האדם בעולם הזה יותר זמן ארוך מוסיף האדם חכמה, ואם יפרד אי אפשר להוסיף מעלה על מעלתו,[47] כי מה שראוי שהרויח ומוליכו עמו בו מתלבש ומתפאר בעולמו, והוא גמולו בין רב למעט. אלא שאין מונע לו אחר הפרידה והנה השכל הזה האנושי בהתחילו לצאת מן הכח אל הפועל הוא רך וחלוש מאד, על כן אין לו כח לעמוד בפני מונעיו עד שיתחזק חוזק שיהיה ניכר בו. וזה דומה על דרך משל לנער שלומד פסוק אחד על פה, כי בהיות ידיעתו בו חלושה ואף על פי שידענו עתה הנה ישכחנו מחר וכל מה שילמדנו יותר יחזקנו יותר, עד שלא ישכחנו לשבעה ימים, אבל אחר שנה ישכחנו עד שיהיה אצלו כאלו לא ראהו לעולם. כי זהו ענין טבעי באדם. ועל כן כשילמדנו בטוב מאד מאד לא ישכחנו לעולם, כן זה השכל בהתחזקו

[47] המקובל מצביע כאן על קשר ישיר בין התפתחות השכל והגוף, עם חדלון הגוף לא ניתן לפתח את השכל. ראה את דבריו של דוד בן ישי מלך ישראל חי וקיים, תהילים ו ו.

מאד מאד ימצא מזומן תמיד לכל חכמה ודעת ולא ישכח לעולם. ויהיה נמצא עם האדם בימינו כחו שנאמר על זה: "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט".[48]

וענין אמרו לו ומים עד ים תמשול,[49] ועשר ונכסים וכבוד,[50] תרב כחפצך עד די. והוסיף לאמר לו: ועל בני יעקב תרחם, כי בן יעקב אתה גואל בני יעקב תקרא. שני פסוקים אלה הם עדים נאמנים על היות זה המלך הנזכר הוא המלך המשיח ולא זולתו בשום. ועיין בם כראוי ויתברר לך זה מהם, אחר שתדע ששם משיח משותף לשלשה ענינים אלה. משיח יקרא תחלה השכל הפועל באמת, והרמז: "וזה שמו אשר יקראו ײ צדקנו".[51]

ומשיח יקרא האיש והעתיד להוציאנו מן הגלות מתחת ידי האומות בכח שישפיע עליו מן השכל הפועל. ומשיח יקרא

[48] תהילים טז ח.

[49] זכריה ט י: "והכרתי רכב מאפרים וסוס מירושלם ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ".

[50] קהלת ו ב.

[51] ירמיה כג ו.

השכל החמרי האנושי ההיולאני שהוא הגואל והמושיע הנפש וכל כחותיה הנפשית המשולות מתחת ידי המלכים הגופניים ועממיהם וכחותיהם התאויות[52] הפחותות. וזה ענין מצוה וחובה לגלותו לכל משכיל ממשכילי ישראל להושיעו. מפני שיש דברים רבים שהם הפך דעות המון הרבנים, כל שכן שהם

‖9ב‖ חולקים על כל מחשבות המון עמי הארץ. ראוי לכל משכיל המבקש להתנבאת שיראה בעיניו ובלבבו כל איש ואיש מאנשי הארץ הסכלים כאלו הם קופים וכל מעשיהם כמעשה התנים, ומחשבותיהם כמחשבות השֶׁנְהַבִּים,[53] שכל אלה מיני חיות שראוי לברך עליהם ברוך משנה הבריות, ובשלשתם מני קופים הם וכל פעולותיהם דמיונות. והאיש עמהם הוא כפי שמצא עצמו ביער לבדו שיודע שאין שם איש זולתו, וגופו מסוכן בין החיות הרעות הנמצאות תמיד ביער. אבל נפשו אין להם יכולת עליה, והוא הנפש המשכלת הנשארת אחר חיות העולם הזה. ואמנם מפני

[52] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285: הנפשיות {המעולות מתחת ידי המלכים הגופניים ועממיהם וכחותיהם התאויות}.

[53] הכוונה לחיות בעלות שנהב הם הפילים, וגם הקרנפים.

היותו ביניהם והיה ממינם ומהם וכאחד מהם והיום בשכלו נתעלה ממינם ונתיחד מהם ושב מין אחד אלוה אחר היותו אנושי. ראוי שכל איש ואיש מהם יהיה בעיניו מעולה מן הצד אשר יקרא אדם בכח ואפשר שיצא לפועל ולא ירחיק אחד מהם מללמדו מצוה והתורה ומשפטים צדיקים, ויודיעם סתרי החוקים לפי סבלם מהם על דרך ייחוד, ומהם בפרהסייא לכל, כעניין שלא ישתוממו הלבבות עליו. וישתדל תמיד להיותו אהוב מלמעלה ונחמד מלמטה, עד שיהיה עם זה נוחל שני עולמות: העולם הזה והעולם הבא, כי זהו תכלית השלמות. וצריך זה הענין חכמה רבה והתיישבות נפש חזקה. כל זה באמת ראוי לעשותו כן עד אשר לא יטה המתנבא, רוצה לומר המתעלה בידיעת השם, מזה ימין ושמאל, אלא בעת שיראה שהעם משתבש במעשיו או באמונתו, שאז אין ראוי שיעשה כן, אלא הפך זה הנזכר כולו, ואפילו אם יהרג מהם לכבוד השם שראוי לפרסם רשעותם[54] ומינותם בכל צד. ואף על פי שֶׁנודע לכל שברצותו לעמוד כנגד העם הם יעמדו כנגדו בחזקה אם הם

[54] ישעיה נח א: ״קרא בגרון אל תחשך כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם״.

רשעים ומינים, אם הם צדיקים ישמעו בקול השם ויבחנו דבריו וספריו וירוצו לשוב לעבדו את ה' בכל מיני עבודה כפי מצות התורה. וכדרך ופירושה המפורסם הנקרא תלמוד בַבְלִי, והראוי לזה ימשך אחר זה והראוי לזה ימשך אחר זה. אך אם הכריחו השם כדי לפרסם דבר ועשהו עד שקראהו כל נער שבעיר אויל או משוגע או <קרח>

||10א|| קרח, כענין אלישע,[55] ראוי שיעשה פניו כפני אריה ולא ישגיח באדם כלל, ולא יבקש תכלית תכליות לאשר צוהו השם, אבל יעשה ויאמר לכבוד השם ויצא למה שתרצה שעל זה נאמר: וכל מעשיך יהיו לשם שמים.[56] וכן עשה משה בלכתו מפרעה פעם ראשונה, עד שהרע לעם ואמרו לו ולאהרון אחיו: "אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני העם לתת חרב בידם להרגנו".[57] ובסוף נצחו הם ושב כל מתלוצץ מתנחם על דבריו. כך דרכי השם תמיד. יתברך שמו.

[55] מלכים ב, ב כג: "ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה".

[56] ביצה טז א: "הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים".

[57] שמות ה כא.

אמר רזיאל אחר חצי השנה לברחי ממגדל ענאל בחרתי לו בית ישראל, הורה כי יש דבר שנקרא מגדל והוא כדמות "עיר ומגדל"[58] שֶבתורה שבדור הפלגה. והוא ענין שהאדם חושב להתגדל בו וקראו בשם מגדל, מפני בקשו על פיו סוד השם, כעניין: "מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב",[59] ויחסו לענאל. והוא שם מורה שהוא כח העונה. וסודו כם מאל. ולפיכך אמר שברח ממנו ובקש מקום יותר כללי ממנו שיתעלה בו והוא בית ישראל שסודו כנסת ישראל. ואמר שנסתר שם בעליתו,[60] כלומר שם מקום קבלת מעלות חכמות אלוהיות מפני היותו מקום גבורת השכל וחולשת האנושות. ואמר שבקש לדעת תכלית הכונה בענין כנסת ישראל.

[58] בראשית יא ד.

[59] משלי יח י.

[60] הכוונה לדרך התבודדותו של הנביא מן ההמון בתוך עליית גג בחדר נסתר, ולא בשדה. על דרך זאת מפרט הרב אברהם אבולעפיה בספרו "חיי העולם הבא". ראה את דבריו מוערים ומפורשים במהדורת ספר הברית החדשה שיצאה על ידינו.

ואז שלח לו השם כח חדש וקראו עזא שר צבא ה', ועשאו שליח בין השם ובינו וקרא לו שם חדש. ודע שכל עת שחדש לו שם היה לו להורות על מה שהוא בו אז או מה שיהיה בו בקרוב. וקראו דרגיאל בן שאלהיאל. והוא בעצמו רזיאל בן שלויאל. והוא שם צנגדר מן דרג, כלומר מן מדרגה הורה שיעלהו בדבר השגה. מפני היותו דורש[61] את ה' ושאל אל יה אלהי ישראל. ועל כן יחסו בשם עברי הנביא,[62] ויעד לו השם זמן הבא שישקטו ישראל, אחר נקמת האויבים והעדרת המאורות, וזה מובן ממה שקדם.

ועתה אמר רזיאל שאחר שהגיד לו עוזא השליח מה שצוהו השם להודיעו לו עם היות שם עוזא לענין נעלם וממנו

[61] דורש את ה'... ויעד לו השם] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285: "היותו דורש (את י י י' ושאל אל יה אלהי ישראל ועל כן יחסו בשם עבדי הנביא. ויעד) ויעד לו השם.

[62] הנביא – הוא הרב אברהם אבולעפיה שנוסף לו כינוי זה לאחר הכינוי ספרדי.

||10ב|| חסר וממנו מלא. נשא עיניו לשמים וראה רקיע פשוט. וכמעט נפשטה נפשו מן החמר השפל שלה מתוך ראותו זה,[63] והנה הדבור אמר לו[64]: דבר עם חדוש שם. והוא שם גבר ביאל בן שאלגביאל. להוסיף לו גבורה לשאל שאלות חכמה זו על גב זו וזו על גב זו, "כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם".[65] ואמר לו: מדוע דאגת על אבדן שלשת מיני מאורות? והודיעו שהם מכשפים ואין וראוי לדאג על אבדן, וכן רמזם הוא תחלה שקראם אחזי עינים.

והודיענו השם שהם שלשת מיני עבירה שסודם: עז נגע ושד. ויעד לו של קץ ז' שנה יודחו מן העולם. בשלשת מיני מעלה שנולדים מחכמה ותבונה ודעת. וזכר לו שיש לתולדה אלה השלשה י"ג שנה בזמן הנרמז פה למעלה, ואמר שעתה

[63] המראה הנבואי גרם לרב אברהם אבולעפיה כמעט לעזיבת נפשו את גופו, או בלשון אחרת למות הגוף, מאחר והגוף לא יכול לעמוד בכח הנבואה והוא נחלש מאד. ראה את דברי הנביא יחזקאל שנפל על פניו, לשון אחרת איבד את הכרתו. ראה יחזקאל א כח: "כמראֵה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ידוד ואראה ואפל על פני ואשמע קול מדבר".

[64] הדבור הוא המלאך הדובר עם הרב אברהם אבולעפיה.

[65] קהלת ה ז.

גוברים תמיד אצלו אלו המרגלים השלשה. וקראם כן מלשון הרגל. כלומר שהם מתחזקים אצלו בהרגל ובלמוד. ועוד העירו וחרש לו שם וקראו זרובבאל בן שאלטואל. וכתוב בוו ונקרא ביוד. והנה נקרא כן להורות שהוא יחתום לו רזא בלבו. שהוא ענין תולדה מאל עליון. שכן אַלְטו בלעז עליון.[66] וגם אַלְטֵי עליונים, וכן אַלְטוש עליונים.[67] הודיעו שהוא יגלה לו סוד הכחות הפועלים במציאות על פיו וקראו אז שלוחי, להורות שרצונו שיגלה גם הוא מה שגלה לו בכתב או על פה. וקרא הכחות רוחות ואמר: שלש רוחותי אלה. ויחסם אלו שהם לו בעבור רוב חבתם אליו. ואמר אלה אלה המה הֵ האלהים[68] השופטים כל הארץ על פי. וצוהו שישאלם איה מקומו לא מהו עצמו, להורות שאפילו גם הם אינם יודעים מקומו,[69] אבל עושים מצותו כרצונו. ואחר זה פירוש החלוק של הרוחות השלש ואמר שהם ארבע. וגם חמש. ופירש ואמר כי האחת היא שתים והאחת היא שתים והאחד

[66] Alto - עליון. מלטינית גבוהה.

[67] Altos.

[68] האלהים הם המלאכים הממונים על הארץ. ראה תהילים צו יג.

[69] ראה יחזקאל ג יב.

מכריע בנתים.[70] וקרא הנחלקות בשם נקבות והמכריע בשם זכרות להורות על מעלת המכריע עליהן.

ואלה הם עניני האדם בכוחותיו כי המה משכן לנשמה ומשכן לחכמה, וכן החמה משכן

||11א|| לחכמה ולנשמה. והלב משכן לרוח ומשכל לתבונה. וכן הלבנה משכן לתבונה ולרוח. והכבד משכן לנפש ומשכן לדעת. וכן כוכב מאדים משכן לדעת ולנפש.[71] עם היותך יודע כי הדם הוא הנפש. ועם היותך יודע כי הדעת הוא כולל תאות המשגל כגון: "וידע אדם עוד את אשתו",[72] "ולא יסף עוד לדעתה".[73] וכן רבים אין קץ. ואלה עם המחשבה הם ארבעה, ושבו ביסודות השלשה שהם עם

[70] לשון ספר יצירה, ראה ספר יצירה משנה ב.

[71] נוסח זה מזכיר את דבריו של הרב שבתאי דונולו [Donolo] בפירושו לספר יצירה. פעל במאה העשירית בין השנים 913-982, יליד העיר Oria באיטליה. פירושו על ספר יצירה נקרא תחכמוני המתוארך לחודש אלול 946. ניתן להצביע עליו כאחד מן המקורות מהן הושפע הרב אברהם אבולעפיה, מאחר וגם הרב שבתאי דונולו מקביל בין מונחים אסטרונומיים ומונחים גופניים, ובעיקר איברים פנימיים בגוף האדם.

[72] בראשית ד כה.

[73] בראשית לח כו.

הארץ ארבעה. והרוחות עם הנפש המשכלת ארבע. והמאורות שלשה ועם המזלות ארבעה. ועוד כולם חמשה מינים: ב' המאורות, וג' מיני כוכבים עומדים ונבוכים. והתלי נמלך על כסאו מכריע בנתים. וכן המשכנות חמש. והם שמים ואש למעלה, ומים וארץ למטה, ורוח מכריע בנתים. וכן ראש ומוח למעלה, ובטן וכבד למטה, ולב בגויה שהיא משכנו מכריע בנתים.[74] וכן מחשבה וחכמה למעלה, ובינה ודעת למטה, ושכל מכריע בנתים.[75] והנה כולם אחורים.

ואחר זה יעדו שבקץ מ"ה יעזר מכלנה עזרת מעלה ועזרת המלכים המולכים שהם השמות {עליה}, ולא זכר בזה זמן שנים, ועל כן תדע כי סוד אמרו על זה העזר ובקץ מ"ה, אינו אלא במצוקה כלומר בעל עת צרה. וזה ייעוד מופלג ומעולה מאד.

[74] פירוש על ספר יצירה פרק ג משנה ה: " שלש אמות אמש בנפש, ראש בטן וגויה. ראש נברא מאש, בטן ממים, וגויה מרוח מכריע בנתיים".

[75] מונח זה "מכריע בנתים" לקוח מתוך ספר יצירה, ומהווה פירוש עליו.

ועל זה אמר לו מיד על כן לא תירה בהמיר כל מלך כתר מלכותו, ונתן לו טעם באמרו כי זה מפני היות כתר תורה כתר הכתרים, והמשיך הנועם עד סוף הענין.

ואחר זה פתח עוד פתח אחר מעולה מאד ואמר שהראהו השם מראה אחת חדשה, ואמר שבה מצא עצמו בעולם עליון במראה הנבואה, ואמר שנשא עיניו וראה שלש הכוכבי לכת כדמות שלש צורות מלכים נלחמים זה עם זה.[76] ואמר שהאחד מהם כתר זנב[77] [...][78] על ראשו. והאחר כתר זנב מלאך

[76] יש כאן דימוי על המלכים שבאו ליהושע להלחם עמו, אולם שם המספר הוא שלושים ואחד. ראה יהושע יב כד. הקשר בין המלכים לכוכבים מצוי בדברי רבי מאיר בתלמוד, ראה סנהדרין קה ב: "תנא משמיה דרבי מאיר בשעה שהחמה זורחת והמלכים מניחין כתריהן על ראשיהן ומשתחוים לחמה". הרב אברהם אבולעפיה שימר מקורות קדומים שהועברו לו מתקופת חז"ל ואינם ידועים לנו ממקור אחר לפניו. התואר נביא הולמו לפיכך. ראה תנחומא בשלח יב: "משמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא"; תנחומא עקב ג: "התחילו הכל תמהים, שמעולם לא היה כמעשה הזה, שירדו כוכבים מן השמים לעשות מלחמה עם בשר ודם. ואמר הקב"ה בעולם הזה הכוכבים נלחמו בשבילכם, אבל לעתיד לבא ויצא ה' ונלחם בגוים".

||11ב|| על ראשו. ואמר כי השלישי שהוא מכריע ושמו ממון דמות אדם דמותו וראשו פתוח וסופו סתום. וזה כולו ביאורו.

דע כי מה שזכר שראה כוכבי לכת כדמות שלש צורות מלכים נלחמים זה עם זה הם שלשה שמות של שלשה נמצאים והם: מלך וגלגל אדם. ודע באמת שכל גלגל [...][79] והוא סוד גדול מופלא ומכוסה, כי הוא בהכרח חמר בעל צורה. והבן זה בכלל. ודע שהוא דמיון גמור בלא ספק, ועל זה התחיב האדם להיותו מלאך מצד שכלו ו[...][80] מצד דמיונו, ואדם מצד הרגשו. והנה ראשי שמות שלשתם אמ״ש[81] אמצעם דלא״ט וסופם ך ם ן והנה היה אדם אמצעי בין מלאך ו[...][82] , וזהו סוד מנצפך אשר צופים אמרום, כי

[77] יתכן ומונח זה מציין מעין שובל של אור כמו זנב של כוכב שביט.

[78] שם מלאך לא טוב.

[79] שם מלאך לא טוב.

[80] שם מלאך לא טוב.

[81] ראה ספר יצירה משנה ד: ״ שלש אמות אמ״ש, יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בנתיים״.

[82] שם מלאך לא טוב.

מספר כ׳ הוא עשרים ושב להיותו חמש מאות. ך ומספר מ׳ הוא ארבעים ושב להיותו שש מאות ם ומספר נ׳ הוא חמשים ושב להיותו ן שבע מאות. אבל פז היו בתחלה זה שמנים וזה תשעים. וגם לא נשתנה סדר מספרם כי הארוכים גם כן היו שמונה מאות ותשע מאות. והנה הם כסדרן. וסוד כמן כמספר הקטן ברה וכללם קי ואלה ואלה ח׳ אותיות הרי סוד ברה חקי אמור שלם והוא שבספר תורה ימצא בעלי תג תגר אחר. אבל ״מלאכת סופר״ אין בם תגין כלל. והסוד ספרות מלאך. וג׳ עץ [...].[83] והסוד יעץ [...].[84] וכל יעץ מליץ בסוד שם זה הספר הנקרא כן לענין סיגים שהוא שם לעיר אשר חובר בה הוא והשנים האחרים, שהם ספר ״איש אדם״, וספר ״הברית החדשה״. ויורו על סימני [...][85] ועל סתרי כחותיו וסוד ספרות שמות מצירות. והנה

[83] שם מלאך לא טוב.

[84] שם מלאך לא טוב.

[85] שם מלאך לא טוב.

כמן.[86] בארוכים עולים צורות הטפה שהם טפות הצורה. ומהם נבראו אנשים ונשים.[87] והם כוללים הנשמות שהם כל השמות מהספירות הנספרות, שהן מספר תהו, והן טפות הצורה. המושכלת, והם שׂם שֹם. שהם קשׂר

||12א|| קשר קשר תר תר תר. כי שש מאת שסודם שקר ואמת הם שווי לחסרון מאה מהם ולתוספת מאה עליהם. ובתת זה שהוא זנב [...][88] חלקו לזה שהוא זנב מלאך יהיו שלשתם במדרגת אדם בשוה. ויהיה זה מלאם וזה אדם ושה שתם. ויהיה סוד זה תדעא. וסוד זה תרדא. וסוד זה תרשט. וסוד מ׳ מכן. שהא המן. הוא מאדים. ועל כן ראשו פתוח וסופו סתום כענין מ״ם בְּעוּלָה ובתולה. והם סוד ״היהודים״. עם השם. על דרך כנסת ישראל שהיא בתולה לעיתים ובעולה לעיתים.[89] ועל כן אמר שהשלל היה מאתים איש

[86] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 בהגהה: {ה׳ ומם אינו מן המחבר ה׳ מאות וו׳ מאות וז׳ מאות הם תת״א, בחזרת הגלגל, וכן עולה צורותִ הטפה דוק ותיווכח. עב״ת}.

[87] הכוונה לטיפות זרע הזכר, שהן בעלות יכולת בריאת אנשים ונשים.

[88] שם מלאך לא טוב.

[89] פיתוח רעיון זה מופיע לאורך כל ספר הזוהר, ואין לשלול את האפשרות כי לפני הרב אברהם אבולעפיה ולפני ספר הזוהר עמד מקור משותף. ניתן

מאה מולים ומאה ערלים.[90] וכבר נרמז זה הסוד למעלה במשל מצות המלך גם הוא לרבוי מספר אך הנה בשווי מספר אמתי. והנה היו ל[...][91] בתחלה חמש כי נ׳ מספרו חמשים, אשר הם חמשה וישבוו שבע שהם שבע מאות. ועם היותו חמש נטש הוא באמת. וכן חביריו בדומה לזה. ואמנם אמרו: ״ויולד בן ויקרא את שמו״[92] עזריאל, ונתן בו טעם יראה מפני היותו נהפך מהר. הוא כי בהולד לו שכל שהוא בן[93] מלשון בינה יעזר בו מהאל, מפני שדרכו דרך

גם לגרוס כי הרב אברהם אבולעפיה מהווה את אחד המקורות ברובד המאוחר של ספר הזוהר. מן הראוי לציין כי מסורת זאת הועלתה על הכתב רק במאה השלוש עשרה.

[90] שמואל א, יח כז.

[91] שם מלאך לא טוב.

[92] בראשית ה כח-כט: ״ויחי למך שתים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד בן ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה״.

[93] השווה עם בבא בתרא טז ב: ״״ה׳ ברך את אברהם בכל״ [בראשית כד א] - מאי ״בכל״? רבי מאיר אומר שלא היתה לו בת. רבי יהודה אומר: שהיתה לו בת. אחרים אומרים: בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. רבי אליעזר המודעי אומר: איצטגנינות היתה בלבו של אברהם אבינו, שכל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו. רבי שמעון בן יוחי אומר: אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד

"להט החרב המתהפכת"[94] ולא יולד אלא מתוך העיון בדברים המושלים.

ועוד הוסיף ביאור ואמר כי העשרה נחלקו לג"ז בסוד תר וגזל אל הקרבן. ועל כן זכר עגלה ועז. וכבר רמז עוד איל בסוד שם הִבן ותלה אז השאלה בלב גם בעט, ולא בעז ולא בעת. וכל עז מזל. והשואל בו עובד עבודה זרה. והנה עת בעצמו. כי אין מזל לישראל.[95] והנה הודיענו עתה כי כל דם תחלה הוא דיו ושב דיו במות דם בלי ודוי, כלומר בהיות הדם בלי כח מקטרג מהמשכיל. ועל כן ננקד למעלה להסיר כחותיו ממנו. ואין לו לא טעם ולא נקוד והוא חוץ מטוריו. והוא רמז לענין "והתוית תיו".[96] תיו תחיה תיו של דיו ותיו תמות תיו של דם. ואחר זה הראה לנו צורת השגתו ותודיענו ששב

מתרפא. ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם, תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה".

94 בראשית ג כד.

95 כאן קושר הרב אברהם אבולעפיה במרומז את המונח "מאדים" למונח "אין מזל לישראל". מונח זה רווח בספרות חז"ל, ראה למשל שבת קנו א.

96 יחזקאל ט ד.

||12ב|| דמו לדוי לדיו. כלומר ממת לחי. רוצה לומר ששבה נשמת רוח חיים שבו עם ההשגה צורה משכלת חיה וחכמה, וידע שהיא ראויה להשאר נצחית בסבת השגתה. ונהפכה מן היותה מתה להיותה חיה. וידע כי חיי העולם הזה בהיותם נערכים לחיי העולם הבא ראוי שיקראו אלה מות. ולזה רמזו רז"ל באמרם: "מאי ליעביד איניש וליחי לימות. ומאי לעביד איניש ולימות ליחי".[97] פירוש: מי שרוצה למות בבא יחיה בזה. ומי שרוצה למות בזה יחיה בבא. והסוד בהמיתו יצרו הרע יחיה יצרו הטוב.[98] ועל כן אמר דוד: "ולבי חלל בקרבי".[99] ועוד רמזו רז"ל על זה סוד מופלג באמרם: "רשעים אפילו בחייהם קרואים מתים, וצדיקים אפילו במיתתם קרואים חיים".[100]

ועתה אמר זה כי אחר ההשגה הבין שעלה כוכב עזא מעלות ויהי היום ההוא יום ה' הגדול. והוסיף תיבת וְהֶ ואמר

97 תמיד לב א.

98 חיי החומר בעולם הזה משולים למוות, ואילו חיי הרוח לחיים – שיהיו בעולם הבא.

99 תהילים קט כב.

100 ברכות יב ב.

עוד והנורא, כלומר שההשגה גרמה להתעלות כוכב זה, שהוא מחדש והוא כוכב החכמה והבינה בידיעת השם המיוחד בשלושו, שסודו שלש מאות שהוא שם אחד בסוד מֹצְפֹז והוא רוח אלהים. והוא בן אברהם. כלומר שהוא אשר הולידו ושב חֹי בסוד עזריאל שהוא אליעזר המודיע סוד רזיאל. והארץ תענה את יזרעאל. והנה סוד העשר גֹבֹהֹ חברם עם וֹהֹ הנוספים הנה הגבורה. והנה הגדול הגבוה והנורא ונולד בן לאות רש של תיבת הגובר ושב גבוה. והנה הסוד וֹהֹו הנורא הוא בן עֹב בראש. ואמרו קטן מחוץ על השם הגדול ונכתב קטן באותיותיו בפנים, מפני שסוד קטן הוא נקדה וסודו העולם הבא. כלומר שזה השם הוא סבת חיי העולם הבא. ונראה לכל דבר קטן ונבזה. והוא בעיני המשכילים קטן מפני רוב גדולתו כי הם יודעים שמה שמשיגים ממנו הוא מעט לפי גדולת מעלתו ובזה תאבים אליו להשיג ממנו תמיד יותר ולהוסיף על פיהו חכמה בכל עת

||13א|| ועל כן הוא קטן למי שהם בפנים בעצם בבחינת השגתם והוא קטן למי שהוא בחוץ בבחינת מחשבתם.

ואמנם פשטו הוא שיקרא בשם אדני שהוא השם הקטן באמת, וזה המיוחד הוא השם הגדול והוא עם כל זה סוד גדול גבוה ונורא. ואמר שבעלות עזא כל הכוכבים עלו עמו והא נלחם בעדו והנהו מְנוּקַד בעדו בצרי תחת העַׂין,[101] כלומר השם נלחם עם היצר שיצרו הוא לעד בינו ובין בריותיו להגיד פלאותיו. ואין דבר עומד כנגדו. וענין כל הכוכבים כלומר כל תולדות החכמה. ואמר: כי בעלותו העביר השם לפניו את הכוס התשועה למען העמידו על מכונו. כענין מאמר ספר יצירה: "והשב יוצר על מכונו".[102] ואמר: ואשא עיני ואראה והנה שני עזים לפני.[103] רוצה לומר שני מגדלים. וסודם ימין ושמאל. ואמר שנשא עיניו וראה, כלומר השתכל יותר בעיון הציורים הנמצאים הנעלמים

[101] עֵזא.

[102] ספר יצירה משנה ג: " עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשר, הבן בחכמה וחכם בבינה, בחון בהם וחקור מהם והעמד דבר על בורייו והשב יוצר על מכונו".

[103] דימוי על דברי הנביא זכריה. ראה זכריה ה ט: "ואשא עיני וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשונה \{ותשאנה\} את האיפה בין הארץ ובין השמים". המונח "שני עזים" מסתמך על בראשית כז ט: "לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טבים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב".

מהרגש, וראה והנה איל מבריח שד מלפניו, וזהו סוד אל שדי. שהוא אש מצורף עם דם. וזה אם כלומר סבה. וזה שד, שהוא רוח מצורף עם מים. וסודם אם ורחמים, שהוא אדם ברחמים. כי אדם רוח אלהים. גם אלהים רוח אדם. על כן נקרא רזיאל בן אדם.[104] וכן היה אברהם בן אדם. וכל מי שהיה אצלו השם מקרה עבד אלהים אחרים. רק להיותו מלא וחסר, זה הכרח והוא רוח [...][105] ודעהו, כי חמרו מלאך, וממנו תדע כי הרחום הוא דיין. גם הדיין הוא רחום. ואמרו: ורודף אחריו בחזקה להרגו בידו בלי חרב והוא ברח. מפני שכשיתחזק הטוב יברח הרע. וזכר סוד מלבושם. ואמר שלבוש השר שַחור, כלומר חשך ואפלה. אבל מראה האיל ודמותו כדמות מראה אלהי השר[106] שסודו: לזוכים השכל,

[104] הרב אברהם אבולעפיה הוא רזיאל, נקרא בן אדם על שם היותו מורכב מחומר ורוח – דהיינו גוף ורוח.

[105] שם מלאך לא טוב.

[106] השר עזא הוא זה שמגן על הרב אברהם אבולעפיה בפני כחות הרע, וצורת מלאך זה היא כאיל. אולם מלאך זה מזיק למי שאין בקיא בסודות השם המפורש וצירופיו כמו הרב אברהם אבולעפיה. להלן נראה שצבעו של מלאך זה רמוז בשמו: א – ארגמן, י – ירוק, ל – לבן. מלאך זה מורכב איפה משלושה צבעים, וזאת לעומת השד המורכב מצבע שחור בלבד.

ולחייבים אשמדי. ואמר אֹרגמן יֹרוק לֹבן. ראשי תיבות איל. והם מציאות האדם עם הטפות המצטיירות עם הצבעים ברחם תחלה והתיחס אל הוראת אילות וכח ויכולת חזקה

||13ב|| מהשם יתעלה לבראת אדם מטפה סרוחה ומזוהר מוצבע. והנה בו מתנהג כל ימיו והליחות והשתנים לעדים נאמנים. וזהו דמות הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם, כי כמו שנמצא שם הזוהר הצבוע כקשת בענן ביום הגשם, הוא עומד עם זהר השמש בין הליחות הם המטר והגשם. והאדים והעשנים והקיטורים שנולדים מהם ומן המזון באיברים הראשים ועולים ויורדים הם העננים בעצמם, והזוהר הנפשיי שהוא זוהר משותף מן הגלגל ומכוכביו וממאוריו עם שתוף זוהר השפע הנשפע על הגלגול הקשתיי, על איברי הגוף בכלל ובפרט שהוא הנקרא: "מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות"[107] כדוריי. ועל כן

[107] יחזקאל א כח: "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ידוד ואראה ואפל על פני ואשמע קול מדבר".

אמר רזיאל כי כשהגיעה לידיעה הזאת והשיגה בשכלו נודעה לו השאלה אשר שאל מפי הצורה אשר ראה חקוקה לפניו כאשר חקקה צורו.

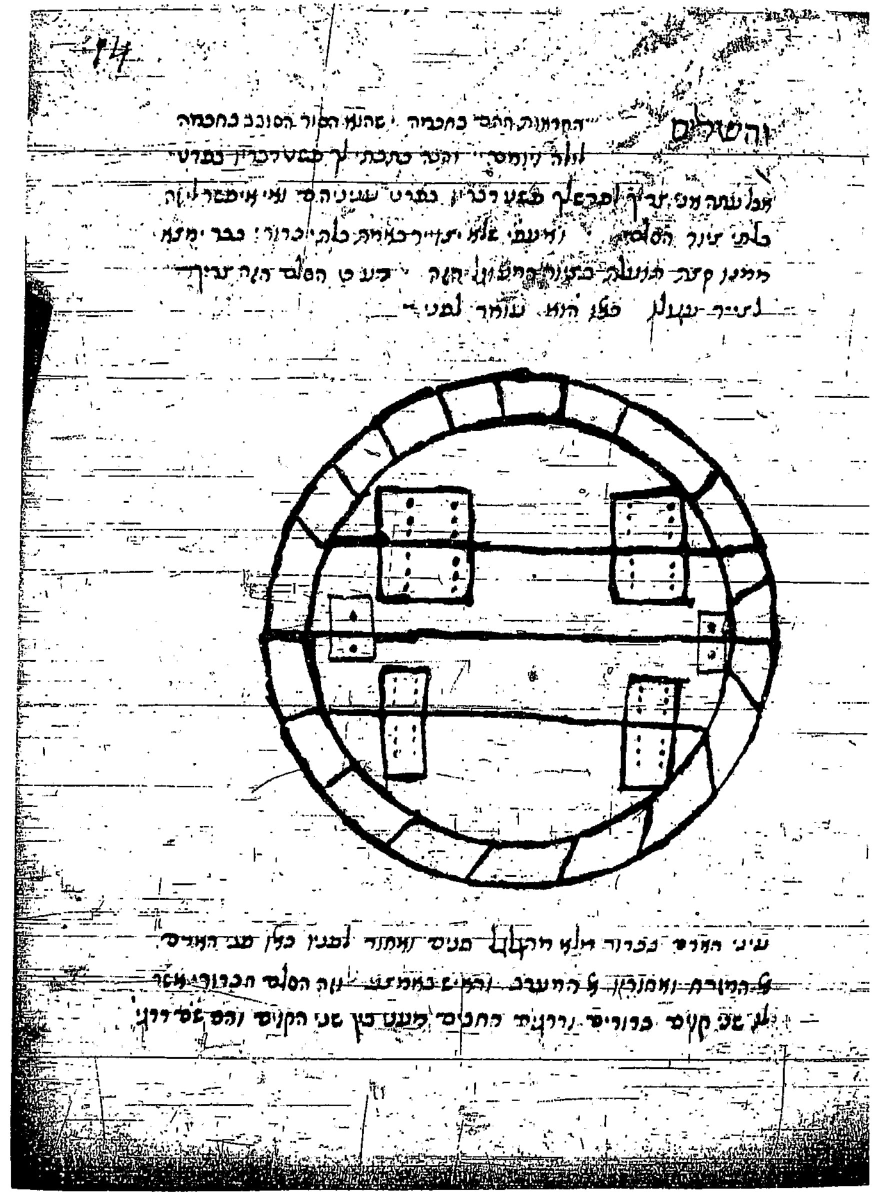
וזו עדות ברורה שחכמה שאל מקונו וחכמה למדו יתברך.

ואז שב עוד אל ענין פקיחת עיניו לראות לפניו אילן מדע ושמו חיים, כלומר מה שהוא לאחר ספר המות והוא עץ הדעת היה לרזיאל סם החיים ולא נכשל בו כאחרים.

ועתה בקש לצייר לנו מהו בדמותיו. ואמר שהוא כדמות סלם עגול ומנה מעליות ואמר שהם ש"ם דרגים וראה שהיה רוחב כל דרג כרוחב פסיעה איש מרגל לרגל. וראה שבין כל רגל כארך דרג ומראהו התכלת והוא מלא סביב ועולה ממזרח ויורד אל מערב בחזקה. ובתוכו עבר בריח עב מאד וארכו כשליש העגול יצא ראשו לדרום וסופו לצפון. וד' ראשים לראשו וכן לסופו לד' הרוחות. וכל ראש מהם עליו גוף שוה בעל ח' נקודות וו' שטחים מנוקדים כב כד, ויב' קוים לכל אחד. וראש חמישי מזה אחד ומזה אחד עד שעלו

כולם ה כנגד ה. ואמר כי אלה מימינים ואלה משמאילים ומשליכים על פי הגורלות פורים בין שמות ידועים. ואמר שהפור מתהפך מן יו' א יו' כלומר מן גבוה אל גבוה ומן זוג אל זוג. ואמר שעליהם מלך גדול ונורא מסדיר ומעריך הכל בחכמה.

||14א|| והשלים המראות ההם בחכמה, שהוא הסוד הסובב בחכמה לילה ויומם. והנה כתבתי לך פשט דבריו בפרטי אבל עתה אני צריך לפרש לך פשט דבריו בפרט ענייניהם ואי אפשר לי זה בלתי ציור הסלם. ואף על פי שלא יצוייר באמת בלתי כדורי כבר ימצא ממנו קצת תועלת בציור המעוגל הזה. דע כי הסלם הזה צריך לצייר עגולו כאלו הוא עומד לפני.

עיני האדם ככדור מלא מתגלגל פנים ואחור לפניו, כאלו פני האדם אל המזרח ואחוריו אל המערב, והאיש באמצע. וזה הסלם הכדורי אשר לו שני קוים כדורים ודרגים רחבים מעט בין שני הקוים והם שם דרגי

‖14ב‖ ובין דרג לדרג ברוחב דרג עד שיהיה הארץ שוה לרוחב. ומראהו כמראה התכלת כדמות רקיע מתגלגל בעבור תכלית אחת ידועה מיוחדת, ואדם מגלגלו בעשרים ספירות וה אצבעות רגליו לימינו, וה לשמאלו. וכן ה אצבעות ידיו לדרום, וה לצפון, הם המימינים מן המשמילים. וד הראשים לראשו וד לסופו, לד רוחות מפה מצד דרום ולד רוחות מצד צפון. וכל ראש מהם עליו גוף שוה כדמות הקוביה שהם ד' קוביות ושרים נקבות מפה וד מפה ושמם זכרים. ומתהפכים ומתחלפין וכל קוביא בה ו קצוות מעקרים זוג למעלה נפרד תחתיו זוג למטה נפרד עליו, ואין כל הנקודות שבם כי אם קב לאלה וקב לאלה. עם החמישית לכאן והחמישית לכאן. וזהו וזו היא המכרעת בנתים והמספר כר כר. והנקודות אינם קבועות בהם, אבל

הם כלוחות מוכנות לקבל נקודות ומתוך הגלגול הם מתחדשות. ואלו עמד הסלם רגע קטון בלי גלגול היו כל קצוות הקוביות רקנים מכל נקודה. אבל עם הגלגלים מתחדשים על פי הדין והיושר לפי המשפט האלהי, שבם שופט כל חי מדבר כפי מעשיו בגודל. והסוד הוא לעד ולדיין על הגמול והעונש וזהו הסלם הנקרא "פלם העולם", ומאזנים לאדם. וזהו הענין אשר רזיאל והוסיף ביאור באמרו כי הפור נופל בין השמשות, ומתגלגל תמיד על פי הדן לדון בן הנדון. וכשתשתכל באמתת עמך תמצא כל זה הסלם בכלל ובפרט מצוייר בין עיני לכך והשכל בו מאד ודעהו.

אחרי כן פתח עוד פתח אחר וכאלו הודה ששב אל עניין המלך הנזכר המנצח וברך את השם בראותו כחו וחמלתו על עמו הרמוז הידוע. והעיר עליו אחר שראה המראות שהוא עשה כל אשר צווה לעשותו על פי הספר. וקראו שליח ויעץ ואמר שנקרא נמר, שסודו ממיר צופה וממיר בן יעֹקב, כלומר נולד מן נו שמות הקדש. ונקרא גם כן יעקב

בשם אביו, ראה אם זה כפשוטו או לאו. וענין: "דרך כוכב מיעקב"[108] לפי דרכנו הוא מבואר עם כל

||15א|| הנמשך אחריו. ואמרו כי אני והוא הם שני שמות שהם שלשה קדושים אנא יהוה הושיעה נא, וכן אני והוא הושיעה נא. וענין מלחמותיו ידוע שכבר פרשתיו. והיותו לעתים צרר הוא בזמני המניעה כדמות ידי משה, כאשר ירים וכאשר יניח כענין וגבר ישראל בהתרוממם וגבר עמלק בְנוּחַם. כי זה בטבע הכרחי. וקבלת המלך שפע מבבאה. הוא מבבא חמִישִית המזכה לימין. ועל כן אמר ושמע בקול בשר בדגש השי̇ן ובפתח הב̇ית, כלומר מבשר. ואמר שהוא שמש, והוא עין תנין, והסוד כולו שייחס המראה הזאת כולה לשמש ועל כן קראו רחמן גם רצח שממנו מתים בעלי חיים בעולם הזה, וגם הוא סבת חייהם, גם כן הזה שחיי האדם מכלל חייהם. ועל זה גלה ואמר והנהו בעל חיים נפח בנחירים.

108 במדבר כד יז. רמז אל המשיח הוא הרב אברהם אבולעפיה המאיר כמו כוכב בשמים.

ואני מגלה לך זה הסוד ומודיעך כי המח נברא מן החמה וראש פעלו בלב וזנב פעלו במח. והלב נברא מן הלבנה וראש פעלו במח, וזנב פועלו בלב, ולחמה וללבנה תלי קושר את שניהם ואת פעולתם זה בראש וזה בזנב ומהם אור וחשך וערב ובקר. שהם מדת יום ומדת לילה. והם שני המאורות הגדולים שהם כדמות הפכים והם מכת המצטרפים המאור הקטן והמאור הגדול, וזה ימנה מכלל עולם הראש וזה ימנה מכלל עולם הבל. ועל כן תמצא החכמה עם הבינה כדמות החמה עם הלבנה. ראש וזנב, וזנב וראש, ועל כן היה האדם חי ומדבר. ועליו נחקקו חובה וזכות. וזהו מה שרמז בענין המאור המחדש שהוא טבל בטל כמו שאז"ל,[109] שבכל לילה ולילה השמש טובל בים אוקיינוס, ואם לא היה בעבור זה היה שורף כל העולם כולו מרוב חומו. וכן זכרו עוד בענין העונש עתיד הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה ושורף בה את הרשעים, שנאמר: "ולהט

[109] בראשית רבה ו ו: "גלגל חמה יש לו נרתיק, שנאמר [תהילים יט ה]: "לשמש שם אהל בהם", ובריכה של מים לפניו, בשעה שהוא יוצא הקדוש ב"ה מתיש כחו במים, שלא יצא וישרוף את העולם. אבל לעתיד לבא הקב"ה מערטלו מנרתיקו ומלהט בו את הרשעים, שנאמר [מלאכי ג יט]: "וליהט אותם היום".

אותם היום הבא".[110] עם היות זה אצלם סוד גדול מאד. והנה הורנו שדרך בואו הוא ממערב למזרח. וכן הכתוב אומר: "וזרח השמש ובא השמש",[111] כי היא דרכו האמיתית.

15ב|| מכל זאת שאנו רואים לו היא הכרחית גם הפכית אל דרכו. והפוך התנועות הוא סבת ההויה וההפסד אשר למטה. ואמנם ההפכים חייבו מציאות היצרים המתהפכים, והם גם כן חייבו המעשים והאמונות ההפכיים. ואלה חייבו הגמול והענוש. שהם נידונין במשפט. לכן כה אמר ה' לכם, עתה החל בדרך המוסר להוכיח שבניסים על פי שם, וצוום לעשות כל מה שיצוה המלך הנזכר שהוא שלוח אליהם מאתו.

והודיעם שדרכיהם אינם ישרים בעיני השם, וצוום לדרוש את ה' בחפצו כדי שיחו, והזהירם שישמרו פן יפרץ בם. וענין עזה שהוא כתו בהא הוא המזל, כלומר פן יעזבם תחת ידי

[110] מלאכי ג יט.

[111] קהלת א ה.

המזל[112] והוא בלתי השגחה שכלית, ואין פריץ רב ועצום ממנו כי אש היא עד אבדון תאכל. רוצה לומר עניין הסתרת הפנים משכלי בני אדם והיא פקידת עון שד׳ סיגים וחטאת עמו. כלומר שכחה הכח המנהיג האיברים והיותו נעזב ביד המזל וביד הטבע והמקרה. אחר כן הודיענו שהשם נתן לו טעם והראהו למה נפוצו אמתו לארבע רוחות העולם, ולמה הם עוד היום בגלות. ואמר שנשא עיונו וראה עם גדול בבקעת הדורא[113] עולים כדבורים בהרים. וראה עוד אחרים בצרעה[114] יורדים משם אל הבקעה אלה מזה ואלה מזה. ואלה הם הפכי המציאות המתהפכים תמיד. ואמר[115]: ששמע תוכם ארבעה קולות, וכל אחד הולך וחזק[116] מבהיל מאד. אך קול מחישי היה להפך כי הוא היה הולך חלש ושולח שלוחיו. ואשר נגרע כח הקול מאלה נוסף כח לזה

[112] על שליטת המזל בעולם מרחיב מחבר ספר פרקי רבי אליעזר, פרק ה. אך כפי שציינו למעלה, כאשר בני ישראל מקיימים את המצוות הם מעל למזל והוא לא שולט בהם. ראה בראשית רבה מד יב.

[113] בקעה זאת היא הבקעה בעיראק בה החיה הנביא יחזקאל את המתים מן העצמות היבשות. ראה מדרש רבה שיר השירים ז טו.

[114] שם ישוב באיזור השפלה. ראה יהושע טו לג.

[115] הנביא הוא המקובל הדובר הרב אברהם בן שמואל אבולעפיה.

[116] שמות יט יט.

ומה שנגרע מזה נוסף לאלה, כי גלגל הוא כענין כאשר ירים וכאשר יניח בסוד משה במלחמת ישראל עם עמלק.[117] והנה אם כן בידי משה נתלת המלחמה, וזהו {ה} אמת, שכן הוא תמיד. אלא שקול עֲנות[118] הוא סוד הריקוד והוא רוחני נע ונח וקול שופר הוא סוד הנגיחה והמרקד שעיר. והמנגח איל. והשעיר שד וקול גבורה וקול חלושה. פעם לזה ופעם לזה. עם היות ארבעתם משכן לקול הדממה הדקה. ועם היותם לוחמים ונלחמים על הראש סביב על פי שם

16א|| עליון והוא זה

אב גי תצ קד עש

טנ

[117] שמות יז יא: ״והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק״.

[118] שמות לב יז-יח: ״וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות״.

נג די כש כט רצ

תג

חק נט נע יג לפ

זק

ש ק ו צ י

ת

דע שזה השם קדוש ומקודש, ואמרו עליו חז"ל: "שאין מוסרין אותו אלא למי שהוא צנוע ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו, ודבורו בנחת עם הבריות".[119] ואחר שהזהירו בדבריהם וצוונו לבלתי מסרו אלא לתלמיד הגון והוא בעל המדות הטובות האלה

[119] קידושין עא א: "אמר רב יהודה אמר רב: שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו, ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו, וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה, ואימתו מוטלת על הבריות, ונוחל שני עולמים: העולם הזה והעולם הבא".

והדומים להם. הודיענו תועלתו וגמול ידיעתו. ואמרו: "כי כל היודעו וזהיר בו ומשמרו בטהרה, הוא אהוב למעלה ונחמד מלמטה. ואימתו מוטלת על הבריות, ותלמודו מתקיים בידו ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא".[120] וידוע לכל משכיל שאין בעולם גמול גדול מזה ולולי שידיעת זה השם הקדוש מביאה לאיש המשכיל השלם במדותיו ובדבריו לידי אלו המעלות לא היו חז"ל אומרים אלו הפליאות. ואין ספק שהם השיגו שנתקיים דבר זה ביד כל יודעיו, ועל כן הסכימו על זה שהוא כן באמת. ואמנם אנחנו היום מפני היותנו בגלות הארוך הזה שאנו בו השם ימהר לגאלנו למען שמו הגדול. נעלם זה השם מחכמי אנשי עמנו, כל שכן מהמוניהם עד ששב היום אצל חכמי דורנו זה

‖16ב‖ כל המבקש שום ידיעה בשם בזה או בזולתו מן השמות הקדושים הדומים לו במין ואפיקורוס, וזאת היתה הסבה הגדולה להיות ידיעת השם נעלמת ונעדרת מספרי ישראל, וזכרו נשכח מפיהם ומעלתו נסתרת מלבם.

[120] קידושין עא א.

ועתה שב ה' את שביתנו[121] ובקש לרחם עלינו למען שמו הקדוש, והתחיל לגלות לרזיאל מקצת ידיעות בשמותיו יתעלה, ופקח עיני לבבו והורהו בהם דרכים מושכלים ומקובלים, וצוהו לכתוב מהם קצת ענינים נפלאים, מהם מפורשים ומהם רמוזים, ומהם נעלמים. כאשר היו בתחלה בקרוב. ויש בהם תועלת גדול להתחכם בם ולהבין בעדם דבר מתוך דבר ולדעת ההבדל הגדול עמם הנמצא בין הדברים הגופניים, ובין הרוחניית ולהכיר כי הרוחניים שורש והגופניים ענפים, והם טפלים כנגד השורש. ואמנם המורכבים מן הרוחניים והגופניים הם כפירות. ועם כל זה ראוי למשכיל להשיג את כולם ברצותו להשלים עצמו ולהגיע אל אמתת ההצלחה בכל. ואחר שהדבר כן איך איפשר לשום חכם מקובל שיכתוב דבר מכל מה שידע מפורש שיהיה בו סכנת אמונה לרואים המעיינים בו בתחלה, מחשבה או למסור דבר ברור למי שלא נשלמו מדותיו הנרמזות ודבריותיו הראויות. וגם היות החכם כמת

[121] איוב יב י: "וידוד שב את שבית איוב בהתפללו בעד רעהו ויסף ידוד את כל אשר לא".

שלא יועיל זולתו מן הראוים מכל חכמתו לא בחייו ולא אחר מותו, אין זו מדת חכמה שלימה גם כן. ואיך יעשה אם כן הכרח הוא לו שיגלה ויסתיר כפי מה שהגיע כח חכמתו עליו, וכן עשה רזיאל השם ישלם לו שכרו על מה שעשה. וכן אעשה גם אני תלמידו המפרש דבריו אכסה ואגלה. ואומר כי זה השם הקדוש נקרא עליון, וסודו העלימהו, והנה סוד אבגיתץ, השם העלימו, כן אל שדי העלימו. ואם כן מי יגלהו מפורש, אלא שנגלה בו שהוא ממיר חרבו, וסודו שור. שהוא אריה נמר.

||17א|| שני המלאכים נר וגר, שהם כלי האמת, הם כלי מות, ועל כן נקראו מלכיות.[122] ואם תשים ד' עליהם, תמצא תנין ישר. והנה צירופים רבים צירף בהם רזיאל, וכמעט רוב מה שכתוב בארבעה עמודים שכתב אחר זה השם כולם הם דברים מטמרים עליו בעבור שהוא הראש לכולם, והוא לא כתב ממנו פה כי אם זה הראש לבד, אבל בסוף ספר

[122] מלכיות – מונח זה נמצא רק אצל הנביא דניאל, ראה דניאל ח כב: "והנשברת ותעמדנה ארבע תחתיה ארבע מלכיות מגוי יעמדנה ולא בכחו".

"עדות" כתבו כולו מן "אתם גם כן בני ישראל",[123] עד סוף הספר, חוץ מן הפסוק האחרון על הדרך הזאת שכתבתיו אני פה. ושם אותו כלו בֹּ אותיות בראשי תיבות אחרת בראש כל פסוק, ושנית בראש התחלת חצי הפסוק אחר האתנח, כי הפסוק נחלק לשנים וחציו תמיד באתנח וסופו בסוף פסוק. ושם כיון להודיענו דרך זו שרמזתיה אני פה. והסוד בו כי בישרו לפי רחבו כל שורה מהשלש כוללת יב□ אותיות, והם לֹו והאחרונה סודה הֹא. חברם ויעלו אלוה. צרפהו ותבין סודו. והנה יש לזה סוד גם לזה פוד. ועוד יש בארכו ז' אותיות בכל ור וטור, והם ו' טורים, והנה זֹו דרך ידועה מעולה.

ודע כי זה השם עם יֹב ימצא מצוייר בֹּמ זֹו זֹה ודעהו. והנהו בסוד הראש. ממיר רחבו. א מרים עמקו. או גרוע ארכו. ודעו זה מאד. וזה גם כן סוד מסודיו:

[123] שמות יב לא: "ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את יהוה כדבריכם". ראה ספר "העדות" עמוד 28.

א בֹבֹב גֹגֹג ר י ו

ז ח

טטט ווו כ ל

נֹנֹ

עֹע פֹ צֹצֹ

קקקק רֹר

ששש תתת

פורש יב גחי

וסימנם כי אתה גחי מבט נ מב טי חי

||17בו|| וישר אמי.

דע כי מספר כלל אותיות זה השם חשות[124] להורות שהם חיות היערה. והכל תלוי ביער ובחיות כפי צורת המשל גם

[124] חגיגה יג ב.

בחיות ובעיר. ומהם ובם. הרוח תמימה. או ממיתה. והנה שני עדים לקדמון. והם שמואל עם שאול. והנה שאול מושאל. גם שואל משואל. והסוד בם אשל ושבעה. שהיא שבועה. מבאר שבע.[125] ויקרא שם בשם ה' אל עולם, וכולם שבעה. כי שם נשבעו שניהם. בסוד שבע כבשות אשר הציב לבדנה.[126] כי יש שבועה ושבעה במעשה בראשית.[127] והנו משבעה ראשית. גם נשפעו שבעה מראשית. והם שבעה שרי אמת. ועל כן נרמז שזה השם המשפע יוצא מבראשית, וזהו באמת בלא ספק ושבע תיבות הפסק לעדים שהם בבא אהוה שסודם כב ומספרם כה. והנו חקוק במח, וכלל מספרם את בש. וכלל מספר זה השם אי את בש הוא את בש. הוא שבת. הרי שבעת לקורא אשר לא קרא לו שבעה. ולאשר לא ידע שמו ויחשוב לקראו הוא אצלו. אשמדי.[128] שנין. כי כן ישמש מדם חוה. ובם אהבת אשה. מות וצורה.

125 בראשית כא לג.

126 בראשית כא כט: "ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה".

127 יש כאן משחק מלים בין המונח "שבעה" והמונח "שבועה".

128 אשמדי הוא מלך השדים והוא סוג של מלאך המגן על השכינה ובכלל זה על השם המפורש מפני מי שאיננו ראוי לכך.

צור ותאוה. ועל זה נרמז הנוסף בחלוף: "והארץ היתה תהו ובהו".[129] כי לא נשלם הוא עד אדם עם הסם, שחסר מן השם להעלותו עד מה, בעבור שיהיה שלם עלה. ויהיה הנוסף הו ו' בסוד ראש בן עב והם הו של בהו וו של ו חשך י כי עד ו' של בהו עלה הסם דם. ועד ו' של וחשך הלה הסם אדם ונשלם והנה סודם האדם. מנין כתיבה מרבעת על האדם המעלה השלם במאזנים. האוכל בקמח הסעודה בפסח. ועליך להשים עליו עיניך. והנה יהוה עדים.

ודע כי בהשתכלך בזה השם בתוספת הסם כדי שיושלמו בו כל האותיות, אז אתה משתכל בשפע הנורא ואז תבין איך הנפש בזרע ואיך הזרע בנפש. ולמה המשפט ברבוע. כי חשן המשפט רבוע.[130]

||18א|| יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו. ובא ארכו כרחבו. והנה זה השם השלם עלה חמשה אישים. ט ט ט ט ט. וכל

129 בראשית א ב.

130 חשן המשפט היה רבוע, וכך גם הריבועים המופיעים בציור אותו מביא הרב אברהם אבולעפיה בספרו הנוכחי, הרומזים על היותו של ספר המליץ מעין חושן כמו של כהן גדול.

אחד סודו אדם והם יה יה יה. והוא סוד לוט בן אחי אברם.
והנו אדם שדי. או [...]. כי הם השדים לו. והנה הציורים
חמשה ויצרים חמשה. חבר אליהם הסם שהוא הפך, ויעלה
כל השם אחר היותו חשות. הפך חשות. ואם כן הן
ממללות.[131] והכל באתיות זה הוא לשון הקדש. חבר אל
בראשית מספר והארץ היתה תהו ובהו ו, שעולים העולם
הבוא וסודם קטן. הרי נחלק קין בשת והכל בברית אברהם,
כלומר בבית דין של מטה. והנה זהו[132] כי נשבעתי חי ה
והנה שבעת המלה.

והנה אלה כלם רמזים קרובים לביאור, ואי אפשר לבאר
סודו כי אם בזה המין מן הרמזים בספרים, אך פה אל פה
ראוי לגלות סודו לתלמיד הגון בהיותו חושק לדעתו ואם
לאו לאו.

131 המונח "חשות" והמונח "ממללות" נטבע על ידי חז"ל, ראה חגיגה יג ב.

132 בראשית כב טז: "ויאמר בי נשבעתי נאם ידוד כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יח".

ואמר עוד רזיאל כי הבית אל "רוח צפון"[133] מצד ידיעת
השם והוא סוד תלי שהוא מכשף, כי כן רוח צפון בגימטריא
מכשף. וראה לב תהו שהיא בתולה באמת על בוהו שהיא
בעולה בהפוך. וזה סוד גדול. ואני ער. הוא עור עין. ורבים
כמוהו. וסוד ובא בינה ולכ כנפים עפים שנים, והיא הנשמה,
והנפש וזה אמת.

ואמר שהיא פתחה פיה ודברה נפלאות ותוסף לו על שמו
חי, כלומר לח כחות הרי שב רזיאל חי. וסודו שתוף מדבר
בחי. והנו כגבריאל. ועל כן התיחסתי אנו בשמו אבוברהים
ודעהו. כי הוא שם מורה על מציאות האיש הדבר בבורא
הכל. גם בבורא הים. כדמות האבר ביום או כדמות היום
באבר. וזה יתגלה לך מסוד רמח מצות עשה שהם כמספר
איבריו של אדם, ומסוד שסה מצות לא תעשה כמספר ימות
החמה. והפלא ימות החמה ואיברי האדם. הם שהווהו

||18ב|| תחלה, כי ימות החמה נבראו מהחי והמת, ומחיה
המת וחי ממית. ועם זה אם חיים מתו. הנה מתים חיו.

133 משלי כה כג.

ואיברי האדם היו רמ״ח. מרוח יה. ומהירח. כי כאשר יולד הוא מרוח, כלומר האחד מהרוח, כן יולד הרוח מהאד. והנה רוח האדמה. הוא רוח הים. והוא רוח הכל. ורוח אחד לכל. והבינהו.

אחר שהשלים רזיאל דברי חזיוניו ומראיו, שב לחזק לבות המשכיל הנמשכים אחריו והוכיחם ויסרם שלא יתפתו במה שפותו בו הסכלים אשר לא ידעו להבדיל בין ימינם לשמאלם, והם חכמים בעיניהם ולא ירומו בעבור הנסיונות, כי הצדיק יבחן. והמשכילים ההם הם הכחות השכליות. והם המשתדלים להושיע הנפש המשכלת משאור שואל הב הב.[134] והוא סוד השם הרמז לשש קצוות שמהם נברא האדם. וסוד הנסיון ידוע. ובו חתם ספרו רזיאל. ואולי נדבר

[134] רמז לכחות הרע. ראה משלי ל טו: "לעלוקה שתי בנות הב הב שלוש הנה לא תשבענה ארבע לא אמרו". ראה עבודה זרה יז א: "מאי: ,הב הב"? אמר מר עוקבא: קול שתי בנות שצועקות מגיהנם, ואומרות בעולם הזה הבא הבא ומאן נינהו מינות והרשות איכא דאמרי. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: קול גיהנם צועקת ואומרת: הביאו לי שתי בנות שצועקות ואומרות בעולם הזה הבא הבא כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים".

בו בספר אחר. ונשלים זה הספר הזה הנה ונתחיל אחריו ספר "איש אדם" בעזרת השם.

||א1|| ב' ס"פר אי"ש אד"ם

אמר רזיאל

איש אדם ילדה מדויה[1] אשת הכבשטיל הזקן לו לעת זקנתו במדינת קרססטה אשר במלכות נגירא[2] אמר מלאת מספר ימי הגולה. פעמים רבות אכתוב לך ביאור כל ענין וענין אות באות תיבה בתיבה. ופעמים רבות אודיעך מכלל הענין צירוף תיבה מן התיבות. ופעמים אדלג זה וזה כי אסמוך על מה שכבר רמזתיו, או על מה שאני עתיד לדרשו לרמוז, או בספר ההוא בעצמו שאני מדבר עליו, או במי שקדם לו במי שבא אחריו אם הן מן האמצעיים. ומזה כי איש אדם נודע שהוא אשמדאי[3] מצורך והוא סוד גדול. והנה מדויה[4] הוא סוד השם הקטן. והוא אמו. וסוד יה אב

[1] שמואל ב, י ד.

[2] העיר Najara בספרד, ליד Navarretr צפון לעיר Torizllo. יתכן ויש כאן רמז למקום מוצאו של הרב אברהם אבולעפיה.

[3] איש אדם = 355, אשמדאי = 355.

[4] מדויה = 65.

ומם. הוד ו דם. והם בזה מולידים בן אחד. ושמו גם כן בהו. ואמנם זנבו חזן. והוא מזיח. דונה נודה והדן. כי שם אדני נודה. והוא ידמהו ו"לך דומיה תהלה אלהים".[5] הם כי לא. והנה אלהים אהב החכמה ועל כן הוא מדבר בחלום בחולם. כמו שנאמר: "בחלום אדבר בו".[6] והנה נקרא זה החזיון. אמנם אדני הוא המחזה באדם. וידבר בנביא ובנביא העלה ה' את ישראל ממצרים. ובנביא נשמר. ואמנם יהוה הוא חזהו. חווה. חזוה. וזהו: "ותמונת יהוה יביט".[7] כלומר היה משתכל באותיות השם הזה[8] ובדרכיהם והיו מגידים לו כל נעלם. והעד כי "ותמונת יהוה יביט"[9] בגימטריה מט"י בש"ם. יהוה יביט י' כי מספר ס' סתומה כל השם עולה ת"ר. ועוד שני כי ראשי שלש התיבות

[5] תהילים סה ב.
[6] במדבר יב ו.
[7] במדבר יב ח.
[8] הכוונה לשם המפורש: "יהוה", שאותו היה מדמה משה בן עמרם אדון הנביאים בזמן התנבאותו. וזאת על פי הנאמר: "ושויתי יהוה לנגדי תמיד". על עניין זה דן בהרחבה הרב אברהם אבולעפיה בספרו "גאולה" משנת ה' אלפים ל"א [1271], ראה במהדורת רפאל כהן, ירושלים.
[9] במדבר יב ח.

||1ב|| הם השם הפוך מן סופי תיבות של: "כי שמי בקרבו".[10] והנה זה הקריב כבשיו. וסוד ראשיו בש"נ. כי אם תדע סודו הוא ישימך בקרבו. גם ישיבך במקור. ואליו יקריבך בשמו. וזה יעשה על יד מיכאל שר של ישראל, שהוא שרש לישראל גם לקהלות. ועוד שלישי סופי תיבות שהם תה"ט, וסודם שמו מיוחד. מקור חיים. או "סיר נפוח"[11] לרשעים. שהוא חרון סיף. ולצדיקים ירח נוסף. ומרשעים חסר פניו. וכפי זו הדרך הם כל הסודות. **ודע** שזה הפתח גטי חדרי המרכבה[12] ושמח בו מאד על שאני מוסרו בידיך ושמרהו מאד כבבת עיניך. והוא שכל דבור ודבור אתה מוצא בו טוב

[10] שם "יוי", השם המפורש על פי הכתיבה המקובלת בספרות מביזנטיון. ראה שמות כג כא.
[11] ירמיה א יג. קרי השכינה פוגעת ברשעים המעוניינים להתקרב אליה, ראה במדבר א נא: "והזר הקרב יומת", משלי ה ה: "רגליה יורדות מות".
[12] הפתח הוא ספרו של הרב אברהם אבולעפיה, והמפתח. זה השם המפורש שעל פיו יש לפעול, אך רק על פי הנחיותיו של המקובל של הרב אברהם אבולעפיה.

ורע בהכרה פעמים, כלומר רעות רבות וצרות.[13] גם טובות רבות וסודות וחכמות נפלאות ועמוקות נוראות. ואמנם שמר בם סימן סמג"ט ולעולם לא תמוט . ודע שסופי תיבות זה הרמז רעה"ב. וסודם: סם הרע טוב סם הטוב רע. מסרו הטבע. ואתה סור מהטבע. "סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו".[14] והנה שעורו הטבע מסרו. שבו רדף הקול שמו. בקש למוד ופרשהו.[15] ומה ראה משה בשם. ראה בתוכו בהמיתנו במינו תהו. מינות בהו. והוא השחור. באשר ברוח גוף נפש. גוף תהו ובהו. הדרשי. המלכות האחד. ראש האחד קו החשך. חי תמונה. רק זה סתרו. כי ראה בתוכו "פרצוף אדם חי". ואז ידע כי המות חיים. גם החיים מות. ואם החיים מתו המתים חיו. כי החכמים הבינו מות שהוא האמת והשם ד"ה דין האמת. והנה מדות הנבואה. ומדת הדין. והנפש החכמה שוות. והחבור הנפש והחכמה. והסוד

[13] שימוש לא נכון בשם המפורש יגרום לפגיעה במשתמש הלא מיומן ועם הארץ.

[14] תהילים לד טו.

[15] תהילים לד טו: " סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו".

הנזכר מן כש"ב תה"ט. רמז רזיאל בשם שתוף כאמרו אש"ת הככש"ט יאל. ורמז הנשאר ל"א אי"ש אל ויכזב. וסתרו בשם בן ממיר אלו יכזב ובן אדם ויתנחם. ינוח מת. בני אדם ונח מתו. אדם בוחן

||2א|| מינות. רמי בחן אמונות. קרססטה. סרקסטה. נגורא. ארגון. טלויר. טוטלה. ואם תשאל למה הפך רזיאל אלו השמות? דע כי לא מחכמה שאלת על זה, כי כל התורה וכל הדבור ישר והפוך.[16] ודם הלשונות שפוך. ועל כן ידיעת השם היא למעלה מכל החכמות במעלה ובמערכה. ועליה תלויה הברכה. ובעדה תשוב לנו המלוכה.

ואם היא ישרה והפוכה **ואלה** השמות הראשונים

הפנתים וישרתים לך וכן תעשה אתה לנשארים

במקום שתמצאם באלה הפכם, ובדרך זו משכם, ככתב: "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם".[17]

[16] מחד הרב אברהם אבולעפיה הופך את סדר המילים, מאידך סותמם, ובכך מקשה על פענוחם.

[17] במדבר ו כז.

יסוד א"ת שמ"י יש"ר וה"פוך מע"יד עדי"ם

עת השפיע בדורנו השמות "

הכה בשמים והכה בארץ "

בה בארץ ולה בארץ "

לה בארץ ובה בשמים "

לה בשמים ובה בארץ "

יכל זה הלכ"ה למש"ה מ"ם ינ"י[18]

והעד: "אמור לה"ם".[19] ראשי תיבות, שכל סימן היה להם. וידוע שה"יה לה"ם כ"ל סימ"ן והוא כ"ל. בהן היה סלם לשמי לקהל. קל לה. הבכר. ברכה. והשם רצה לברך הקהל לבקר הלכה. ואתה יהיה לך הברה לקבל. כי בזה יתברך וישר והפך. ודע כי מי משלי הבבלים אשר זכר רזיאל הורה בהם כי עד היותו בן נו"ן[20] לא יקרא שמו בשם יהושע

[18] משנה פאה ב ו.

[19] במדבר ו כג.

[20] נון בגימטריה = 50, דהיינו בעת כתיבת ספר הישר היה הרב אברהם אבולעפיה רק בן 40, ולכן לא נקרא שמו גם "יהושע" אלא רק רזיאל. בעוד עשר שנים מתאריך כתיבת ספר זה יוכל להקרא שמו יהושע, קרי בשנת

משרת משה. והיוד רמז ל"י. "ויקרא משה להושע בן נון. יהושע".[21] חבר

‖2בו‖ ל"ה י"ה הרי נ'. והנה כ"ל. ונשאר שוע שוע. וסודם: "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו".[22] כי אז יהיה קרוב לשם אחר היותו רחוק.[23] וידע שמו לשלום. נ' קם ברית. והנה סוד שמאל שמאל בני שלשים. בלי מעשה מרכבה. משמש ללב. מדת הרחמים. שלום שלום. מדת רחמני. מדת רחמין. בשתים. והנה שש פעמים שלום במרכבה.[24] בשלש סבובים. ביסוד משלש. והם לשש קצוות. ועל כן עש˙ו גם כן שסודו שת˙י. שהם שני יצרים. וערב˙ שהם ארבעה הרי שש˙ה. בהלליה אש רוח מים. לפאות ששה. ואלה הם הנשמרים, רוצה לומר השמרין אשר עליהן

1290, בזקנתו. ככל הידוע לנו הרב אברהם אבולעפיה נכנס לגן עדן בשנת 1300 בהיותו בן ס' שנים. מאחר ואחרי שנה זאת לא שמענו ממנו בספריו.

[21] במדבר יג טז.

[22] ישעיה נז יט.

[23] האדם הצדיק יהיה רחוק מהעולם הזה וקרוב לשכינה – שהיא שמו של הקב"ה שלום.

[24] רמז לשש כנפיים שיש למלאך, ראה ישעיה ו ב.

יה׳ן שור שם סהר. שר עלה. הקדש שטם נהפכים. י״ה מתהפכים. מפני כי י״ה שמרים ששה ועל כן סוד החותם י״ה מתהפכים מפני כי י״ה שמרים ששה. ועל כן סוד החותם י״ה ששה. כת״ר עשרים שערים. מפרש והנה עשרים עשרים. סודם ראש השנה. גם בית המקדש. והנה תדע כי ערוביאל הוא נטרונאי לפי פשטו וסודו כ״ו מצפ״ץ. והנה רוח ה׳ אלהים. כוש בורק יריקו יקירו נערו מעירו. וכן היה מבית ומחוץ. ברדהואל בן דבש מאל הוא רזיאל בן שמואל. הוא דבר לשמאלו ודעו. זכריהו בן שלהיאל. אברהם בן שלום. ענאל בן חקיאל. נתן בן סעדיהו. חקיאל בן פינחס. סעדיה בן יצחק. אפסיאל בן זכריהו. יעקב בן אברהם. ופשוטם ידוע. וסודם ארבע כחות מושכלות: רוממית, צמחית, חיונית, דברית. ניסן מסיני בלהו. אדאב להו גיוא ריזו. תקופות הן לד״ט: סוד מולד שנת בלהו. שעשה לד״ט. ליל ד׳ ט׳ שעות תתקצ״ט חלקים. ורמזם

מטטרון שר הפנים. הוא מעבריאל. וזהו מולד ניסן שעשה בשנת בו מ״ב[25] ליצירה. ונתחדשה השגחת אלוה.

בימים ההם יהוה נשפע באש סינים, וְאִיל מלא מקרא כתוב לא היה איפשר [לאומרו,[26] והסוד כי הכוחות מתקוטטים עם הכחות הדברי לבלתי עזבו לדעת האמת. וכדמות חלים מלחמתם {בגוף} כן חלים בנשמה. וסוד נשפט הכחות הדלת גוף עפר, גולים יצרים ותוכחת לעדות, שהיא תוכחת חכמה, שסודו חכמת הכחות, והיא התוכחות חיים. תוכחות החיים, ועל כן היו משלים וחידות עמוקות, ואין צורך לפרש, כי אם בכלל. וזה עניינם: חמר קנא, מעטף לבלע, הכח ראשון אומר שיש גמול ועונש. ובמשל מודיע כי החכמה הוא השמש השרש ובמעשהו מוכיח שהוא בלתי מאמין זאת. ואשמדאי צועק אין זו דרך האמת,

25 ה׳ אלפים מ״ב – 1282.

26 השלמה על פי כתב יד מינכן – סיפריית מדינת בווריה Heb. 285 דף 219ב – 20א.

כי אין תועלת לנפש בתפלה.[27] והכח השני משבח הפזור, כי הראשון אש עולה, וכל קרבן על ידיו. ותפלות נגד תמידין תקנום, ורוב המקריבים חוזרים וחוטאים עוד.[28] וחוזרים ומקריבים עוד. ומדת הדין אשיית קשה, ומדת הרחמים לה רפה. והשני רוח מפזר מעלה ומעלה, ואינו מכחיש הקרבן מפני שיש לו קצת כח אשיי, והוא החום.[29] כי ‖20א‖ <חזקה>]

‖3ב‖[30]

[27] תפילתם של רשעים איננה מתקבל, מאחר ואשמדאי תפקידו להעניש את הרשעים. כאן הפעם השנייה בספר בו מוזכר אשמדאי, ותפקידו במערכת האלהות. דמות זאת נדונה בהרחבה בספר "איש אדם".

[28] התפילה היא הקרבן, אך הרשעים מקריבים קרבן פסול, מאחר וכל פעם הם חוטאים שוב ושוב עד מותם.

[29] בהערה: "אני המעתיק לא מצאתי ההתחלה לזו הדף, אך כתבתי כמו שמצאתי"; בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 בהגהה: {אני המעתיק אף על פי שלא מצאתי התחלה לזו הדף כתבתי אותה כמו שמצאתי כתוב בהעתק ולא שיניתי בה דבר, וכתבתי דף זו וגם הדף שלמטה הימנה, כמו שמצאתי כתוב בהעתק. וכתבתי אותם כי יש בהם מלים מועילים. השם יאיר עיני לבי להבינם ולהשכילם ויקיים בי מקרא דכתיב: "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"}.

[30] דף ריק.

‖4א‖ חזקה. ומדת הדין של מטה רפה. והנה טבע המים קר ולח. וטבע העפר קר ויבש. ודע שהטבע שהוא פעל המדות תכיר המדות. כי על הויות היסודות ארבעה ואיכיותיהם שמונה, ולכולם חומר אח"ד היו המדות גם כן בכללם אח"ד. והיה מהם הויה. וההפסד חויב מן ההפכים. והעד כי ההפכים

‖4ב‖ וההפסד הנהפך שוים. וכל הויה מן כ"ו. וכל הפסד מן כ"ב. אלף רהאו וו. יוד יוד מן כ"ה. מורבכב הוא הפס"ד, והוא הספ"ד אשר ספרדה הויה. הוי על ההפסד הוי על המדה. ממציא הויה והפסד ומה כנגד מדה. הוא נצא וכולם נאמנים. ההויה וההפסד גם הפועל המקום. וכבר לחם שהוא שורש החיות. כאש. והבשר הקשה והגדול והמרובה שהוא מקבץ עם לזון ואתם הוא בשר שור. שמספיק הוא ברוח, ושם נרמז על סיר הבשר ברוחו. והמשתה מפני קרבתו אל הרוח ומשמח ומפשט הנפש לחוץ נרמז בו וישקהו בכל רוח וישמח בו והוא לבו. שהוא הסוד והעד על

כל דבר שנאמר לעע׳: הלא חלומך נפתר לעיני, והוא ענה {ואמר}: ואכיר אשר דרכי דע שלשתם דרכי נפש.

והנה הרביעי הורה דרכי ההשגה. וצרף השם וגלגלהו. ונרמוז ב״חותם ההפטרה״ קצת מעניניו.

אחר כן דבר רזיאל בכלל והוא הנקרא ״איש אדם״, ושבח מעלות החכמה וסדריה ונתיבותיה.

ורמז ה׳ שמות וקרא שם הנפש בחמש חמש אותיות שהן ראשי תיבות. לה בשם מרז״ט. והוא שמי שהוא אֱמור ואהבה אבוברהים.[31] ״חלמה ״רואה ״זנה. טהורה ״יחידה״. ״הימית״. סופי תיבות ל״ה השמות שהם שם ועיין אמרו אחר כן ויהי ה׳ את איש אדם ונלחם. לו בשמים ובארץ עד שב לאמר חכמות. [[32] מרוץ מרצו הוא חודש ניסן.[33] אל דם. אהוב ״אלדא כלהו. אגיד ציווי גיוא דיזו הגואל לבו הלכא

[31] יש כאן רמזים לשם אברהם אבולעפיה בגימטריאות, וזאת לאחר הזכרת ספר ״חותם ההפטרה״ וספר ״איש אדם״, הספר הנוכחי של הרב אברהם אבולעפיה.

[32] השלמה על פי כתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 דף 20-220ב.

[33] חודש ניסן הוא חודש הגאולה, והוא החודש שבו הכריז הרב אברהם אבולעפיה על עצמו כמשיח גואל ישראל.

ולגו״. ואחד הזיו וידא חיהו. טלזא אליו. טלזא ולמאו. זה כח השמש עד כ״ח שנים והוא רמז מהם י׳ שנה כנחשים לרשעים. והם חתי. כי השכל חכמה. גם החכמה שכל. והכל בינה והשכל. מכח השנה. מכח המשכה מכח הספירה והנה ׳ ספירה נזכרה. והוא הכח השני השכלי. הספירי המחשבי. שסודו אחור וקדם רוח העולם הבוא העולם. גלגל החוזר חללה חורז חלקו גלגל המחכ החוזר. ״וזרח השמש ובא השמש״.[34] מורה על העדר מדה חדשה. וחדוש כונה. ורמז אני ישנה ולבי ער קול דודי ״דופק״. פוקד. קץ. נקם. נעלם. פנימי. למען נכנע מלפניו כל יושבי הארץ. ודבר עוד בכח הנסתר שהוא רחמים וסוד לטוב נזכרהו בסוף ״ספר הישר״. גם ״פנים״ פעל וכחו ״יבא״. ״איב״ מנגן ״תשצג״. ועל כן ניקדו למעלה. ובחסרון מזמר איה. כמו לאף. היא רפז אף שעה. אלף ופ׳ חלקים השעה עוד מנור. בשר ודם. שהם מלאכי המות. החל עוד רזיאל להגיד שהתבודד[35] והגיד

[34] קהלת א ה.

[35] ההתבודדות היא מחברת בני אדם, ולא התבודדות בשדות, אלא בעליית גג בחדר בודד.

כתב יד רומא אנגליקא Ang Or. 5

הקורות והן ידועות בנגלה ובנסתר. והורה עוד דרך בידיעת השם ונדבר בה מעט. אמר רזיאל:

'טהרו דמכם לעבד עבדת יהוה כקאת על פי אל שדי.

'פתחו עיני לבכם וראו מדוע נברא האדם באדמה.

'שמרו משפט ועשו צדקה וגלו סתרי גלגל בהפכו.

מתוך מגלה עגלה כזאת תצדק נשמה טהר בחכמה.

‖20ב‖ הנה משפט בהפוך ראשי תיבות בד' פסוקים שכולם ד' ד' אותיות בכל תיבה, אבל בסוף ה' לגלות גל הכח. ורבים בדרכים האלה בם תבינם אם זו ההערה. ועגולות[36] ארבעה בתוך ובתוכם עוד חתום ד' פעמים ואהיה א"ה וי"ה. "והיו לי לעם ושכנתי בתוכם".[37] עולם היולי מושך בכתיבתו. כתיבתו משכנו

והו ילי עלם

כתבתיו ונמשך: משכתיו ונכתב: כתב כנוי שמות ימשכו תבנותך: יכתבו בנשמות: נשימות בתוכך: שינמות כתבוך: ואמנם העיגולים פירושם לפנים. ומן האחד תכיר כלם.

[36] ארבעה ציורים של עיגול בתוכם רשום השם המפורש.
[37] צריך להיות: בתוכך, ראה זכריה ב טו.

כתבם בג' טורים. ותתחיל מן טור שהוא הראש ויהיו בכל טור י"א אותיות. וכשתגיע לתיבת ישר תשלים ב"ש. ועוד תתחיל בטור שני מן ה' של הדמי, ותוליך לאחרו תיבת במדך. ותחבר הר"מ לאחור עד שתגיע אל ד' של "שד" שנהחת, והנה יש לך בשני טורים כ"ב אותיות י"א ראשונים ישרים, וי"א שניים הפוכים. ועוד שוב אל ד' של הר"מ ותכתוב ר"מ וחברם עם ל' של לר"ד ותעשה רמ"ל, וכן תוליכם ישרים עד סופם שהוא פלי. וזה אשר תכתוב ג' טורים ברחב מן י"א י"א י"א אותיות. ועוד אם תרצה להבין דרכם יותר בקלות תכתבם באורך ותהיה כל תיבה כרחב בעלת ג' אותיות, ובארך כל טור יהיה בעל י"א אותיות. וישתנה ארכו ורחבו ויתהפך. ויקח זה מקום זה וזה מקום זה, לפי הציור האמתי. כן תעשה לכל עיגול ותבין סודו ותדע כי זו מערכת שם המפורש באמת. ועין בדבריו בטוב וראה מה הם ומה ענייניהם. ומה תכלית תמונתם. והנה יש לזה שלשת דרכי צירופים. ומספר כל האותיות קל"ב. ויהיו שצ"ו. וסודו קבל סד"ר. מבח"ן האר"ץ. בחן מרצו. תמצא נמ"ר

בחוץ. סד"ר מצ"ב. מסדר הבלים. ושמים מסדרים להבה. לב [....]. לשוני וצרף י' הערלה מהולה המהולה ערלה. לב ה' השדים. למלאך רעה. מלאך ערלה. מלאך לרעה. שמנו נושם. מושכל מוכשל. מושלך. שלמוך. ישגא. והנה מן השם הזה תגלגל בכח המערכת במצות האדם הקן. משם תתחיל ותלה אחור ותצליח. ודע כי רבוע עגול שלוש סודם עשר וגבולו "לעש". לעשות בגדלו. והנה ארבעה פסוקים של זה השם המפורש מצורפים. והספר בעצמו מצוה לך איך תבינם. ודי לך בו עמו ועם זה. ואחר שהשלים רזיאל העניינים העמוקים האלה וגלה מערכותיהם ומעלותיהם חזר אל דרכי הנבואה לדבר כמנהגו על דרך שאר הנביאים. והשלים ספרו בנחמת ישראל וירושלם. ונשלים אם כן זה הספר פה. ונתחיל "ספר הברית"[38] בעזרת השם].

[38] הכוונה לספר "הברית החדשה", שיצא על ידינו במהדורה מדעית.

כתב יד רומא אנגליקא Ang Or. 5

ד' ספר העדות

זה הספר הוא הספר הרביעי לפירוש שהוא השלישי לחיבור, כי ספר הישר חבר רזיאל תחלה, והיה בעיר הר פתרוס[1] בארץ יון, וחברו בשנת חמשת אלפים ושלשים ותשע שנה ליצירה.[2] והיה הוא בן ט"ל שנה, והיא השנה התשיעית להתחלת נבואתו. אבל עד השנה ההיא לא חבר ספר שייחסהו לשם נבואה כלל, אל על פי שחבר ספרי חכמות אחרים רבים. ומקצתם הם ספרי סתרי קבלה. ובשנה התשיעית ההיא עוררהו השם ללכת לרומי רבתי כאשר צוהו בברצלונה בשנת הא"ל.[3] ובלכתו עבר דרך טראני[4]

[1] הכוונה להר Pateras Mountain ביוון. ככל הידוע לנו רבי אברהם אבולעפיה ביקר בעיר Patras ביוון, ושם גם כתב את ספרו "גאולה", שעותק יחיד ממנו שרד בהעתקה ביוון. העיר פתרס היא העיר הרביעית בגודלה ביוון, והיא נמצאת 215 קילומטר מערבה לאתונה.

[2] שנת ה' אלפים ל"ט – 1279.

[3] שנת ה' אלפים ל"א – 1271, בשנה זאת חיבר המקובל הרב אברהם אבולעפיה את ספר "גאולה", הפירוש הראשון בעולם על ספר מורה נבוכים, נדפס על ידינו במהדורה ביקורתית.

ונתפש בידי גוים מפני מלשינות שהלשינוהו יהודים ונעשה לו נס ועזרו השם וניצל. ועבר דרך קפואה[5] וחבר שם בשנה העשירית לצאתו מברצלונה[6] ספר שני והוא ספר חיים. ובחדש החמישי לחדש ניסן שהוא חדש אחד עשר לתשרי, והוא חדש אב, בא ברומי בשנה העשירית וייעד ללכת ביום

[4] טרני (Terni) היא עיר עתיקה באיטליה בדרום מחוז אומבריה ובירת נפת טרני. היא שוכנת במישור הנהר נרה (Nera). העיר נמצאת במרחק 104 ק"מ צפונית-מזרחית לרומא, 36 ק"מ צפונית מריאטי (שבמחוז לאציו), 29 ק"מ דרומית מספולטו. מסילת הברזל רומא - אנקונה עוברת בעיר.

[5] קפואה (Capua) הייתה העיר הראשית בקמפניה, ואחת הערים החשובות ביותר של איטליה הקדומה. העיר החדשה של קפואה שוכנת כ-25 קילומטר מצפון-מזרח לנאפולי. קפואה החדשה נוסדה לאחר שהעיר העתיקה נחרבה על ידי צבאות הסרצנים בשנת 841 לספירה. הריסות קפואה העתיקה נמצאות בשטחה המוניציפלי של העיירה סנטה מריה די קפואה וטרה (Santa Maria di Capua Vetere).

[6] ברצלונה - ברצלונה (בספרדית ובקטלאנית: Barcelona; נהגה: ברסלונה) היא בירת הקהילה האוטונומית קטלוניה והעיר המאוכלסת ביותר בה. העיר היא השנייה בגודלה בספרד, ומתגוררים בה (נכון לשנת 2008) סך 1.6 מיליון תושבים,וסך 3.2 מיליון תושבים במטרופולין שלה. העיר ממוקמת על חוף הים התיכון, בין שפכיהם של הליוברגט והבסוס, והיא תחומה במערב ברכס הרי קויסרולה.

ערובה של ראש השנה,[7] לפני האפיפיור.[8] וצוה האפיפיור לכל שוערי ביתי בהיותו בשוריאנו[9] בעיר אחת קרובה לרומי מהלך יום אחד, שאם יבא שם רזיאל[10] לדבר אתו בשם יהדות[11] כלל שיקחו אותו מיד ולא יראה פניו כלל. אבל יוציאוהו חוץ לעיר וישרפוהו באש. ושם העצים אחר שער העיר הפנימי. והודיעו הדבר הזה לרזיאל ולא השגיח בדברי האומרים. אבל התבודד[12] וראה מראות וכתבם וחדש אז זה הספר וקראו "ספר עדות", להיותו עדות בינו ובין הש"ם, אשר מסר נפשו למות בעבור אהבת מצותו. והיה גם כן עדות על השם שהצילו מיד אויבו, כי ביום לכתו לפני זה

[7] דהיינו בחודש תשרי שנת ה' אלפים ל"ט, August 1279.

[8] האפיפיור ניקולס השלישי - Pope Nicholas III. אפיפיור זה חי בין השנים 1210-1280, וישב על כסא האפיפיורות בין השנים 1277-1280. נולד בשם **Giovanni Gaetano Orsini**. משכנו היה בעיר Soriano.

[9] Soriano – עיר הנמצאת בחבל Viterbo ליד הר Cimino.

[10] רזיאל – הוא המקובל הרב אברהם אבולעפיה.

[11] כאן המקובל הרב אברהם אבולעפיה מרמז כי העניין אותו רצה להעלות לפני האפיפיור הוא היהדות, או ליתר דיוק ניסיון ליהד את האפיפיור.

[12] ההתבודדות כאן היא לא בשדות, אלא מבני אדם בחדר מבודד, ראה את דבריו בספר הברית החדשה, מהדורת רפאל כהן, ירושלים תשס"א.

האפיפיור נולדו לו שתי פיות,[13] ובהכנסו בשער העיר החיצון יצא ~~שילך~~[14] שליח לקראתו ובשרו שבלילה ההוא מת המבקש את נפשו מיתת מגפה פתאום. ביה בליליא קטיל. ומת. וניצל רזיאל

||10ב|| ונתפש ברומי מן האחים הקטנים[15] {ועמד} ועד במדרשם כ״ח ימים, כי ביום צום גדליה נתפש בשנה האל״ה.[16] היא שנת הא״ם. ויצא ביום ראש חדש מרחשון. ואני כתבתי זה פה להגיד שבחו של הקב״ה ומופתיו ואותותיו ונסיו ונפלאותיו עם רזיאל ואם עבדיו הנאמנים.

13 פה אחד הוא פיו של הרב אברהם אבולעפיה, והפה השני הוא של המלאך שירד אליו והוא מרוח הקודש – שליח השכינה. יתכן ויש כאן גם רמז כי ביום זה נולדו לרב אברהם אבולעפיה תאומים, אין לסתור השערה זאת, מאחר ופרטים מעטים מאד ידועים לנו על הרב אברהם אבולעפיה ומשפחתו, ועל ילדיו לא ידוע לנו כלום מלבד מקום זה. ראה זכריה א ט: "ואמר מה אלה אדני ויאמר אלי המלאך הדבר בי אני אראך מה המה אלה".

14 ליתא בכתב יד מינכן ספריית מדינת בווריה Heb. 285. צריך להיות שליח.

15 הם הפרנציסקאנים – Minorites. מסדר האחים הקטנים על שם Saint Francis of Assisi (Giovanni Francesco di Bernardone) 1181/1182 – October 3, 1226.

16 ה' אלפים מ"א – 1281.

אמר רזיאל בחדש החמישי הוא חדש אב באחד לחדש ובשני בו הראני ה' שתי מראות – אחת בצורת אחת.[17]

דע כי מה שהנביא מעיד עליו שהוא מראה או חלום או משל,[18] וכיוצא בזה, אין צורך לשום אדם להקשות על דבריו, כי פיו של אדם כמאה עדים.[19] כך כל המחלוקת אינו אלא במקומות שיראה שדבריו כולם כפשוטם. ועל כן יתכן לפרשם כפשוטם וכנסתריהם. ואף על פי שיהיו כפשוטם עוד יקרו העניינים כולם, אין שם מונח מלפרשם כסתרם, מפני שכל פשט סובל נסתר, ואין כל נסתר סובל פשט. ודע {כי} לעיתים אפרש אני עניינים רבים באלה הספרים שקרו ממש כפשוטם על דרך הנסתר. וכן קצת שמות אפרש על דרך סתרם. ואף על פי שהם כפשוטם ולפעמים אדבר בם

17 השווה עם דברי הנביא יחזקאל א א: "ויהי בשלשים שנה ברביעי בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה על נהר כבר נפתחו השמים ואראה מראות אלה".

18 במדבר יב ו: "ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ידוד במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו".

19 אמרה זאת באה בעקבות עדות הנביאים על נבואתם – רק הם ראו את החיזיון הנבואי, בדומה לרב אברהם אבולעפיה.

כפשוטם, ולא אפרש בם דבר מפני סמכי כבר על דעת המשכילים המעיינים בספרי זה. וזה הדבר הכללי האמור הנה לא אצטרך להשיבו בכל המקום, והרוצה לדעת בו דעתי יעיין בו ומה. כי ידוע ששום משכיל אינו ראוי שידין דעת המחבר עד שיראה כל ספרו ויבין כל מה שאמר בו בכלל ובפרט.[20] ועל זה יתחייב לעיין בדבריו פעמים רבות עד שישיג דעתו. ואין למחבר להשגיח בדבריו, כי אם במשכילים שכבר הוא יודע שמאמריו ואפילו כפשוטם לא יבינם זולתם מאת ה' וגומר. אומר שהגיד לו השם שני דברים נוראים, ושניהם מובנים בדבור אחד והוא מגלה האמונה. ועוד אמר שראה ביום ראשון של החדש, שהוא יום שבת, מראה אחת פנימית וגם היא מגדת אמונה. אינו אלא שקרא הראשונה בשם אמונת אלהים בכלל, והשנית קראה אמונת

||11א|| אחת סתם. ואחר כן הגיד עוד שאמונתו אמונת אמת, והיא שהורה עליה ועל תכליתה הראוי לכל מאמין

[20] ראה את דבריה של התנאית אשתו האל_הית של רבי מאיר בעל הנס הרבנית ברוריה: "שפיל לסיפיה דקרא" [ברכות י א].

בשם להאמינה. והיא האמונה בשם המיוחד הנקרא בשם מיוחד אשר הוא אלהי אבותיו. ומי הם השלשה אבות. וזה סוד נעלם מאד. וכך בא בסוד הגאולה א"א ששם ייחס האבות לשומעים ולא כלל עצמו עמם, מפני שיורה להם כי בזכות אבותם נגאלין. ואמר: "ה' אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב".[21] והנה שהמראה לעצמו והצווי לו אמר בו ה' אלהי אבותי אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. והנה לשון אמונה. ושם לשון שליחות. ואמר ששתי המראות בעלות צורה אחת, ופירש ואמר אות משלש שהוא חקוק מרבע כדמות הזכרת השם באלהות שהוא אלהי האבות בכלל. והוא אלהי שלשתם בפרט. וכן סוד האלי בכלל. ואחר כן בעל שלש מדות בפרט. גבול גבור נורא. ומי שלמד "מורה הנבוכים"[22] ידע מהרה מה שרמז בם הרב ז"ל בענין דברי רבי חנינא לההוא דנחית קמיה להתפלל.[23] והרבה בתארים, כי אינם רבוי. והרבוי הזה

[21] שמות ג טו.

[22] ספר מורה נבוכים לרב משה בן מימון.

[23] ראה מגילה כה א: "ההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא האדיר והחזק והאמיץ אמר ליה סיימתינהו לשבחיה דמרך

הכרחי לאמרו בעבור קצת ציור אלהי. ודי בשלוש שהוא כדמות עצם אחד נושא שלשה תארים, וחלילה לאל מזה. אך זה מדומה דומה לאמרנו עליו עלה וירד ודבר והלך, ושהוא בעל עינים וידים ורגלים ולבוש ושפתים, וכיוצא במשלים אלה. בעבור הכרח הציור הראשון הדמיוני עד

השתא הני תלתא אי לאו דכתבינהו משה באורייתא ואתו כנסת הגדולה ותקנינהו אנן לא אמרינן להו ואת אמרת כולי האי משל לאדם שהיו לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו (באלף) דינרי כסף לא גנאי הוא לו"; והשווה עם רבי משה בן מימון, מורה נבוכים, א נט: "הסתכל תחילה שתקו ומאסו רבוי תארי החיוב. והתבונן איך הראה, כי התארים, אילו הונחו לשכלינו לבד, לא אמרנום לעולם ולא דברנו בדבר מהם; ואמנם כאשר הצריך הכרח הדיבור לבני אדם במה שיתקים להם מעט ציור - כמו שאמרו, 'דברה תורה כלשון בני אדם' - שיתואר להם האלוה בשלמיותיהם, תכליתנו - שנעמוד על המאמרים ההם, ולא נקרא שמו בהם אלא בקראנו אותם ב'תורה' לבד; אמנם כאשר באו גם 'אנשי כנסת הגדולה' - והם הנביאים - וסדרו זכרם בתפלה, תכליתנו - שנאמרם לבד. ועיקר זה המאמר - בארו ששני הכרחים נזדמנו בהתפללנו בהם, האחד - מפני שבאו ב'תורה', והשני - סדר הנביאים התפלה בהם; ולולא ההכרח הראשון - לא זכרנום, ולולא ההכרח השני לא הסירונום ממקומם ולא התפללנו בהם - ואתה מרבה בתארים". אין צורך להרבות בתארים כלפי האל, מאחר ודבר זה לא ראוי, כדבריו בהמשך שם: "ואין צריך לך בשום פנים שתכניס עצמך לתארי האלוה בחיוב להגדילו במחשבתך, ולא תצא ממה שסידרוהו 'אנשי כנסת הגדולה' בתפילות וב'ברכות'; ובזה די לפי ההכרח ויותר מדי, כמו שאמר רבי חנינה".

שיתחזק השכל ויפשיט כל אלה הדמיונות מן הציור בשלילה אחר שלילה על פי המופתים המושכלים והמקובלים כולם. ואני בטוח ששום משכיל לא יתפתה להאמין מאמר האומרים שהאלוה עצם אחד, ויש לו שלש סגולות, כי אמרם שלש כאמרם אחת או שתים או ארבע או חמש. ואמרם זה כאמרם שש ושבע ושמונה ותשע ועשר. ואמרם אלה כולם כאמרם כל מספר שיזדמן כי אני זכרתי אלה מפני היותם כלל כל מספר נחשב או נמצא שכל מספר אחר זה

||11ב|| התחייב מזה או מכפלו או ממחברתו. ואם כן, בין זה המספר ובין זולתו הכל מדומה ביחסנו {אותו} אליו שעצמו אחד או שנים או שלשה או יותר, שאפילו שם עצם אי אפשר להתירו עליו במעט לולי הכרח מעט ציור, כמו שאי אפשר להתיר עליו שום מקרה. ובכלל נאמר שהוא דבר מחוייב המציאות שאי אפשר העדרו, והוא סבת כל נמצא עצם או מקרה גוף או בלתי גוף. וכבר חוברו ספרים בחכמות שמגלים זה הסוד, ומספיק בידי לפי כונתנו להגיד מה שהגדנו להודיעך כי כל מה שנאמר בשם יתעלה הכל משל וחידה הוא בלא ספק. ואם כן, כל נביא שדבר עליו

דבר והתיר עליו שם מכל השמות, עשה כן על פי השם שהרשהו לעשותיו כדי לצייר שהוא בלתי נעדר ובלתי שוכח מלהנהיג בריותיו בסדר הראוי לכל דבר ודבר כפי מה שגזרה חכמתו וכפי חפצו ורצונו, שהם המסדרים על דרך משל כל סדר מעולה וראוי. ואין ספק שהדבר המושג אצלנו בחוש או בדמיון או בשכל, והוא נמצא בעצמו כמו שהשגנוהו, אם הושג בחוש בעת ההשגה היה החוש הנקרא הרגש והמרגיש והמורגש דבר אחד בפעל. ואם הושג בדמיון בפעל היה הדמיון והמדמה והמדומה דבר אחד. ואם הושג בשכל היה השכל והמשכיל והמושכל בעת ההשגה דבר אחד בפעל. ובעת שאלה כולם בלתי מושגים בפעל ויש אפשרות בהם בשום צד שישיגו המשיגים את המושגים כהשגות. ואמר על ההשגה שהיא השגה בכח, ועל המשיג שהוא משיג בכח, ועל המושג שהוא מושג בכח. והכח יחלק לקרוב ולרחוק. והרי הם אם כן תשע השגות, רמז לתשע מראוֹת שראה יחזקאל.[24] והנה כל אלה צריכים לסבה אחת ראשונה כללית להוציא בכח מצדם כל אחת מאלו לפעל

[24] ראה יחזקאל א ד.

והיא מצדה נמצאת בפעל תמיד בעצמה, ומוציאה א' הפועל תמיד מצדה. ועם זה היו המראות עשר. לרמוז על עשר ספירות בלימה. ואחר שהדבר כן בהכרח, א' תפלה בהיות מראות רזיאל אחת ושתים ושלש וארבע נפרדות או מחוברות פשוטות או מורכבות. ולא עוד, א"א שיש מהן רמוזות <על>

||12א|| על דרך הפשטת השמות והרכבתן. ויש מהן השגות צורות מורגשות או מדומות או מושכלות. ויש מהן בהקיץ ויש מהן במראה. ויש מהן בחלום. ודע שרוב המראות שראה רזיאל כולם נבנו על שם המפורש ועל ידיעתו ועל חדוש הִתְגַלותו עתה בארץ בימיו,[25] אשר לא היה כן מאדם ועדיו והוא שרש כל ספריו. וכבר הודיע לנו עליונות מעלת ידיעת השׂם בכל דבריו ושזהו סבת הנחלת שני עולמות

[25] הווה אומר שרק אדם הראשון זכה לראות את החידוש אותו מביא כאן הרב אברהם אבולעפיה, ואפילו משה רבינו אדון הנביאים לא זכה לחידוש זה בימיו. אין ספק בידינו כי הרב אברהם אבולעפיה ראה את עצמו כמשיח בדורו. תופעה זאת ידועה, וגם בדורינו יש המכריזים על עצמם כמשיח, ואין כאן ניגוד לתפיסתו של הרב משה בן מימון. אולם יש רבים בדורינו המכריזים על עצמם כאלהות, וזאת בניגוד לתורה – כמו הרבי מבעלז שעשה מעצמו כיום אלהות.

בשלמות העולם הזה והעולם הבא. וכתב תחלה כל מה שחבר ספר אחר שקראו "גט השמות",[26] וכוון בו להודיע לכל משכיל שהשמות הם המולכים בעולם, וכולם מיוחסים אל מציאות הסבה הראשונה, אך כולם כאין נגדו חוץ ממלכות שם בן ד' אותיות ההעלמה שהוא מלך מלכי המלכים. ובו לבדו חפץ השם שייחוס אליו. והשם המליכו בשנת ה"מ. והוא הזמן שבו נולד אברהם.[27] וידוע שאם תשים ה' ראש לשמו יורה על ה' הידיעה ואי איפשר זה בשם העצם. ועל כן צריך עוד שתוסיף י' על שמו ותשימנה במקום אשר היה בו ה"ה. ואז יהיה השם האברהים. וידוע שאיבריו של אדם הם רמ"ח כמספר מ"צות עש"ה שהם ראשי"ת התורה. וכן הבראם שהוא אברהם. והוא חמר המצות שסודם אברהם ישראל. צרף שניהם ותבין כל מה שרמזתי.

[26] ראה רבי אברהם בן שמואל אבולעפיה, ספר הגט, אוקספורד - בודלי, קטלוג נויבאואר 1658/4 [Oxford - Bodleian Library MS Opp. 425], F 17399 .

[27] הרב אברהם בן שמואל אבולעפיה נולד בשנת ה' אלפים מ' [1240]

והנה מאז מלך שם המיוחד: ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. וזה הסוד המופלא השם לא ימצא בכל התורה בשם מלכות משלש לזולת זה השם. ועל כן רזיאל האדיר מלכות מכל שם ושם מן הכנויים והמליך זה השם לבדו כמו שנאמר: "ונשגב הוא לבדו".[28] "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא" יום ה' אחד ושמו אחד. והסוד: "והיה ה' למלך על כל הארץ".[29] ועל כן כל שם שיהיה לו שררה אחר מלכותו של זה השם היא לו וממנו יקבלה כל מושל ומנהיג. ואל תאמין בשמות מהיום ומעלה זולת זה לבד. ועל כן תמצא שאמר רזיאל אות משלש הודיעני ה' בשמו והוא חקוק מרבע וחציו מספר הוד חציו. הענין

||12ב|| הוא בכפל השמות שהנה חמשה שמות מיוחדים סודם ק"ל להבינו, אבל שם אחד {מיוחד} לבד סודו כב"ד לדעתו. ושנים וחצי מהם הם אחד לפי כנויו.

[28] ישעיה ב יא.

[29] זכריה יד ט.

וחמשה מהם הם כפ˙ל אחד והם שנים. ואם כן, הארבעה הם עשרה, וזה די למשכיל להבינו. והנה אם כן השמנה הם עשרים. והרי כ"ח וסודו יחיד˙י. מורה על סוד שם בן מ˙ב. ושהוא אלו˙ה. ועוד הנה י˙ב מהם הם א˙ל מאלה. והנה ה˙ם בל˙י. סודם בלימה.[30] בלי הם.[31] ועל כן היו המזלות במנין י˙ב. וכל מזל ד' מעלות וי' מאלה עלו כ_ה מאלה. וכ' מאלה נ' מאלה. הרי ע' שמות. והנה זה רומז אל מועד אחד שלם שהוא ס"ה. שעולה מועדים וחצי. שהם שני שמות וחצי. הרי זה נוד"ע. ועדים בדבר כפל ההפכי, וכן ב"ו שמות עולים משולש, וי"ב מהם מרבע הרי מרבע ומשלש. וחציו מעיד על חציו ועולו על חציו וחציו על כולו על דרך גלגולו מן אחד אל אחד א' אחד תמיד.

ועל כן באר שכלו אחד מכל צד תקח ד' שמות שהם

ו˙ד ו˙ד ו˙ד ו˙ד ותמצאם כולם מתגלגלים חלה

[30] מונח זה מופיע בספר איוב כו ז, ומשם הגיע אל ספר יצירה.

[31] כעת מובא הפירוש של המונח "בלימה", ולפיו הוא על "בלי הם", הווה אומר בלי שאר השמות, רק השם המפורש לבדו.

א' ו˙ד ראשון. אם כן יצאו שלשה שהם רוחנים והם מצד אחר ד' ק'. השלך המאות חללה נשארו ד'. וכן מכולם עד שישארו מן כ' שמות שהם כ"ך. עוד ב' חללה. ומן אלף ומ' ל"מ שמות ישארו מ'. ומן שלש מאות שמות שהם ז' אלפים ות"ת. לא נשאר דבר כי יצאו כולם במאות. והנה ת"ק שמות עולים י"ג אלפים, והסוד כי מי"ם שמות יוצא א"ש. ומ"י שמות יוצא חרב"ן. הרי י"ש מאי"ן מו"ם בר"ח. מים ברוח. והנה אש בין מו מים מרוח. וכן גלגול כולם. והנה מ"ק תר"ב ומק"נ תר"ב א"ש. ומ"ר ה' אלפים וד'. ומר"נ ה' ראש. ומת"ק. יצא ברא"ש. עם שתוף ת"ק שאינם כי אם י"ג אלפים. ומן אלף שמות כ"ו אלפים. ובזה הכל. ואל יקל בעיניך ענין השגת סתרי כפלי השמות ומנינם, שאם <לא>

||13א|| לא תדע איך הורכב שם בשם לעולם לא תדע שום דבר מכל מעשה מרכבה ולא תשיג איך חובר אמ"ש, שהוא לזכר עם אש"ם, שהוא לנקבה. אבל צריך אתה לעיין בחסרונם ובתוספתם ובשווים ובכל מני הרכבתם, ובכל מיני התפרדותם, כי מהם תשיג סוד העבור והתקופות וסוד המזלות, וסתרי התכונות הגלגליות, וכל דרכי נטייתן

ועלייתן וירידתן, והליכתן לפנים ושובם לאחור. ותכיר מה שיתחייב מהם בתחתונים ביסודות ובמה שהורכבה מהם. גדולה מכולם שתכיר קצת מדרכי מדות הש"ם יתברך. ועינים אחרים רבים מסתרי תורה ומנפלאות טעמי המצות, ורמז מלת אמ"ת הוא להודיע בו הסוד שזכרנו מן מועד מועדים וחצי. שהרי אמת כשתחשבנו אלף וארבע מאות וארבעים, ותקראנו מועד, ותוסיף עליו אמ"ת אמת, שהם מועדים שנים. ותוסיף על הכלל הזה חצי אמת שעולה תש"ב תמצא סך הכל ה' אלפים ומ' {שנים}. והוא הזמן שבו יצאו מחזורי חמה מן כ"ח אל פע"ל. כלומר שאז נשלמו ק"פ מחזורים מן כ"ח כ"ח. ועם תוספת י' שנים. הנה יהיה המספר שלם. הכ"ל בסוד י'. והנה הוא ק"א פ"ע נ' שסודם קנ"א. והוא הסוף העולם פ"ו ס"ה ויושלמו ה' אלפים ונ' שנים. והוא מה שהגיד לנו ברמזי המראות. שבם גלו לנו קץ הפלאות. והנה ק"פ מחזורים עם י' שנה עלו ק"ץ. והוא סוד יום נק"ם.[32] והרמז: "כי יום נקם בלבי שנת גאול"י בא"ה".[33]

[32] ישעיה לד ח, סג ד.

[33] ישעיה סג ד.

בשנת ה"א עם גאול"י. שהם נ' כנגד נ' צדיקים שבקש אברהם אבינו עליו השלום,[34] והוריד מהם ח' והשאיר י'. והרמז עד הי"ם האחרון. אמר יה יהוה אהיה שמו. הודיענו כי הכל תלוי {בשם} העצם ואלה שלשתם הם שמות העצם. ואמר שהם כולם שם אחד לבד, ועליו קשר שש פאות משש מאות . וחקק על הקץ ארבעה שמות, והרי הם גם כן שלשה ס"ה ס"ה ס"ה. שהם ז' וחצי. וכפלם זה

||13ב|| יתברך וזה ו' שמות הרי מ"ה י"ה. וככר התבאר בזה מה שמספיק כי מענין אחד מאלה הענינים. ובנו הנשארים בקלות ויתבארו למעיין.

תורת , ` ,' היא תורת משה. בא להודיענו שכל מה שאנו יודעים בזה הענין לא ידענוהו אלא מן התורה האלוהית אשר קבלנוה מפי משה אשר קבל מפי השם. ואמר ששערי הבינה בשם ננעלו לולי חסדי השם ורחמיו עלינו. ואמר ששער קטן סגור נשאר בידינו והחכמים סגרוהו יותר והדין

[34] בראשית יח כד: "אולי יש חמשים צדיקם בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקם אשר בקרבה".

עמם מן הטעם שזכר. ואמר שהנביאים מסרו מפתח[35] זה לפתוח בו בידי בניהם כי המבין ידע דרך הפתוחה ויכיר המפתח והוא שם בן י"ב שקראו ז"ה. ועוד אמר שהוא אח"ד. כלומר ח"ד שמות שכולם א' באמת י'. ועוד ג' שמות ה"ם שאותיותיהם י"ג. והם אח"ד. ועל כן אמר מדה משלשת היא מדת זה השער. ורמזו בתיבת והכוס"ף שסודם כ"ו ס"ה פ"ו. והם במספרם שלש מעלות. ורמזם שלש סעודות. והוא סוד בלימה. כשתמנה י' פעמים י' שעולים ק'. וישוב בלקמה. וזהו הַמְקַבֵּל הַמְקֻבָּל מְקַבָּלָה. יומם ולילה. והנה סוד היום היום בסוד לקניוהו היום "כי שבת היום ליהוה היום לא תמצאהו בשדה".[36] והם שלש עולמות. ושלש מעלות. ושלש סעודות. בנמצא. בממציא לה במציאות. וכל אותם הדברים הקודמים לשמות הם כולם נמדרים במדה אחת. כי סוד "אהיה אשר אהיה".[37] ~~אנו~~ {אנכי} הייתי ואהיה. הפועל בשכל. המשכיל על לבו.

35. מונח זה רומז אל ספרו של רבי ברוך תוגרמי "מפתח הקבלה", וכידוע רבי ברוך תוגרמי היה מורהו הישיר של הרב אברהם אבולעפיה.

36 שמות טז כה.

37 שמות ג יד.

בנשמה העלולה. בשכינה העלומה. בישראל. ואמר כי משה אשר על ידו נתחדש זה השם ידע לשמש היחוד וזכר את השם משלש. וגם על שלשה נראה אליו המלאך בלבת אש מתוך הסנה[38] הוא מדעו. כי סודו ככתב איש. ועל זה נאמר לו: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל".[39] זקנים או תלמידים. והם שחתם בשמות. מדות רחמים. וסוד נער באש. יצר הרע. ואמרו עם דומה לסנה. שעל תנאי זה קבלנו תורה מסיני, שאם ~~נשממה~~ {נשמרנה}[40] נתדמה לה שהיא אש <שנאמר>

||114א|| שנאמר: "מימינו אש דת למו".[41] והנה על הר סיני ירד יְ' באש. ומשה ראה המלאך בלבת אש, והתורה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה. והנה אנחנו וגם היא אש. "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום".[42] ואם לא ישמרו את התורה יהיה כולו

38 שמות ג ב.

39 שמות ג ב.

40 כך הנוסח גם בכתב יד מינכן ספריית מדינת בווריה Heb. 285.

41 דברים לג ב.

42 עובדיה א יח.

להפך. וזה חוץ מן "ואכלום", כי "הנה הסנה" הישראל "בער באש ואיננו אכל".[43] ועל זה נאמר: "לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם".[44] אבל נאמר: "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך".[45] ותרגומו: "ויהיה כד יעברון בנוהי על פתגמי אוריתא תעדי ניריה מעל צוארך".[46] ואם הנגלה מזה מעולה הנסתר מכוסה ומופלא. ומוכן הוא למי שהבין מה שזכרנוהו לפנים ה' אלהים חקק חק ומשפט בישראל[47] בשמו הנכבד כבר רמזנו סודו וגלגולו אמר שענין זכרונו הוא זכרון חותמו. כי כ"א פעמים כ"א עולים אמ"ת. והוא שנאמר: "וה' אלהים אמת".[48] שגם הוא ראש תוך סוף א' כ"ז אותיות שסודם טו"ב. ורמזו ידוע מסוד הטוב ומצודת הטובה. ההווה. עם: "ואהיה אצלו אמון".[49] כי ז"ך. הוא ראשו. קשור בשני המלכים. שהם גמול וענש. והנה

[43] שמות ג ב.

[44] ויקרא כו מד.

[45] בראשית כז מ.

[46] ראה את תרגומו של אונקלוס על בראשית כז מ.

[47] עזרא ז י.

[48] ירמיה י י.

[49] משלי ח ל.

הבשר לעד. אם הוא זך. אבל בכר הוא ב"ך. והיה שכר בך לעד. וגם בך יאמינו לעולם. בשני מלכים. משה מלך ישראל. פרעה מלך מצרים. והסוד כי השם מלך לעולם השני. אך העפר מלך ליצרים. כלומר לעפר. וכן השכל מלך לשכל. ואל יטעך אמרנו תמיד זכרנו ליציאת מצרים. כי סודו האמיתי זכר למציאת יְצָרִים. בחלוף י"ם. על דרך א"ת ב"ש. או בחלוף מקומה זה בזה. וסוד ליציאת הוא ישראל. ויהיה הענין זכר לשכל הפועל שכל. וכשתבין סוד היסוד וסוד הליחה החמה והקרה והיבשה והרטובה תכיר סוד הטובה. ותדע מה מזקת העכורה ומה מועלת הזכה. עם היות המזקת והמועלת שוות במדה. אך מעשיהם הפכיים. ועם רוב תלמוד ישוב ההפוך מתישר ומשתנה. **ברשית** חסר א' להורות

||14ב|| כי בתשרי עתידין להגאל[50] מתחת ידי עובדי הלבנה. ובניסן מתחת ידי עובדי החמה. ובשם חמה ולבנה תשיג

[50] ראש השנה יא א.

חכמה ובינה.[51] בתתך יוד מלא לחמה תמצא חכמה והיא החיים. גם היא חמדה. מהיחוד המיוחד. זה היום הוא אין. אני הוא המיוחד בחמה מהכח שהוא כח אדם. זיו ודם. יום טוב. הוא היום. לחלה לגדול חללה להחל מכחה מזיוי. זיוים נביאי בבטני. בגלגלה חכמה. והנה נשאר ובינה ושניהם עתה שוים הבינו החיים. דם מבין עולם המלאכים. שהוא מצוי בלא ספק מציאה בחן אלהים. ועל כן יה מצא חן ביה מלא. אנכי אדי. ודעם.

אחר כל זה הודיענו רזיאל ענין חדוש העולם ושהסוד הקנאה אשר היא קנאת איש מרעהו מלבות כל המלכים. ומאז ישמחו כל המלכים במלכות השם לבדו שאין מלך בלעדו. וזו היא ידיעת השם בשם כי משה ידע השם על פי השם גם השם ידע את {משה} משם בשם ועל זה מצא חן בעיניו כמו שאמר: "ידעתיך בשם וגם מצאת חן בעיני".[52]

51 בבא בתרא עה א: "פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה".

52 שמות לג יב: "ויאמר משה אל ידוד ראה אתה אמר אלי העל את העם הזה ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי ואתה אמרת ידעתיך בשם וגם מצאת חן בעיני".

עם היות מלת "וגם" מורה על רבוי, להורות שעם הידיעה אין שלמות אחרון בלתי מציאות חן, ככתוב: "וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם".[53] בחלום היום וגומר. אמר שהיה ברומי[54] בזמן ההוא. והודיעו מה יעשה ומה ידבר בשמו ושיודיע לכל: "כי ה' מלך ירגזו עמים".[55] והגמול שממליכו ימלך תחתיו והודיע מי המליכו והפנו מעת לעת. והעלה מעלתו על כל המעלות שככה ראוי לו באמתתו. ואמנם חזר עוד והשביעו בשבתו ברומי על נהר טיברים שהוא טיב רע. בפרט ארץ הפור. ארץ המרום. ארץ דרומיאל. ארץ גבול דרום. כי נהר דרומיאל שומר מעלות בחמר הארץ. וסודו השכל הפועל בחמר הארץ. שומר החמר בארץ. אשר נברא טוב ורע. גם נברא בארץ והוא חמר חמרים. ומדבר בעולם המלאכים. וענין אמרו קום והקם

53 שמות לג יט.

54 הרב אברהם אבולעפיה הכריז קבל עם ועדה על התנבאותו בפני הקהל בעיר רומא באיטליה, ויתכן אף כי הוא המשיח.

55 תהילים צט א. הרב אברהם אבולעפיה הכריז למעשה כי הגיע הזמן שהאמונה ביהודות ובאל תרווח בעולם כולו, וזאת באמצעות המשיח – שהוא הרב אברהם אבולעפיה.

ראש משיחי. הוא חיי הנפשות. ובראש השנה ובבית המקדש <הוא>

||15א|| הוא כח הנפשות. ואמר תמשחהו כמלך. תמשחהו כמלך מכחל כל השמות, כי אני משחתיהו למלך על ישראל על קהלות ישראל. כלומר על המצות.[56] ומאמרו ושמו קראתי שדי כשמי.[57] שסודו שדי גשמי. תבין כל הכונה. וכן מאמרו והוא אנכי ואנכי הוא. ואי איפשר לגלות כזה מפורש יותר מזה. אלא שאסור השם הגשמי הוא משיח השם. גם ישמח משה שהודיעו לנו ושהוא חמשה יצרים ונקרא השם הגולמי גם כן. ואם תחבר חמשה יצרים ביחד תמצא שבעה יצרים. גם כשתפך בחמשה היצרים שני יצרים תמצא הסוד. והנה ז"ה הו"א טוב נסתר.

עתה החל רזיאל לעיין במהות המשיח ומצאו והכירו והכיר כחו וקראו: דוִד בןֹ דוִד. והוסיף עֲבדוֹ. ואמר הישב

[56] המשיח הוא זה שאחראי לאכוף את קיום המצוות על פי התורה.

[57] ראה שמות כג כא: "השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו".

לימיני.[58] וכולם רמזים. והנה דויד בן דויד יסודו ימלך, והוא לב חכם יחיד ומיוחד. לב הנביא והנו מאה וסוד יבדל בדם. והוא אליה. ועוד הוסיף עבדו והוא כולל המלך והעבד, ושמו עתה יעקב. כי המספר הראשון ק', והשני ע"ב. חברם ותמצא יעקב. והם ז' שמות הקדש שהם מלכים על ז' ימי השבוע. והנה יעקב "הוא בעל חיים הוא חכם מבין", כלומר נבון וחכם. וזהו סוד ויהי "יהוה" את "יוסף". חברם ותמצאם כך. ועל זה נאמר לך: "אין נבון וחכם כמוך".[59] והכתוב מעיד ואומר: "אלה תולדות יעקב יוסף".[60] ואמר: "כי בן זקונים הוא לו".[61] גם "בן זקונים זה ראובן". "ובחללו יצועי אביו"[62] נטלה הבכורה ממנו ונתנה ליוסף. **והנה** הוסיף זה להודיע כי ז' ימים וז' לילות יש להם קס"ח שעות. חברם ותמצא ז' שמות שהם י"ד פעמים "אחד". שכל שתי שעות

[58] תהילים קי א: "לדוד מזמור נאם ידוד לאדני שב לימיני עד אשית איביך הדם לרגליך".

[59] בראשית מא לט.

[60] בראשית לז ב.

[61] בראשית לז ג.

[62] דברי הימים א, ה א.

מושלות כ"ו מדות. י"ג מדות בכל שעה. הוצא מהן ז' ז' מדות הדין שהם מדת היום ומדת לילה, ונשארו קס"ח, ורמזם הללויה. בעליון בעל גלגל אלהינו אלהיך. איה אלהינו אלהיך. והשעות מספרם זמן מלא

||15ב|| והוא זמן הגלגל. גם גלגל הזמן. יה וה מגלגלים. לעולמו. מעלולו. והנה הוסיף עוד "הישב לימיני". והוא הסוד הנרמז בסוף "ההפטרה"[63] ששמו גואל ב"ן שלמ"ה. כי ד' יודים הם גואל. כי המשיח הוא גואל, והוא היה היהודי. והנה שם י' יהודה בן שלמה. וסודו בן זלויאל יחידו. והנסתר ממלך שאול נולד שמואל, אשר שמאלו מים. ואם הוא מלך השמאל שב מלאך שלום. והוא זמן שלם. כענין זמן מלא שזכרנו. ועולו ענין אחד. ואמרו דת חדשה גלה, שהיא ידיעת השם שנגלתה בלבו מהשם על פי צירוף האותיות הנקראים אורים ותומים. אלא אורים שמאירים את העינים, ותמים שמתמימים הלבבות. ותבין מזה שהכל תלוי בעינים ובלבב, וכן נאמר: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".[64]

63 הכוונה לספר ההפטרה שמביא הרב אברהם אבולעפיה להלן.

64 במדבר טו לט.

באזהרה. ונאמר בייעוד הטוב: "והיו עיני ולבי שם כל הימים".[65] וכמו שנאמר עליהם: "עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה טנהו".[66] כן נאמר אנחנו שהם שני שלוחי מצוה, ושלוחי מצוה אינם ניזוקים.[67] והם שרים מלאכים. והנה "עין ולב" הם קס"ח הנרמזים בעליון. אך עיני לבי זה יעקב. וסודו: אל קנאי ונבון וחכם. בעל סודי. והוא סוד יהוה אלהים. המחדש רצון בארץ לטוב לחושקיו. רצו למטה מלשון רצון. רצו למעלה מלשון מרוצה. ואמר העמים חשקו בשם ונעלמה מהם דרך חשקו. ואמר שדרכו לחשקו רחוקה מאלה וקרובה לאלה.[68] לכל איש כפי מהותו וכפי השתדלותו. ואמר בן הנביאים יודעים סודו ומגידים הודו כמלאכים העליונים וקרבנות ועולותם הם לבותם. ועוד חוזר

65 מלכים א, ט ג: "ויאמר ידוד אליו שמעתי את תפלתך ואת תחנתך אשר התחננתה לפני הקדשתי את הבית הזה אשר בנתה לשום שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים".

66 במדבר רבה י ב, ליתא תנהו.

67 פסחים ח א, ועוד.

68 וזאת על פי הפסוק שהביא הרב אברהם אבולעפיה למעלה מספר ישעיה נז יט: "בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ידוד ורפאתיו". קרי הנביא הוא יותר קרוב אל האל מאשר האדם הרגיל.

ומשבח כח ידיעת השם ורוב תועלתה ורבוי שמו המתגלגל מן "אחד" מיוחד. ומודה כי חמשה שמות יושלמו בעשרות בסוד "סיני". בתוספת ג' על י' ו' על כ'. שהם א' על כ"ה. שהם עשרות וחמישיות. והם שוים לאחדים בכל מספר. ושוים לזוגות. וב' יתרים על המשלשלים, שהם כ"ד ו"ה יתרים על שביעיות. והשלישיות ברביעיות כ"ד וא' יתר על חמשיות.

||16א|| והששיות כ"ד. וכן השמיניות כ"ד. והנה ח' תשאר מן התשיעיות. גם ו' מהעשרות. והנם שווים לאחדים ולזוגות. כמשפט גל גוו זווג. שאחד אחד לבדו. ואם יתחברו יזדווגו ויפרדו בשווי ואפילו בכל ריבוי. אך זה לאחריו. וזה לזוגיו. וכן השלוש יחלק לשלשיו. והרבוע לרבועיו. והחמוש לחמושיו. וכן כולם. כל מה שממנו הורכבה מספר אליו ישוב בשווי. אבל יש מספרים שיתגלגלו אלו עם אלו כענין כ"ו שהוא ב' פעמים י"ג, וזהו החלוק הראשון לחלק הזוג לזוגיו. מפני שהאחד הוא ראשית לכולם וכלם שבים אליו.[69] אך יש

[69] מונחים אלו מזכירים את תפישתו של פלוטינוס בספר האנאידות שלו, ואין ספק בידינו כי הרב אברהם אבולעפיה למד ספר זה. אין בידינו

מספר שלא ישוב לזוג כשלשה והדומים לו. אך כל מספר שב אל זוג ואל אחד, כי מחשה ד' מהם זוג. ונשאר א' נפרד, וכן כולם. ועל כן כל מספר הוא זוג או נפרד. וד' הורכב מן ב'. וט' מן ג'. גם ו' מן ג'. וח' מן ב'. גם מן ד'. וימן ה'. גם מן ב' נמצאו ג' ה' ז' בלתי מורכבים משווי. ונמצאו "בדוח טי" מורכבים משווי. והכל מורכב מן א'. ואין א' מורכב מדבר. ועל כן הכל צריכין א' אחד ולא ימצאו מבלעדיו. ואמנם אחד אינו צריך אל אחד מבלעדיו מן המורכבים, כי הוא כלם ונמצא מבלעדי המורכבים כולם. והיות השם מורכב מן אחד אחד הוא לסוד גדול. וכל אחד יבא אחד ויורה על אהבה הבאה מאתו יתעלה. הב הב הא הא. והרמז על זה נורא ונשגב מאד. ושים לבך להבינו, כי לבי רותח בדמי לגלותו לכבוד הש"ם ולאהבתו.

דע כי זה השם המורה על אמתת השם יתברך מורה שהשם מבקש מן האדם שיתן לו דבר לטובת האדם, וצריך שהאדם

הוכחות חותכות בדבר היותו של ספר זה מצוי בידיו בשפת המקור – קרי בשפה היוונית או בתרגום הערבי. על פי פלוטינוס הכל נובע מן האחד והכל שב עם האחד.

השלם לא ימנע מהש"ם מה ששואל ממנו. וכמו שהשם שואל מן האדם דבר לטובתו כן האדם שואל מהשם דבר לצורך עצמו ולתועלתו. ואם האדם לא ימנע מהשם שאלתו גם השם לא ימנע מן האדם שאלתו. והכתוב אומר: "ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך"[70] ולאהבה אותו ולדבקה

||16ב|| בו.[71] וזהו מה שיורה עליו השם בסוד אחד באחד יתברך ידבקו יתלכדו ולא יתפרדו, והנו חד בחד. זה בזה. זה והבא. וו בוו. הוא אהוב. הוא אהבו. אֲבִיזו. זו בזו. זוב בזב. אַה בִיזָא. הגיזא. סוד השאלות הם שהשם אומר לאדם הב הב,[72] והוא עונה לו הא הא.[73] כלומר שהשם אומר לו תתן תתן, והאדם עונה לו: קח קח. וכן

[70] דברים י יב.

[71] דברים יא כב.

[72] מונח זה מופיע בספר משלי ל טו: "לעלוקה שתֵּי בנות הב הב שלוש הנה לא תשבענה ארבע לא אמרו".

[73] המונח "הא" במובן של נתינה מוזכר בתורה בדברי יוסף, ראה בראשית מז כג: "ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה".

האדם שואל והשם נותן. והסוד: דָֹ דָ שאלה כפולה. ואמנם טֵ טֵ מענה כפול. ועוד הכונה הפוכה שהשם נותן תמיד. "והסוד": דָךְ טֵטַ כלומר תינק השַד.[74] ועוד שנהו שאדם שואל תמיד. דָֹדַ דָה דָֹה

ועתה בני[75] השתכל פלאי פלאות בשם וראה הנסתר כולו בנוי מפה ומפה על השם הנכבד והנורא שהוא **ט"ד ה"ד** והוא השלישי הקודם לפני השם לאחורי **"כוזו"** וסודו **"חטה"**. שהם י"ו ה"א. וכפל כ"ו ז"ו לחם. וסוד חטה חו"ח.

[74] קבלת השפע הרוחני מלמעלה מדומה על ידי הרב אברהם אבולעפיה לינקת השד של התינוק מאימו. נושא זה מופיע בגמרא בדיון על ארבע משמרות הלילה, ראה ברכות ג א.

[75] מונח זה מצביע על פנייה של המחבר – הוא המקובל הרב אברהם אבולעפיה – אל בנו, אך יתכן והפנייה היא דו משמעית: קרי גם לתלמידו המכונה על ידו בנו.

ותחת חטה יצא חוה. למי שאינו ראוי. ולראוי חטה "טובה". והנה הסוד כ"ו כוכב זו. לחיטם למבניו. בפה מבעלו. במילה מטבלו. קח השם "באתבש" ויצא מצפ"צ. והוא יצ"ר. וסודו רוח אלהים. והנהם כולם יחד במספרם הכללי. ש' מצד קצורם. אבל מצד ארכם מספרם במאות על דרך מספרם באחדים. והם מצד אחד ד"ט ח"ט. וסודם י' י"ד. ומצד אחר הם ו"ט מ"ט. ויהו"ה לֻעַד. והנם ל"ב. והנהם עוד בר"א חבר ארבעה מספרים ותצרפם ותבין מהם פליאות. והנהם התקי"ן. החמר והצורה הנ"קדות קטנות. וכל זו הוי"ה. נמצאת מיהוה. קח מה שלפני השם באתב"ש, ותמצא נקצ"ק. וסודו שם יֻנֻק בינֻק. חברם ויצא שמש. יצר מיצר ציר מציר. והנו עוד <שם>

||17א|| שם החמר והצורה. הינקת. שם קטנות. עיין בכל אלה. ותמצא כי "ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה".[76]

אהיה שמו יהוה שמו יה שמו והוא צור עולמים.

באר עתה גלגול השמות ושיוצאים זה מזה וחוזרים זה אל

[76] משלי ב ו.

זה. מורה שהכל בא מהשם והכל שב אליו כענין: "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר".[77] ונסתרו הכל היה מן השכל והכל שב אל השכל. וכן: "וישב העפר אל הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה".[78] ומגיד היותו מנצח הכל ואיך באה ממנו הברכה או הפכה באות. אינו מלשון ביאה, אלא מלשון אות. והשם הביא הבא. והרמז עליו אנהי "אהבי אהב". והסוד הידעו יה בא בו. הוד בא בו. בִיַא בִיַא והנה ביבו בר. טובו בא. {דָה} דָה טוב. טֶטוב. חוזה חזהו ברוטה דחדוד. הוד ההא. הא ההוד. הא דוי. הוא די. אדו דיא. דדו בדדו. דדו ברו. דיברו. חיוב הויה. בְיַטַה. הביט חוזה וחזה היטב. בִיַטה. חיים מיוחד הנביא. חכם מיוחד מיחדו מיחוד. והבן כלם איך באות בצורה אחת מיוחדת

[77] קהלת ג ו: "הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר". כאן מצביע הרב אברהם אבולעפיה על מקורותיו של פלוטינוס – הכתובים ובכלל זה ספר קהלת. אין ספק כי הרב אברהם אבולעפיה רכש השכלה בלימודי החול במוסד מסודר מלבד מורים פרטיים, קרי באוניברסיטאות באירופה. אך גם בספרד, שם כונה מוסד זה בשם "בימריסתן". פלוטינוס עצמו חי בין השנים 205 – 270 לספירה, קרי בתקופת חז"ל. וכידוע היחסים של חז"ל עם חכמי היוונים היו דו ערכיים, והפיקו השפעה הדדית.

[78] קהלת יב ז.

מהשם ומכופלת בנו. ואומר כי עם שובנו לשם גם הוא שב לנו.[79] כי בהקריב הסופר המספר המורכב אל הפשוט מספר אחד {יקריב הפשוט המורכב מספר אחד}. ואם שנים שנים ואם רב רב. ואם מעט מעט על דרך משל. וכן אם נקרב לשם הרבה כפי יכולת טבענו ולמודנו יקרב לנו הרבה. ואם נרחק ממנו ירחק גם הוא ממנו כפי רחקנו. והריחוק והקירוב רוחני הוא, והוא קירוב מדע וריחוק מדע שהוא סכלות במה שאיפשר לדעתו, וראוי לנו לתועלת הקרבה אליו יתברך לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה.

ועוד צעק על חסרון ידיעת ישראל את השם, ואמר בסוף דבריו אלה ענין גדול וסוד מופלג גלה בו לידועי האמת וליראיה וחושבי שמו, כאמרו בשבועה: ידי נשאתי רומה

79 זכריה א ג: "ואמרת אלהם כה אמר ידוד צבאות שובו אלי נאם ידוד צבאות ואשוב אליכם אמר יהוה צבאות"; מלאכי ג ז: "למימי אבתיכם סרתם מחקי ולא שמרתם שובו אלי ואשובה אליכם אמר ידוד צבאות ואמרתם במה נשוב".

ואשבע בשמי הגדול[80] לבלתי הושיענם עד תחקרון מחקרי שמי. והנה משיח שמי[81] מדבר אליכם והנה פיהו כפי.

||17ב|| וזה הפסוק מבואר לפי הנסתר ואינו צריך ביאור אחר לפי דעת כל משכיל שיש בידו שום רמז בשום דרך מדרכי הקבלה האלוהית. ודע בני כי מראש הספר ועד כאן שם רזיאל שני פסוקים רוחניים בראשי הפסוקים, אחד מן ב' של בחדש עד י' של יתן. ואחד מן בחלום עד כפי שראו ידי. וזה ראש וסוף ב"י. וזה ראש וסוף ב"י. ואלה הם ב' הפסוקים[82]:

במראה אליך נודעתי למען תספר

80 ירמיה מד כו: "לכן שמעו דבר ידוד כל יהודה הישבים בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר ידוד אם יהיה עוד שמי נקרא בפי כל איש יהודה אמר חי אדני ידוד בכל ארץ מצרים"; המחבר מביא כאן תצרף של פסוקים, ואין כאן לאמיתו של דבר פסוק אחד. ראה גם ירמיה לא לו: "כה אמר יהוה אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי ארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם יהוה"; איוב יא ז: "החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שדי תמצא".

81 משיח שמי - הוא הרב אברהם אבולעפיה.

82 המחבר מפרק כאן שני פסוקים ומרכיב אותם מחדש, ראה במדבר יב ו: "ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ידוד במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו"; שמות ג יד: "ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם".

לעמי כי יהוה שמי

בחלום דברי בך למען תגיד לעמי

כי אהיה זכרי

ואלה גם כן פסוקים מפורשים לפי הנעלם, וגם אלפא ביתא הפוך שם בראשי פסוקים מן תם חותם גלות ישראל עד אלף אמות. וחתם בצורת חותם אמת. וכבר הודעתיך ששם בן מ"ב בסוף הספר בראשי הפסוקים גם כן. ודע כי "במראה" זה "אברהם" והוא שם "רזיאל".[83] והודה שכל הכונה לספר ולהגיד. ויהי מקץ שנת הארבעים פתח עתה עוד פתח מעולה במראה ממה שקורא לאדם עם כלי גופו ועם איבריו, והביאו במשלי ירושלם עיר הקדש,[84] ובבנינה

[83] במראה = אברהם = רזיאל = 248.

[84] הרב אברהם אבולעפיה ביקר בירושלים בנעוריו טרם ביקורו ביוון, וזאת במסגרת הפצת תורתו במזרח התיכון. ראה את ספרו שנכתב בהיותו בירושלים, סוד ירושלים, מהדורת רפאל כהן, ירושלים התשס"א.

ובשמריה ושעריה, וקרא הכחות כרובים, וזכר ההתהפכות שבכחות ושברוחות ושבו מנים

||18א|| ואמר שהם ארבעה. ואמנם הפתיחה והסגירה תלויה בעיתים. ואמר כי שם א' ל' ש' ד' י' הוא שומר השערים כלם. ויחס הכרובים לפי מראיהם ׳אדום ולבן ׳שחור ד"ם ׳ירוק.[85] ואחר שגליתי לך בכלל זה אין ספק שכל המראה ההיא גלויה לך עם מה שקדם ועם מה שיבוא. כי כבר הודעתיך שלא אכוון להודיעך פרטי המשלים כי אם במקום ההכרחי. והכללים ההכרחיים כולם. כבר הודעתיך סודם פה. והנה מגיד כל מה שקראו המדבר וכל מה שהשיב לו וענין העם. כי הפעל שאירע לו בהקיץ כבר הוא רמוז למעלה ועוד יורמז. והנה באחרית חזיונו וזה אמר אמר

[85] צבעים אלו מייצגים את המלאכים הסובבים את השכינה והנקראים "מרכבה", וכל צבע מייצג כח אחר. על פי הנאמר בספר דברי הימים ב, ג י – שלמה הציב שני כרובים בבית המקדש: "ויעש בבית קדש הקדשים כרובים שנים מעשה צעצעים ויצפו אתם זהב". אולם מדברי המקובל הרב אבולעפיה נראה כי דבריו נסבים על המקדש השלישי אכי"ר בו יהיו ארבעה כרובים. יש להניח כי דברים יונקים מדברי הנביא יחזקאל בפרק י פסוק ח. וראה גם יחזקאל מאי ח: "ושני פנים לכרובים".

שראה עם זר מפזר[86] והוא נותר לבדו. ועודנו בחלומו והיה דואג על ענינו, והשם נחמו על יד איש נחמד ונעים. והורה באמרו: ומשנתי העירני ואיקץ. שהיה כל זה בשינה.[87] אך לפי הנסתר האמתי יובן מאמרו עוד: ולימים שבא שבה אל קרבי רוח ה׳ הדובר אלי ותחי רוחי ותדבק ברוחו. כי זו השינה היא שכחת עיון. וכבר רמזו למעלה באמרו ותפרד ממני רוח ה׳ ואהיה כשאר עמי הארץ. והמשיך הענין על זו הצורה עד בואו אל מקום חפצו.

אחר הדברים האלה אמר שגזירות מתחדשות על ישראל, וזהו ממה שקרה לו אחר מן בחלום בהקיץ היקיצה את המחשבה והיה זה באמת ובמשל. ומגיד ענינים רבים ומשלים וחידות. ואחר שהאריך בענינים שאין צורך לפרש מפני שהם ידועים. רמז רמז מעולה בכלל דבריו ואמר כי יש

[86] אסתר ג ח.

[87] חזיון זה מהווה חלק מן החוויה הנבואית אותה חוה המקובל בעת עזיבת רוחו את גופו ומערבה אל העולם הבא, שם הוא רואה דמות איש המדבר אליו – שהוא למעשה המלאך. עיין על כל הנושא הזה במבוא לספר ״הברית״ של הרב אברהם אבולעפיה, מהדורת רפאל כהן, ירושלים תשס״א.

מלך אדם שעד על שמו של שם. ואמר שהוא משכיל מאד ומדותיו ישרות משוררות בצורות שירות. ומפני שנתיחד זה הסוד מכל סודות זה הספר יחדתי לו גם אני מעלה עם היותו ראוי במעט להסתירו ולבלתי נתנו מפורש אבל הכרח אהבתה הודעת{ה} אמר. יביאני לומר כן מה שתשמע. ועיין בו דע כי אמרו שם מלך אדם הוא בעצמו משכיל מאד מצורף. וסודו

‖18ב‖ יש מלאך רם. והוא מלאך שדים.[88] והנו פי אשמרי.[89] פי שנה. יודע מחשבה. הוא התלי המכשף המנשים הנפש. המרקק על השם. שמעלה רקק מאד. הוא אדם משכיל. כלי הרקיע היכל לשכל. מנה ליצרים פרעה מלך. הפכהו שם לב החכם. לב שם המיוחד. מכה מצרים. המנשים כל נשמה. המשמין כל השמן. שם המין. שַם עלה על השם למעשה

[88] יש כאן רמז למלך השדים אשמדאי, המכונה בספר ״איש אדם״ בשם ״איש אדם״, והוא זה ששומר על השם המפורש, או ליתר דיוק אחד משומרי השכינה.

[89] תהילים לט ב: ״אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעד רשע״. אשמדאי מלך השדים שומר על השכינה מפני הרשעים, לשון אחֵרת אף רשע לא יכול להשתמש בשם המפורש, רק צדיקים. אמירה זאת תקיפה גם כלפי רבנים המכריזים על עצמם כאלהות.

יסובב שערי. סבוב השלם. שאלה דקה. מקשה משקר. שם הסם. סם השם. שמהפך המשפך. המת. התם. בתחלה. אדמת. רם פנים ואחור. רם מלאך ושד.[90] דם ונשמה. נפישה. מנשימה מכשפה. מוריך לך כל אלה הרמזים המפורשים מהות התלי ושעליו יתלה הדלות והכחות והמשפט וסוד ה[...]. וזנב שעה. כי השעה זנבו. ועזב השנה. מולד השני. למוד השכל.

ואחר שידעת זה כלו, תבין מזה כי מדותיו ישרות ואף על פי שראשו הולך ישר וזנבו הפוך, תבין מזה כי מדותיו ישרות. ואף על פי שראשו הולך ישר וזנבו הפוך, שהרי "ישר "הולך "הופך. ותבין זה מהפוך שם בן ע"ב ומיושרו. כי שני פסוקיו הם נחלקים ישרים והם הראשון והאחרון. והאמצעי נלקח הפוך. והוא המכריע ועל זה נרמזה השירה בענין: "וענתה השירה הזאת"[91] לעד בבני ישראל. שסודו

[90] אשמדאי הוא סוג של מלאך מיוחד, מאחר והוא גם כן ברוא, אולם הוא עשוי גם מחומר כמו האדם, ולא לגמרי מלך רגיל.

[91] דברים לא כא. על הקשר בין החיות ובין השירה ובית המקדש ראה חגיגה יג ב, שם נאמר: "בזמן שאין בית המקדש קיים כביכול שנתמעטו

זאת התנועה הישרה לעד. והגוים הם כותבים כתיבה הפוכה, ואנחנו וישמעאל[92] ישרה.

תם חותם גלות ישראל. והסבה היא מפני שעלה לנו שם אמת. והמשיך זה כלו בסתרי השם במנהגו ואמר נדרש דם ישראל. ומלכות החיה הרביעית[93] נשלם בכח עיר וקדיש. והוא ש"ת שין תיו. הם י' ספירות. גלגל מיוחד ומפורש וארבעה מינים שבלולב עבים על ארבע מלכיות שנשלמו. והנה קרא יו"ד י"ד. וזכר ו"ו גם ה"א. גם דל"ת. וקרא גומל גלם. גם זכר בית. גך אל"ף. והמספר אמת משולש.

כנפי החיות הי מינייהו אימעוט אמר רב חננאל אמר רב אותן שאומרות שירה".

[92] היהודים והמוסלמים כותבים מימין לשמאל, ואילו הנוצרים כותבים משמאל לימין. כאן רומז הרב אברהם אבולעפיה לעניין קרבתה של השפה הערבית אל העברית, ועל זרותה של השפה הלועזית אל השפה העברית. ולכן בער אני ולא אדע מדוע רבי שלמה יצחקי הטביע בפירושו על התורה אלפי מונחים בשפה הצרפתית. יתכן ומוריו הורוהו כי השפה העברית כביכול דלה לעומת השפה הצרפתית – הנחה מופרכת מיסודה.

[93] החיה הרביעית היא פני נשר, כדברי הנביא יחזקאל י יד: "וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר".

||19א|| והנה אשתחוה בתוכו. הוא חציו. והכל חותם אמ"ת.

אתם גם כן בני ישראל".[94] פיים אתה ממנו שיבנו בית המקדש הידוע.[95] ואמר שעלו לו בו עמוקות ושולשו בם שלישיות וחציהם ושבעיות שלמות. ואלה הם עידן עידנין ופלג עידן. כלומר מועד מועדים וחצי. כפלם ויהיו שבעה. זה גלגול שם בן מ"ה כלו. וזכר י"ב אבני שהם לאפד וי"ב אבני מלאים לחשן[96] זה לבקר וזה לערב. ואמר על שם בן ד' מלא שראוי לכתבו בשם "אדם" מלא עד שלא יכתב ד"ם וזה יהיה עם ואו בלי אלף ובאלף התפלל על הסרת עפר מעינינו. כתב תן של תור בעלת שתי צורות. להורות על כפלה הוד לתורה והוד למלכות. ממני כתוב. וממנו קרי. אמון זמן. ה' מפה ספירות. וה' מפה ספירות. אך אמון באמצעי.

[94] שמות יב לא.

[95] כאן אנו עדים לכמיהותיו המשיחיות של הרב אברהם אבולעפיה, שרצה כי בית המקדש ייבנה בימיו, אך אנו מאמינים שייבנה עתה בימינו אכי"ר.

[96] שמות כה ז.

אדבריאל הוא רזיאל בעצמו. וכפל יזעוראל שיהיו שם שנים יחד. וחתם הכל בשם יה יהוה שמו.

הנה כבר קצרתי לך סתרי ספרי עדות כפי יכלתי ש"ל. ועיין בו מאד ותצליח. ותשכיל בשכר יהוה יתברך ויתעלה שמו.[97]

[97] בכתב יד מינכן ספריית מדינת בוואריה Heb. 285, הנוסח הוא: שמו אמן.

||א20|| "ה ספ"ר חיי"ם

אמר רזיאל רוח ה' צבאות העיר את רוחי ללכת בדרכיו ולדבקה בו ואצאה מארצי וממולדתי[1] זה לי עשרים שנה ואנכי בן ארבעים. בהיות רזיאל בעיר האופק[2] נגלה אליו רוח ה' והעירו משנתו והודיעו מה שיקרה לו שם. וברוחמי ברמזים ויקרא שם העיר ההיא פינון[3] היא קפואה.[4] והוא האופק הפוך. וקראה עיבל גם יבק מפני סבות רבות

[1] הכוונה לעיר סרגוסה אשר בספרד, שם שהה הרב אברהם אבולעפיה כעדותו כאן עד היותו בן עשרים שנה. סָרָגוֹסָה (ספרדית: Zaragoza) מצויה בצפון-מזרח ספרד, על גדות נהר האברו. היא משמשת כעיר הבירה של הקהילה האוטונומית אראגון, וכן כבירת הנפה שנושאת את שמה. בסרגוסה חיים כיום 650,000 תושבים, נתון שמקנה לה את המקום החמישי בדירוג האזורים העירוניים בספרד. יותר ממחצית מאוכלוסיית אראגון שוכנת בסרגוסה. סרגוסה שוכנת במרחק כמעט של 300 קילומטרים ממדריד, ולנסיה, ברצלונה, בילבאו וטולוז.

[2] להלן נראה כי הכוונה לעיר קפואה. בגימטרייה: האופק = קפואה.

[3] קמפניה - קמפַּנִיָה (Regione Campania) הוא מחוז בדרום איטליה, הגובל בלאציו בצפון-מערב, מוליזה בצפון, פוליה בצפון-מזרח, בזיליקטה במזרח ובים הטירֵיני במערב. מקור השם הוא בלטינית, ופירושו "מישור".

[4] Capua – הייתה העיר הראשית בקמפניה, ונמנתה על אחת הערים החשובות של איטליה הקדומה.

שהתחדשו עליו או שם. ואחר כן ברומי ושם חבר ההפטרה[5] כמו שמגיד בה בע"ה על ענינים שקרו ונתחדשו. וכן עשה כל מי שכתב ספר לא כתבו בלתי התחדשות עניינים מורגשים או מדומים או מושכלים. ואמנם מה שהחל רזיאל בו בזה הפסוק הוא ששם כל אות שבו ראש פסוק מן רוח עד רוח. ואחר כן החל מן אריכות ברמזים בראשי פסוקים והודיענו בם שמו ושם אביו ושם יחסו. מן אני עד הפיע ומלת ויען רמז ראשי תיבות לתפלה קצרה צריכה למקרי. ואלה הם התיבות שרמז:

"אני מרוב בכל שבעה ובא אל הפיע ויען"

וזה פתרונם: **"אני אב"רהם "בן שמו"אל**

אבוזאל

||20ב|| עפ"יה יח"ייני ויש"מרני

"עושה "נפלאות

[5] להלן נראה כי בעיר רומא חיבר הרב אברהם אבולעפיה את ספר ההפטרה.

וכן עשה עוד לפנים בהתחילו מענין המעלות החל ואמר בו כיוצא בראשון:

"בשנת הארבעים[6] היא השנה העשירית למציאת דבר יהוה על פי"[7]

הוציא כל אות ואות בראש פסוק עד פי. ואחר כן גלגל ענין הכתבים ופתרונם כמו שנבאר במקומם לפנים בעשו"ל. ואחרי כן רמז בין פסוקים ראשי הכתבים עם פתרונם שהם ארבע ארבע תיבות אלה:

"קלכם מערש קימו מלכי" מן ק"ול יהוה עד יתן יהוה.

ואחר כן לקח דרך אחרת והוציא אלפא ביתא מהופכה ומצורפת בראשי תיבות וישרה מצורפת גם כן. והתחיל מן תורת עד תורה בזו הדרך:

[6] שנת ה' אלפים מ' – 1280.

[7] רמז אל דברי הנביא ירמיה א ט: "וישלח יהוה את ידו ויגע על פי ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי".

תר	שק	צע
	פם	גל
	מב	יח
	טז	
וד	הזבא	:
	אב	גה
	דו זט	
חי	כמ	לנ
	ספ	עצ
	קש	רת[8]

ואלה שתי האלפא ביתות הפכיות זו לזו והן מצורפות אחור ופנים כדמות רוח או פנים זו בגו זו.[9]

[8] כתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 הסדר מעט שונה:

תר	שק	צע	פם	גל	מכ	יח	עז
ות	הג	בא	אב	גה	דו	זט	
חי	כמ	לנ	ספ	עצ	קש	רת	

[9] רמז כפול: מצד אחד על דיבורו של משה עם השכינה פנים אל פנים, ראה שמות לג יא; מאידך, יש כאן רמז אל בריאת האדם שנברא אנדרוגינוס, קרי זכר ונקבה מחוברים פנים אל פנים. ראה בראשית רבה ח

||21א|| וכן עשה עוד לפנים החל מן "א עד "י. ועוד הפך מן "י עד "א. בראשי תיבות. של הפסוקים בראשיהם. מן "אדירי" עד "אז". ובכל פסוק שם "שמי". חוץ מן הארבעה וסודם "יהיה" ואחר כן צרף השמות, ובסוף הספר חתם שמו ושם אביו ושם מלכותו מפורשים בראשי תיבות של הפסוקים. מן "אות ומופת"[10] עד "יהוה יהוה".[11] וזהו חותמו:

אברהם בן שמואל אבו אלעפיא ספרדי

ניראה לי שכבר כללתי לך רוב סתרי ספר חיים לפי כונת מחברו. ורציתי להודיע בכל אלה הכוונות כוונת המחבר המיוחדת בכל ספריו, ושהיא כונה אחת לבד והיא פרי מגדי

א: "אמר רבי ירמיה בן אלעזר בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון אנדרוגינוס בראו הדא הוא דכתיב זכר ונקבה בראם א"ר שמואל בר נחמן בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון דיו פרצופים בראו ונסרו ועשאו גביים גב לכאן וגב לכאן"; ההקשר כאן הוא השם המפורש, הכתוב שלא כסדרו ורק המקובל יכול לשחזר את הכיתוב הנכון של צירופי השם המפורש, ובכך להחזיר את השם למקומו הנכון טרם נפרד עקב חטא האדם הראשון.

[10] ישעיה כ ג.

[11] שמות לד ו.

מאמריו והוא ידיעת השם. רק בקש לגלות שאי איפשר להגיע אליה בלתי ידיעת דרכי צירוף האותיות שכולל סוד שבעים לשונות,[12] בהכרח יובנו או לא יובנו, {כי} מעריכהם עדים ברורים, אשר אי אפשר לשום חכם בעולם להכחיש אמתתם. ואותותו ומופתיהם אתם. למי שמכיר מחברתם. ועוד שהנה צורת מערכתם מגדת צורת הגלגלים והכוכבים וממשלתם. וצורת ההרכבות התחתונות ומתכונתם.[13] וסוד מעלת ישראל ומשמרתם. וכי זרע ברוכי ה' המה וצאצאיהם אתם. **ואחר** שהדבר כן אשוב לדבר מעט בקצת עניני הספק מהם. בכלל ומהם בפרט וממה שאומר יבין המשכיל מה שלא אומר ואקצר בכל כחי. בני פונין הם בני מקום אחד ושמו קפואה. ושם התחברו אל

12 רמז ליוסף הצדיק בן יעקב שדבר שבעים לשון, אותו לימד המלאך גבריאל. ראה מדרש רבה במדבר יד ה: "שבא גבריאל והוסיף לו אות אחת על שמו משמו של הקב"ה ולימדו שבעים לשון שנאמר (תהלים פא) ו: "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע". שאילולי כן לא היו המצריים מקבלים את יוסף לשלוט עליהם". רמז כי הרב אברהם אבולעפיה דיבר גם הוא עם המלאכים.

13 חכמת צירופי האותיות מלמדת גם את חכמת הבריאה, שהיא היצירה של העולם, ובתור שכזאת מי שלומדה יודע גם את סדרי בראשית ובכלל זה גם הכוכבים.

רזיאל ארבעה תלמידים[14] יודעי ספר רכי לבב ומתחילים לבא בחדרי החכמה. ובראותם מעט מהפכי הדעות אשר היו בידם בתחלה לפי קבלתם והרגלתם ומה שגודלו עליו,[15] תמהו והתתמהו ובמעט נשתוממו ולא נפלא רזיאל מהם שאם זאת החכמה מבהלת זקני ישראל וחכמיהם ורבניהם, שנהגת חיי כל ישראל בעולם הזה ובעולם הבא תלויה בהם, איך לא תבהיל בני אדם? נערים שדמם רותח[16] באש התאוה[17] השורפת הגויות והנפשות שהנהגת חייהם תלויה

||21ב|| במי שלמטה מהם במעלה ובמערכה, ואינם ברשות עצמם בשום פנים. ואף על פי שהאנום רחמנא פטריה, ממה

14 בעיר קפואה באו ארבעה תלמידים צעירים ללמוד אצל הרב אברהם אבולעפיה.

15 כפי שציינו למעלה, דרך לימודו של הרב אברהם אבולעפיה את התורה הייתה שונה מאשר חלק מקודמיו, וזאת עקב השימוש בשם המפורש וצירופי האותיות כדרך להגיע לדבקות עם האל ומשיכת רוחניות מלמעלה, שבעטייה ניתן להגיע לנבואה. דרך זאת הייתה זרה לארבעת התלמידים שבאו אל הרב אברהם אבולעפיה, ולכן עזבוהו כפי שנראה בהמשך דבריו להלן.

16 דימוי על הנאמר בספר איוב ל כז.

17 דימוי על דברים ט כב: "ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה מקצפים הייתם את יהוה".

פטרו מעונש אבל גם אינו ראוי לשכר. ועוד, אי זה אנוס המוכרח שאין לו דבר מכל דבר מה שחוייב עליו לעשותו או להזהר ממנו בשום רשות מכל רשויותיו, לא רשות גוף ולא רשות ממון ולא רשות נפש ולא רשות שכל. שאלו הם ארבעת מנהיגיו להשלים עצמותו. אך בהיות לו שום רשות מאלה ויכול להעזר בה ולהנצל ממה שנכשל בו ונאנס, ואינו מתנצל ואינו פטור "ארעתא דכולי עלמא".[18] וכבר התבאר זה במקומות רבים עד שאין לנו צורך להשיבו כי בא פה אגב גררא. אבל הכונה כלה להודיע כי התלמידים המתחילים קשה להם זו הדרך מאד, ועל כן הסתירה מי שהסתירה. רק עתה תתגלה בהכרח שכבר הגיע העת שכל הנביאים יעידו על בואה, רוצה לומר בוא מי שיגלה ידיעת השם והוא בן כח גואל בן חיים בן חכם. והוא אליהו הנביא בן הנביא.[19] ויהיה חנוך עומד בכסא הכבוד, כי חנוך זה מטטרון. ועל כן חייב כל חכם לעורר ידיעת השם. כי היא

[18] מונח תלמודי, ראה בבא קמא ז א. פירושו קרקע כל העולם, דהיינו אף עפי שכך הגים כולם אינו פטור.

[19] כאשר יתגלה לכל העולם כי הרב אברהם אבולעפיה הוא המשיח, יבוא גם אליהו הנביא, ואז יגאל כל העולם. יש כאן זהות והזדהות עם הנביא אליהו המבשר את בוא המשיח.

תכלית כל עבודה אלוהית. והיא משלמת את כלן.[20] ושאר העבודות כנגד ערכה הן אצלה נשכחות אל ערך המלכה גברתן.[21] ועל כן זה העיר השם את רוח רזיאל ברוחו בדעתו זה הסוד באמתתו, וזה לא היה איפשר עד שיפרד מארצו וממולדתו, כלומר פרידת עניינים ארציים וטבעיים לתולדת.[22] ואחר זמן רב ואמרו זה לי עשרים שנה, הוא בן עשרים שנה בענין ובמנין.[23] והנו בן ארבעים שנה אז. הנה

[20] לימוד השם המפורש וצירופיו, והדרכים להשתמש בו גורמת לבוא הגאולה, והעוסק בלימוד זה הוא כמו נביא, ולמעשה יכול להגיע לדרגה של מלך המשיח – כמו הרב אברהם אבולעפיה עצמו. דרגה זאת מעלה אותו לדרגה של מלאך, כמו חנוך שהתעלה ונהייה למלאך מטטרון – שהוא לא מלאך רגיל, אלא שר בצבא מרום.

[21] המלכה היא התורה, וגבירותיה הם הפילוסופיה ושלוחותיה, דימוי נפוץ.

[22] הרב אברהם אבולעפיה מתכוון כאן בדבריו על עזיבת הנפש את הגוף בזמן הלימוד, או ליתר דיוק בזמן ההתעלות הרוחנית וקבלת רוח הקודש. הצדיק למעשה עוזב את גופו, וגופו במצב של תרדמת, מוות רפואי, ורק כך הוא יכול לעבור לעולם הבא. על כך דן הרב אברהם אבולעפיה בהרחבה בספרו "חיי העולם הבא". ועיין על כך בהרחבה במבוא לספרו "הברית", מהדורת רפאל כהן, ירושלים תשס"ב.

[23] רמז כי שנותיו האמיתיות של האדם הם הזמן בו למד תורה, ואצל הרב אברהם אבולעפיה מהווה סכום זה את מחצית ימי חייו, קרי עשרים שנה בעת כתיבת ספרו הנוכחי, בהיותו בן ארבעים בשנת ה' אלפים מ' [1280].

עשרים שנה אחרים. ודע כי העשר שנים הם יוד שנה. והם עשרים שנה. גם כן הששים נער[24] והוא בן עשרים שנה. ויהושע בן נון נער והיה קרוב לששים עַד על דברי. ועוד נו"ן הוא חמשים וי' שהוסיף לו משה על שמו כמו שנאמר: "ויקרא משה להושע בן נון יהושע",[25] הרי ששים. וסודו אם כן הושע בן ינון. והוא שבנה פונן. שבנה בעיבל.[26] בבעלי הנפש. ופעלו במחשבה.

רמז גם על חיי שרה אשת אברהם, ראה בראשית : "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה". רעיון זה מופיע גם בספר הזוהר, ואין ספק כי הרב אברהם אבולעפיה והרב שמעון בר יוחאי ינקו ממקור משותף. מן הראוי לציין כי העלאתו של ספר הזוהר על הכתב בספרד אירעה גם בזמן חייו של הרב אברהם אבולעפיה. ראה ספר הזוהר : "ובגין כך באלין שבע שנים כתיב בהו שנים ולא שנה, וכלהו אקרון חיים, ויהיו חיי שרה, דהוו ממש, דאתבריאו ואתקיימו לעילא".

[24] רמז ליהושע בן נון משרתו של משה בן עמרם אדון הנביאים, ראה שמות לג יא: "ודבר ידוד אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל".

[25] במדבר יג טז.

[26] ראה יהושע ח ל: "אז יבנה יהושע מזבח לידוד אלהי ישראל בהר עיבל". הרב אברהם אבולעפיה מזהה את עצמו עם יהושע, ובניית המזבח היא למעשה הבניה של השם המפורש, שנעשית באמצעות צירופי האותיות. המונח "עיבל" שווה כאן למונח "פונן", שהוא המחוז של העיר קפואה באיטליה שם התנבא המקובל הרב אברהם אבולעפיה.

||22א וכל המכירו השכל פועל בו. ובקהלות יבונן הנושע. יהושע בן נון. והוא שנאמר עליו: אשר בלעו הנופש.[27] כלומר הוא בעל הנפש. שר הדם חמר צורה. רחמים מורה נהרג בפרט. חור בן מרים. אהרן הוצר. ראה הרצון משה ראהו. או יהושע בן נון הבורא בשם השם נבואי. **ואלה** כולם סודות עונים אל כונותינו ובם העדות[28] ורמזים רבים מצורפים. והנה חור הוא רו"ח. והוא ראש הספר וסופו יהוה. והנה בעבור שנהרג חור אמר רזיאל שעתה שב וחיה. והוא רוח יהוה. וכך על זו הצורה המשיך כל דבריו ואמר שהמשיח עתה יבא שכבר נולד והמשיך זה כולו. ואמר אני הגבר הלז.[29] ובשעה חלוני מאור רמז סוד שבעה שמות. והרץ הוא הערך הממיר והוא המדבר עם רזיאל. ואמר שהוא השביעי לנביאים. והוא צוהו אז ללכת דרומה

[27] יש כאן רמז לפסוק מסויים שלא ברור לנו.

[28] עדות על השם המפורש, עליה דן הרב אברהם אבולעפיה בספרו "העדות".

[29] כאן המקובל הרב אברהם אבולעפיה מציין במפורש כי הוא המשיח שזה עתה נולד, קרי חייו עד עתה לא נחשבו באמת חיים, רק עם ההתגלות המשיחית הוא חי באמת, ועל כן נקרא ספרו ספר החיים.

לרומא.[30] ולעשות כל מה שעשה ואם הוא נגלה נסתרו מבואר. ואמר כי בשנת הארבעים שב אליו הדר והראהו דמות בן מלך משוח למלוכה. והוא הידוע וסודו דמות "בקם" דמות "שדי". שהוא שם לכח המספיק. וסודו "באל בם יסש יסש" וסודו "בקם" – "בית קוף מם" – ערבות. זה בלעם מחזה "שדי" יחזה והוא "הקבלה". ארבעים שנה עשה ישראל בענגה אור וחשך יום ולילה, שנים ארבעה.[31] ענש האיברים. רזיאל[32] בן שמואל. מכיר הברכה והקללה. שיעור הלבנה בגבול השמש. ועליהם תבנה ותרבע במשולש ותבין ממנו פלאות. והדבש[33] שהנעימו הוא חכמת השמות. והנה

[30] המלאך שדיבר עם הרב אברהם אבולעפיה, שהוא המלאך רזיאל ציווהו ללכת לעיר רומא באיטליה ולהכריז על היותו המשיח בפני האפיפיור, נציגה של הנצרות הקתולית.

[31] כאן מזדהה הרב אברהם אבולעפיה עם אדון הנביאים משה בן עמרם, ועושה שימוש בדימוי על הנאמר בספר שמות כד יח: "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה". המונח "ענגה" מציין את חייו של הרב אברהם אבולעפיה במשך ארבעים שנה טרם היותו המשיח. בזמן זה איבריו טוהרו, או כלשונו "ענש האיברים", והגיע לזיכוך גופני שאיפשר לו להתעלות מעל גופו באמצעות נפשו.

[32] רזיאל = אברהם = 248.

[33] שיר השירים ד יא: "נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתיך כריח לבנון".

פתח ואמר: שמעו נא אנשי פונון! והורה סוד על בנין הצירוף בכלל בשני הכתבים וגם בפתרונם, ואני אודיעך צירופים תחלה ואחר כך אבאר לך סוד. וזו היא צורתם

||22בו|| קלכממביץ כילע רוכמ נב

ישעל פשצי יושב ועחג

תי

מממת ירוי בממד חמנו ור

ורינ לאחמאישו ייעפ ני

מערש חעיה בגומ בקוש מנ

למבמ כושא יתמל תרעל פג

כירע מלבר דנפי באמחנש

ימיו ימיצ יויצ יו יו

יו[34]

[34] כתב יד מינכן ספריית מדינת בוריה Hebre. 285 הסדר הוא:

לפי הדרך הזאת תקח ארבע אותיות בארך תמצא "קימו" ויבא שני לו "לשמר" ואחריו "כעמי" ואחריו "מלתן" וכן כולם. וכן עוד תקח אות מן טור ראשון בצירוף השני והוא "רי" ובעוד שני "ל ובשלישי "נ וברב"יעי י'. וחברם והיו "מלכי" והשניים "עמים" והשלישיים "דברי". והרביעים "שמעו". ואינם בסד ישרים אבל הם שני דברים נקראים זה על גב זה וכן כולם. אבל פה ישרים יוצאים. אך הצירוף הראשון ישר הולך לכאן ולשם. וידוע ביסוד הצירוף הראשון

||23א|| הוא שמצוה לכל העולם לשמר ברית מילה, כי "מלתן" סודו מילתם, אשר סתרו תלמודם. והוא סבת מילת

קלכמ	מכיצ	כילע	רוכמ	נב
יטעל	פשצי	יושב	ועחו	תי
מממת	ירוי	בממד	חמגו	נד
נרינ	לאהמ	אישו	ייעפ	ני
מעדש	חעיה	בנומ	כקוש	מנ
למבמ	כושא	יתמל	תרעל	פג
כידע	מלבר	דנפי	באמח	נש
ימיו	ימיצ	יויצ	יויו	יו

לבבו.[35] והוא אשר מלאת הדם. ועל זה אמר מפיל בשרא. כי כבר הודיע שהבשר והדם[36] הם מונעי ההשגה, ואף על פי שהם כלים קרובים נושאים כח {ה}השגה, אמר שאם יהיו נסים יהיה סימן טוב לבעל בשר ודם ששניהם מלאכי {ה}מות.[37] גם מלתן מות וחיים. והוא שכר עתים שהם כ' שמות הקדש. ואמרו[38]: כי בא יומי לשמש! הורה על חדוש העולם ועל סודו. ועל גלגול המשרתים ועל ממשלתם ועל כח האדם השפל העליון. ודע שעל זה אמר: יושבי הארץ בידי נתנו ואמרו אל מלכי עמים ואל מלכי עולם.[39] והעם ידוע וכל נגשו ניכר. ודע כי מן זה האחרון תוכל להוציא

[35] עיקר פנייתו של הרב אברהם אבולעפיה אל האנשים במחוז פונון באיטליה הושתת על מילת הלב – קרי חזרה בתשובה, וליתר דיוק גם קיום מצוות היהדות, ובראשון ברית המלה. ראה דברים י טז: "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד". יהודי שלא מל את לבבו נחשב גם הוא ערל על פי ההלכה. הכוונה להיותו חסר גאווה.

[36] ראה דברים יב כג: "רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש".

[37] מילת הלב מטהרת את הבשר, ומילת העורלה מטהרת את הדם, שהוא הנפש.

[38] הרב אברהם אבולעפיה אמר לאנשי פונון.

[39] דברים המזכירים את נבואתו של הנביא מיכה פרק א פסוק א-ב.

כשורה "קימו" כולו אך יש בו קצת עיון, והוא שצריך שתקח ק' של קראו וי' של חכמי ומ' של מלכי, וו' של נן שו. והנה "קימו". וכן לשמר אחריו, אבל "כעת" עם "מלתנ" יוצאים מן "כתב" ומן עמימ ומן עולם ומן מפני בצורה זו:

כת בי

עמ ימי

מל וע

ינ פמ

הנה היו השנים הפוכים והשנים ישרים, והנה עוד יש יצא "מפיל בשרא"[40] בצורה אחרת מופלאה וגם היא מערכה נאה, כי יוצא מתוכִי, ומפיל מליץ מלת "מפיל". ויוצא מתוכִי

[40] המונח "בשרא" מופיע בספר דניאל ב יא: "ומלתא די מלכה שאל יקירה ואחרן לא איתי די יחונה קדם מלכא להן אלהין די מדרהון עם בשרא לא איתוהי". הקישור בין המונח "בשרא" והמונח "אלהין" מצביע על היותם של המלאכים המצויינים על ידי המונח "אלהין" כיודעי סודות האל.

"ישבי הארץ".[41] מלת "בשרא" ויש באחרים בלבול ואמנם מערכתם משלמת דרך מעולה. כי יוצא "יצוה" מסופי "ישבי" מלי"צ ומראשי ומ"פ הארץ ויוצא ציי"מ. מסופי האר"צ ומפ"י ומראשי ישב"י מ"ליצ. ועוד דרך מערכה אחרת מופלגת שיוצא כי בא מהאותיות השלישיות של מלכ"י עמי"ם[42] כתב"י קרא"ו. ויוצא "יומי" מהרביעיות מהם בעצמם. ועוד מערכה אחרת שיוצא לשמ"ש מראשי שלחו שמעו מחצי התיבות בארבע אותיותם. ויוצא "עבדו" ממה שעליהם והם שתי תיבות אחרות.

||23ב|| והם מראשי תיבות ועמי דברי. מחציהם הראשונים. ומסופי תיבות דברים שלחו יוצא רוחי. ומסופי תיבות שמעו ועמי יוצא "ועמי". שזה נכנס בתוך זה וזה בתוך זה. ואמנם כח נע מגוף. לקחו סדר נטיה מעט עם היותה באמת מעולה וראויה והוא שנקח ח"כ מן חכמ"י ונקח עוד "מ מן "מפני"

[41] מונח זה משמש את הנביא הושע ד א: "שמעו דבר ידוד בני ישראל כי ריב ליהוה עם יושבי הארץ כי אין אמת ואין חסד ואין דעת אלהים", והנביא יואל א ב: "שמעו זאת הזקנים והאזינו כל יושבי הארץ ההיתה זאת בימיכם ואם בימי אבתיכם".

[42] בראשית יז טז.

וג' מן נג"שו, ו' מן "עולם", ופ' מן מ"פני, ונעשה מגוף. והנה יצא כ"ח נ"ע מגו"ף מארבע תיבות משתי אותיות ראשונות של כל אחת מהם:

חכ'	מי
עו'	למ
מפ'	ני
נג'	שו

לפי זו הצורה היפה. ואמנם חותם הדברים האלה שהוא לזה "נתון בידי " ולזה "בידי נתנו". הנה תדע שהיה לזה סוף ולזה תוך, וכן תמצאם שתי התיבות האלו בסוף הציור הראשון שקדם מן קלב"ם. כ"ד טורים בארך. וגם הוא בציור השני שהוא "מערש" בתוכו. כ"ד טורים בארכם. ואמנם לפי הצורה הכתובה בספר חיים תחלה שהיא "קלכם" צריך למנות י"ח י"ח אותיות וימצאו הנשארים בארבעה ראשים שיצא מהם "קימו". והסוד הגדול הוא לקחת ק' מן "קלכם".

ולחשוב ממנו עד י"ח אותיות. ואז תצטרך לחשוב נ"ב י"ש ולחלקו לשני חלקים: חצי התיבה מזה וחציה מזה. ואז יהיה ח"י מפר וח"י מפר. וסימניך "חי חי". הוא יודך כמוני היום. ואחר כן תקן י' מן י"ש, ויהיה לך ק"י, עם ק' של קימ"ו, שהיה בידך. ודע ביסוד ח"י. הוא סימן הו"ז בעבור "חכם" שסודו "חיים".[43] "חי חי" והוא "וו הא וגדה", בפשוט "חכם". שסוד גם "חי חי" שהם "חיים" שנים לפחות גם ד' ואם תמנה חיים עם ד' תעשה "חסד" ותמצא "חי חי חי".

||24א להורות שכל יסוד ויסוד מ"ד יסודות שבך חי לעזרך לחיות חיי עד. ואחר כך תקח אות ראשונה של רוממת וחבר עם ק"י ויהיה "קימ". ועוד תקח ו' מן ו"ר וחבר עם "קים", ויהיה "קימו". וכן לכלם. והנה כשתקח ב' אותיות אחר י"ו בהתחילך מן ק' של קלכם תמצא נ"ב. ומן ח"ג תי' תקח תי' ומן ו"ר ו"ר קח ו"ר. ומן ע"פ נ"י תקח נ"י. וחברם ותמצא "נת ונ בי די". וסודם ב' שמות הקדש. וך כו או "וך זך או

43 החכם הוא המקובל מביא את סוד החיים, סוד חיי הנפש אל הקורא, והוא החכם המקובל הרב אברהם אבועלפיה.

כו כו". והנה סודם: תלי גלגל בידי. מתגלגל בידי, הראש האחד בדד, הראש בידי ראש אחד היה. אחד היה המלכות. האחדות המליכה. אחר היתה מלוכה. המלוכה האחת די. ואם תעיין בו "תבין דינו". ותדע למה נאמר נתון בידי. ואיך תנין בידו.[44] ישר חוזה מראה הנבואה חוזר שכב רוחו כבש רוחו, בשרו כחו. חוזה הראש החוזר הצורה. והנה הצורה חזורה. חוזר איש חוזר האשה. חוזר הציור רום מרום. סוד סוד וסרסור. סוד אתה. נכו לשונך שר לב. ראש אל. לבשר.

ואמנם "מעדש חעיה" יוצא מפורש ישר מן ראשי תיבות מקריאת "מלכי "עמים "דברי "שמעו "חכמי "עולם. וכן כולם. וכן יוצא "קלכם מביצ" מפורש מן "קימו "לשמר "בעמי "מלתן. וכן כלם. והסוד בשה שמארבעת הצירופים האלה בכל אחד מהם ע"ב אותיות והמצורפים הם קמ"ד והמפורשים הם קמ"ד. וכלם יחד הם באמת:

"א ב ג ד י א ר כ ע

ה"

[44] התנין מסמל את כח הרע, הנתון בידי הנביא השולט עליו ומנצח אותו.

וסימנים "ויעבר יהוה על פניו ויקרא",[45] שסודו יהוה על פיו וקראני ויעבר יהוה ופעל ויקראני. והסוד ו"יעבר" יקר יהוה על אופניו והנה אלקו חלקו. גם חלקו לקוח. ולקח חלקו. חלול חקוק

||24ב|| חק לו לו חק. יחקו לחציו. חציו לו חלק. ועל כן זכר יג מדות גם ידות, זה חצי כ"ו וזה חצי פ"ו. ושניהם פי כו. נו נו. יום יום. וו ימים יום כלו. ויכל בדם. הוד לב והוד דם. בכל לב ודם כח במובדל למובדל. בדמיון בימין. זה מן הוא מין. והאמין בדמיון כל דם חי. הוא מין. ונון וכף הא כ"ף ו"ו. מאה וי"ב בעלי הזנה "ויעבר" מכריחי. יכריחם. חיים ורוח. גזרה חכמה. ועבר האר. מרזיאל מחמר מרחם במרום בפור. בפארה. כלי מראה. בלי פוסק מראה לזה לבי מדבר. דימי היה רוח . רחי היה דם. חמר היהודי גואל רזיאל. מדרכי די. מדריך די זה בדרך ככוכב.[46] דרך כוכב גבוה. דרך כוכב

[45] שמות לד ו.

[46] על פי הנאמר בספר במדבר כד יז: "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת". הכוכב הוא כוכבו של הרב אברהם אבולעפיה שזרח בשמי העולם והאיר אותם, מאחר והוא המשיח. ראה מדרש רבה על דברים א כ: "אמרו

וגבה. וכוכבי דרך. דרך נבואה. דרך הזנב[47] רכב הבטן. בטן זכר עבורי. חי מדבר וחי. ובדברו חכם. וחכם בדבור. אבר מילה. ברא פה. ברא הלמוד. באר הלמוד. מאיר הלב. הזכרון והזכרים הזכירום. והזכירום והמזכירו בסוד גבורה והזכרן לב אהרן. לבאר הכל. אני זכר זוכר הכל. סר כח מכריחי יום הזכר. יום הברכה י"ו המרכבה אהיה מרכבה.[48] מברך יהוה מברך חוזה. ברוך מחזה. ברך אלהיך. לברך אלה.

ודע כי אלה הצירופים כלם יש בי בם כונות רבות, כי אלה רבים. ואמנם כבר נראה לי שגליתי לך כונת כל ספר חיים, ובעבור חי חי נקרא ספר חיים שסודו שם מיוחד. והוא סם חיים סבר יפריח באמת פרי מסיח. אבל אדלג עוד אל שאר השמות ואגלה לך קצת ענין מהם ושמח בו מאד. **תחילת**

ישראל לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, עד מתי משועבדים אנו בידו? אמר להם: עד שיבא אותו היום שכתוב בו [במדבר כד יז]: "דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל".

47 רמז אל זנבו של כוכב השביט המאיר בשמים – כך מאיר הרב אברהם אבולעפיה לכל העולם.

48 עם הפיכתו למשיח הפך הרב אברהם אבולעפיה למרכבה, מונח המציין את המלאכים המלווים את השכינה ברדתה ארצה.

מה שצריך שתדעהו כי סוד דדו שמה מצורף הוא שם המפורש וסודו חמר וצורה מצורף. הוא שם המפורש. והנו רוח חרוצה. אחר שמו. בורא נוצר. בורא רצון. וברא שמו רבבה שמו. דרש נא וצריך שתדע אחר זה כי צורת י' מורה על נקדה ועל חצי

‖25א‖ עגולה וה' מעידה עליה שהיא חצי רבוע ונקודה בתוכה. והיא מרבעת והיא מעוברת. ולה אם כן ב' קוים אחד ברחב ואחד בארך. והנקודה שהיא מורה על העמק הרי ה' גוף שלם. וזה ידוע כי צורת ו"ו צורך ארך לבד והוא קו ישר. ראשו הולך לפנים. וידוע שאין באותיות השם אות מן אר"ט שהם המרובעים הראשונים גם אין בו ב"ג ז"ח. וידוע שהשם הוא י"ה באמת. ואם כן גם ו' להורות על שמוש נוסף בדרך ו'. כי אחר שיש לנו כל הצורות בשם עם שתי אותיות די כי חציו בכלו. והעד שדי בחציו אמרו כי בי"ה. "יהוה צור עולמים".[49] ואף על פי שסודו "באזגי ואעד" וסתרו עוד באלף בית גימל דלת. והעלמתיו בשכר מיוחד ומפורש וכסוי

49 ישעיה כו ד.

בקשר דלי. וכן הסוד בי"ה המתפרש צור עולמים. וכבר נאמר שהעולם הבא נברא ביו"ד והעולם הזה נברא בה"א.[50] והענין הזה הוא כי צורת י' עגול בעולם הבא, שמקיף כל דבר וכוללו תחתיו ונהיה חצי להודיע שלא יושלם לאדם בלתי חצי אחר. והסוד חצ י' חצ י' גם י' צר י' צר. חברם חצי יי צר. הנה חץ רץ וסודו ציץ ירח. חצי ציר. דק דק יצ יצ. הרי צדיק צדיק. והוא סוד י י "צדק צדק תרדף למען תחיה".[51]

נפש כל חי צדיק נעלמת חיה וְיָרֶשֶׁת את הארץ. ואצרת ראשיתה דר דר. חתם בתלוי וצורת הי' כוללת חצי רבוע חצי עבור והנה בה ארך ורחב ועמק. והנה העולם הזה שהוא גוף ועל זה קדם י' ל"ה ונעשה השם י"ה להודיע כי י' נושא ה' ומקיפו, והוא צורה לו על כל פנים כי כפלו של הדבר מקיפו מכל צד. ואם עתה הוא שנם כמהו במרובעו חוזר ארבעה במרובעו ועשרים כמהו. חברם ותמצאם כ"ו. ואם תמלא ה"א ותרבע שתי אותיותיו יעלו בו "כזה" ראה וקדש דיו הוא. הזכר מקדשהו הקדש אזכרהו. והנה כל זה

[50] מדרש רבה בראשית יב י.

[51] דברים טז כ.

היה סוד אה יה זה. והנה נקוד י' קמץ י' ונקוד "ה מפיק "י. והסוד זה מקיף וזה מפיק. והנסתר המוצאים כח מכניסים בדור כרחב בעמק

|25ב|| או בארך. ודרך דרכו בכרובי יהוה צדיק קצץ "עבות ר' שעים."[52] זה נפעל וזה נפעל. הרי הסוד כלו מבואר. ואם כן חסרו "בגוח אדזט" שהם ז' שנות עבור, על כן "עשרה" שהוא בשר החיים. ואם הוא יצר הרע יהיה מלאך המות. ויחיה המתים בטל. ואמנם "חמשה" שהוא השליח והוא גשמי הלבישו השם בהא, והוא שם אחד, שם המהב, הוא סוד העבור. עסה ודבור. וסודם יחד. שעה שר חמה,[53] חמה שר שעה, חמר הישר שעה, חמר שעה יצר. "יצר "רקיע "חמר.

ואחר זה תדע כי היודים מקיפים בברכה ומספרם סימן צלם ע"ץ, ובתוך ה' וסביבה ד' האין ל"ד ראשי זויות שהם

[52] תהילים קכט ד.

[53] מלאך המ' טרם היותו אחראי על הרשעים היה אחראי על החמה, עיין על כך אצל המקובל הרב יוסף בן אברהם ג'יקטיליה, סוד הנחש, מהדורת רפאל כהן, ירושלים תשנ"ח.

כ"ה. וסביבם ברבוע התוכיי ד' ווין. והם כ"ד. כלול הכל והתמצא צלם דמה. עץ מדה. סימן הדם. הצדיק רבבה. באור בורא. רבא אחר רבוא. הדר.

ועל אלה בנה כי אין חקר לתבונה ונשוב אל השם השלם.

ואגיד לך סת"רי תחלה הנוקד משמותיהם וממספריהם,

והוא כי שם חל"ם הוא מלשון בר{י}אות, "ותחלימני והחיני",[54] בחלום אדבר בו,[55] בבריאות אדבר בו, בבריא, ודעהו. ומספרו החכמה, וכולל שלשה שמות, ושם קמץ מן מלא קמצו, ונקרא החלם. גם כן מלא פום, ומספרו כמלאך אלהים, כגן עדן, כאל עולם, והנהו טעם חלם. ורמז ואם יש טעם בריר חלמות, והנהו מעט לחם, טעם מלח, מטעם לח, גלה מטעה, טעם מגלה, ועל כן הוא אלהי העולם, ענן זך, מעיין ביה, פעל טוב, הלב נקי, נקי הלב, כלי הקבלה. וצירוף "נקי הלב" ידוע משני אחים, כוללי ומן ימים, והוא מעלה, והיא למעלה, לב ונקדה, לב הנקוד, מלא פום, ואין בלעדיו

[54] ישעיה לח טז.

[55] במדבר יב ו.

שום נקוד. יחיד קטון, ועל כן נקרא אל עליון, אלהי האולם, יהוה יהיה והוה, והוא יהיה והוה והיה. זה חלם, לחם הוא, מן, מחל הוא, מלך[56] פי. ידוע, מזל אהבה, מזל אחד, המזן בו. ושם צר"י, מלשון צר, והוא ציר, יצר, בעל ב' נקודות, כי הוא אחד ושנים

||26א|| ומספר קמץ, למקיף כדור נפעל, פועל דם, מקור דם, כל פעל, פעל האדם, פנים ודם, עינים ודם, ומספר צרי, מצפץ רוח אלהים, ברחמים, ב' חמרים, קני, קן, מינים מינים, מימין מימין, מנין מנין, נפסח, במאזנים. ב' בעולם, ב' בעולם, לעמוד למועד, קדום קדום, מנין קדום, מינים קדמו, המציאה קדמה, עולמי קדם, עולמי חלוק, בעלי חלקים, ככר ודים, במקיפים, יוד כדורים, יוד מקיפים, מלך חבר, פי גזר,

[56] פירוש זה מזכיר את ספר הבהיר, ראה בהיר מהדורת מרגליות סעיף מ: "שאלו תלמידיו: מה חולם? אמר להם: נשמה ושמה חולם, שאם תשמע תחלים גופך לעתיד לבוא, ואם תמרוד בה ישובה חלאיך בראשך וחלים בראשה". התיאור של החולם כמלך מזכיר את הדיון על החולם כמלך כאן. יתכן שהשכבה המאוחרת של ספר הבהיר יונקת מדבריו של הרב אברהם אבולעפיה. נושא זה טרם נחקר עד עתה.

גוף גבור, גוף ארגז, יצר, ציר, הפריה, לחם הפריה, מגלה הבריה, מבלה הבריאה, המזל הבריא.

בן אברהם הוא רזיאל, אברים באדם והבן כל אלה או קצתם, כי הם פליאות, ושם חר"ק, שיני חרק, מפני היותו תחתון. ואם מספרו קרוב הוא רחק שח, ושב ורפא לו, וו רפאל, איש הוא אלף "ריב". סימן מי הגולה, שהם שנים, ה' אלפים ומ' ויצר טוב, ציור טוב, ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך. ושם שר"ק מתלוצץ. ושותק. ואם הוא שקר הוא קשר. שש יסודו שש מאות. שקר ואמת. וסימניך קדם מפעליו "מאז".[57] קדם חלוק פעולים שקר ואמת. "שש מאות אלף"[58] לרגלי הגברים לבר מטף. לבר מגוף. גופם לבר. ודעם כלם.

ועתה אשוב לדבר במה שאמרנו מהשם. דע כי השם המנוקד מעלה ומטה, הוא העצם הקדמון, ועליו נתלו המניינים הקדומים, וגם כל המינים. וכן כל המנין והוא

[57] משלי ח כב.

[58] במדבר יא כא.

שראוי שתחשוב ה' שהוא חצי י' על דרך "מאזני ה'", שהוא שלש חמישיות. גם חמש שלישיות. שניהם שניהם. השנים שניהם. חמר הראשון, נשימה מהשני. קשתי, תי, ה"ה, שש כנפים, י' שרש, י"ה לשון הקדש. ה' לשון הקדש. שרי נשתמש שש. משתמד. והסוד דם רע נשצתמש שם רע נשתמר.

ודע כי הא' שהוא שני או רביעי לשם המיוחד הוא נחלק לשנים, בראש שם "אדני", וסודו הא' נו"ן יו"ד

||26ב|| והנו בכפל. והנו אדני. וסודו אדני בארני. ס"ו ס"ו. קבל, עונו, בעדנו. ונעבד. בכללים. מגלה. גלהו. גלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו.

ודע כי שם המפורש הוא שם המתקומם, והוא נפש ישראל ראש לתלי, ראש לנפש, והוא שכינת "המקום". וסודו נשיקות פי נשיקות פי יה.[59] הא סמך, סוד. סמוך נכון. כסא מר. כסוד במום. וכן אתה רואה כי הא אחרונה של שם נחלקת למ"ד ונשאר ממנו יה"ו. והנה יוד הא. וכן צריך

[59] שיר השירים א ב.

שתחלק עוד י' אל אל"ף ט"ת. ויהיה סודו עם זר. מו"ת וחיי"ם. ויעלו מ"ד שמות. י' ספירות. והנה י"ו חתומים. יסר חי ומת. גלגל חתום. סו חתום. בזה סתום. ראש היד. ה ראש הזהב. נותן יד. נתן ידו. ימות הזנב. א' ראש ת. היו זנב מת. כל הזנבות. עתים. חו"ה ראש. ה' זנה ימות. ה' רוח אש. איש אחד. י"ה אש רוח. יצר ורוח. ויצר "רוח אדם בקרבו".[60] ודע כל אלה אם תוכל.

ומפני שכוונתי לפרש השמות אחר כל דברי בסוף "חותם ההפטרה", לא אאריך בם יותר. וגם שם אפרש שם בן י"ב עם זה בעצמו שאשלימנו לך בשם בעזרת השם. ואחר שהוא כן אפסוק פה בזה הספר, כי אין צורך גם כן שאדבר בו כשאר אחר מה שכתבתי, כי היה כפל דברים לבד. וידוע שכל הספרים יובנו ממה שקדם ולא אלה לבד אלא רבים עמם ממינם. ועל כן אתחיל בספר הישר. בעזרת הבורא.

נשלם ספר החיים

[60] זכריה יב א.

||28א|| ו׳ ספר הישר

אמר רזיאל

בשנת שלשים ותשע[1] לתשובת דבר אדני יהוה בפי נביאיו[2] בא אליו אני ברכיהו בן שלויאל מלאך האלהים ודבר הודיעני. כבר הודעתיך שזה היה הספר הראשון שכתב רזיאל בצורת נבואה רז״ל שוכר בו כה אמר ה׳. שזה היא צורת דבר נבואה אלהית וצריכה עיון גדול מה ענינה ומה דרכה. ודע כי מפני שזה הספר הוא הראשון לספריו, בענין הנבואה והוא הששי לפירוש. כלומר האחרון. כי ענין ״ההפטרה״[3] הוא לענין נוסף כדמות חותם לששת ספריו. ואינו חותם לאחרון לבד. אבל לכל אחד ואחד מהם. לפיכך

[1] ה׳ אלפים ל״ט – 1279.

[2] הפך הנאמר בספר מלכים א, כבכ ב: ״ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה״. הרב אברהם אבולעפיה הוא זה שיכול להביא את דבר המשיח האמיתי, ובכך הוא ינצח את הרשעים ובכלל זה את נביאי השקר.

[3] ספר ״ההפטרה״, האחרון לפני הספר החותם את כל ספריו הנבואיים הוא ספר ״חותם ההפטרה״.

אני רוצה לדבר בו בסופו בסוד הנבואה בעזרת השם. וזה הספר לאו אדבר בו.

כי אם בקצת מקומות ולא אעיין בשום סדר בו רק בדלוגים, כי אין פירוש זה בדמות שאר הפירושים ולא בצלמם כי לא כצורנו צורם, ואין מקורנו זר ממקורם, אבל דברנו בדמם ובבשרם, ודברם בגידים ובעורם וימנע רשעים מורם. והמבקשים עלינו בחדרם ודברינו יחשבו לסתרם - הלא צורם מכרם וה׳ הסגירם. ועל כן צריך לך לעיין על אמתת הנפשות מכל השמות עד שתדע כלל הספירות לכל המחשבות הנחשבות במיוחד, ועליו תבנה כל מחשבותיך ובו תדבק ובשמו תשבע.

וצריך שתדע כי רזיאל נקרא ברכיהו בן שלויאל בזה הספר בשמו הראשון, והוא מפני שנודע שקבל ברכה מהשם ולוים ושלוה. כענין ראש ברכת כהנים וסופה.

וכל ברכה שפע, והוא הפך הקְלָלה. וכל שלום טוב, והוא הפך הרע.

‖28כ‖ והנה טוב זכר. ברכה היתה נקבר ושבה זכר. חיים, טוב ובכר וברכה יחד. וברכה עץ החיים. וטוב החי. חיה. ואין חיים וברכה וטוב כי אם ברכת ה' וחכמתו והשגחתו. ואם האדם מתברך באלהי אמן[4] אשרהו, ואשרי חלקו בזה ובזה. ודע שזה הספר קראו רזיאל "ספר הישר", שסודו שירה ישרה תפלה. על שם מעשה שקרא[5] והוא שם התנין וסודו מציר שני הפכים בשם מדת הדין, בשם הנפש החכמה וכולל

א"ש רו"ח מי"ם עפ"ר

בה כה כה

כה

יהיה וה יה והוה

[4] ישעיה סה טז.

[5] כנראה יש כאן רמז להצלתו של הרב אברהם אבולעפיה משריפה עת בא לפגוש את האפיפיור ברומא, וזה האחרון נפטר לפני בואו של הרב אברהם אבולעפיה בשנת ה' אלפים מ' [1280].

ספר הישר לרזיאל

כ"ח אש כ"ח רוח כ"ח מים כ"ח עפר

ג"ל ג"ל

כה יהיה וכה כה היה וכה

הוה

וסוד עיר ריבונה[6] בתחלה היתה עינה דבור, ובהפרד רזיאל ממנה נתהפך זווה ופנה הדרה ופנה הודה, כי בראש היה הדרה בעיונה, ונמתקו לה דברי העיון, ועל כן היתה לכבוד ולתפארת על פני כל הארץ. ושריה היו אנשי חד, ועתה נהפך להם חסד לחסד. והנה "נוסף" זה על זה, "עולמים" למענו ונעלם בהפרדו. והפסידו שני עולמים, אשר היו מלכי עבו. ועל זה נרמז: "יש מפזר ונוסף עוד וחשך מישר",[7] אך

[6] הכוונה לעיר רומא, שם בא הרב אברהם אבולעפיה לפגוש את האפיפיור, כפי שנאמר בספר העדות.

[7] משלי יד כא. המונח "מישר" רומז לספר הישר, שמישר את העולם, או לשון אחרת מאיר את החושך בעולם.

למחסור. דחסד חסר. וסודם מפרש זיו נוסף דעו וכח שם ישר כחו לא מסר. והנו יוד מלה וחסר. וכח השם מ"ו חסר מלאכו. ומלא בחסר. וחסר כמלא מלאך חסדו. חסדך מלאו. ודע כי כמו שמלת חסר נאמרת

||29א|| על הפלגת הטוב כאמרו: "ובחסד עולם רחמתיך",[8] ונאמרת על הפלגת הרע, באמרו: חסד "עשו דמיהם בם".[9] כן מלת חסר נאמרת על חסרון ועל יתרון אבל במעט הפוך. כי חסר יורה על חסרון. אך סרח יורה על יתרון שנאמר: "וסרך העדף".[10] וחשך מישר. חסר ו"ו כזב ספר הישר. וכך עשו בני עיר ריבונה. ועל כן נהפכה להם המדה האלוהית. והיה הנוסף להם בחכמה לחסרון. ותחת ענין ונוחל שני עולמים[11] הפסידום. כי המקנא נוקם מן ההמון, אחר אשר ידע והאמין. כל מצוי מכל ההמון, ועוד מוסיף עודו בעל חכמה. והעזבים ארחות ישר, שבו לאחור והפסידו העזר

[8] ישעיה נד ח.

[9] צריך להיות "תבל עשו דמיהם בם". המקובל שינה את הטכסט על פי דברי הנבואה.

[10] שמות כו יב.

[11] עבודה זרה לה ב.

הסובב. בחכמה בחללה. והיה שמו עוזרה, והוא הזרע הנקרא עזר לו לעזרו. ועליהם היתה ה' חסרה שהיא חותם השם והוא ראש אד"ם וראשו, וסוף חו"ה. והם שנים. והם אחד. והאחדים עדים, והאחד מעידים, ולמכחיש השם הגיע להם עברה תחת הזרה. ונתנה לאלה זין רעד שהיא זנה ומפרנסת, וסוד העין רואה ועיר נאה. ונתנה למה בית רעה. לומר ראוה רעה. מרורה. ודע כי סוד בי"ת זי"ן כוללת הדעת. והנה הוא "עץ הדעת טוב ורע".[12] שסודו רש טבועו. עין טבולה. שבעו עצמו. והנה עץ הדעת בעת ובנקדה. בעת הצבע. הצבע בעת. העת בצבע. וכלם הם האלהות והחטה והקמח. וסודם לזכות החובה וההפסד. והכונה לזכות עץ החובה. עץ הדעת. הורג הנפש. יהרג במשפט. הויה הרגתו. ואל תחוש לתוספת או לגרעון. כי יש לכל אחד ענין בפני עצמו. ודקדק ואז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא.

ה"ד פ"ת ר"ו ס'

סודו ספר תורה

[12] בראשית ב ט.

ודעהו

||29ב|| ואמור שמע ישראל, כי הוא תהלתך והוא אלהיך, והבינם.

"צרפת וספרד ואשכנז

ותוגרמה ופרס ומדי ובבל ומצרים וכוש

ובני הנגב

וישבי האיים ובני קטלוניא ופרובינציא ומול

ויון ודיבון ועכו[13]

אלה המקומות כלם ידועים לכל אדם בקבלה ובשמועה.

ורזיאל רמז בפשוטם ענינים ניכרים מתוך ספרו, אבל הכוונה בם הנסתרות, שאברי הגוף[14] יש מהם שיש בם יכולת וכחות

[13] עכו הייתה אחת הערים בהן ביקר הרב אברהם אבולעפיה בנעוריו טרם הגיע לרומא.

[14] רמז על כי האדם הוא עולם קטן, ראה על מונח זה ראה מדרש תנחומא פקודי פרק ג.

והרגל ודרכים ושמושים ועניינים מורים שהם זכים וטהורים ועוזרים לנפש בעבודת השם, ובידיעתו, ובאהבות. ויש מהם שהם כנגד להכעים, מהם בטבע, ומהם ברצון, ומהם בהכרח, ומהם בלתי כוונת המניע, והיא על דרך שגיאה. ועל כן ייחס רזיאל לקצתם דרכים טובים ולקצתם להפך. וזאת הייתה תכלית כונת כל ספריו. וכן תכלית כוונת כל חכם ונביא. ומן האיש {ה}אחד תלקח ראיה על כל אישי המין, כמו שבאר החכם בעל מורה צדק ז"ל.[15] ואחר כן ראה רזיאל מראה שבה השיג סוד השם וסוד הנבואה, ומהות אמתתה. ואמר שבזמן ה' לבואו בריבון אשר היא שנת ו' לצאתו מספר ב"י שהוא החדש הנקרא טבת, ב"ה ימים בו,[16] הרי גלה סוד השם. גם פתרום ספרות. שמות. והמשיך זה והזכיר הברכה. החל בשם.

[15] מורה צדק – הוא הרב משה בן מימון בספרו "מורה נבוכים", ראה פרק מו: "מן האיש האחד תלקח ראיה על כלל אישי המין, ויודע שזה תכונת כל איש ממנו. ואשר ארצהו בזה המאמר, כי מן התכונה האחת מתכונות הגדות הנביאים תלקח ראיה על כל ההגדות אשר במין ההוא".

[16] הכוונה לשנת ה' בטבת ל"ט, ויתכן שזה חודש לידתו של הרב אברהם אבולעפיה. מזלו של חודש טבת הוא גדי, וחודש זה מוזכר במגילת אסתר ב טז: "בחדש העשירי הוא חדש טבת". 29 December 1278, דהיינו הרב אברהם אבולעפיה נולד בשנת 29.12.1240, ה' טבת ה' אלפים מ'.

אמר רזיאל ו, ` , אלהי

שלח מלאכו לפני והראני דרכי שמו ואראהו מתוכו "מראות אלהים"[17] עשרה.

והמראה העשירי כמראה הראשון, וקול שדי מנין שניהם יוצא ואיראה מאד בשמעי הקול.

ועשה דברים הבינותי

מקול אחד ושבע לשונות בכל אחד ואחד.[18] מלאכו זה אמון, והוא

||30א|| והוא שם התורה. וסוד משה בן עמרם. ולזה כתב תחלה ברכת כהנים. להבין זמן אמון ואמן. והוא מונא. זמן נפרד. מאנו העם לדעתו.[19] אמון מנוא. סולא בן אדם. נברא זין מם נון. זמנם וימים. והאלהים פה ו"ו. פ"ו הוא הלמוד. או

[17] יחזקאל א א.

[18] המלאך שדיבר עם הרב אברהם אבולעפיה דבר עמו בשבע לשונות, שבע שפות.

[19] ירמיה יג י: "העם הזה הרע המאנים לשמוע את דברי ההלכים בשררות לבם וילכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות להם ויהי כאזור הזה אשר לא יצלח לכל".

מוליד או נולד. מלד טוב. למוד טוב. וכן רבים צרפם ודעם. דרכי שמו. העשרה פרש לו סתריהם. ולהורות שמציאות האדם השלם בפעל הוא משלשה עולמות.[20] ושלשה על שלשה בחשבון המרבע הם תשעה. ונשאר אחד עשירי או ראשון. והוא עם שלשתם והם עמו. הגיד שהם תשעה מראות ואחד. שהם עשרה ואחד הם כלם. והדבור בשמע מכלם. ומתגלגלים פנים ואחור. ומכריע בנתים הדבור המיוחד. והרמז על זה: "אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה".[21] רוח העולם רוח קנאי אדני אלהים. רוח עשרה עשרה. צרתני משני יצרים. יצרים שנים. משתי שתים. "ותשת עלי כפכה".[22] ותעש תלי הפכך. תשעה הפכיות לך. תשעים הפכיות. זכר ונקבה מתהפכות. תש"ע מאו"ת וצ"ט י"ט מחזורים של הלבנה. וזה סוד גמולו עמנו ועם עמוסי

[20] שלושת העולמות רומזים על סוד הניקוד, המופיע בצורת העולם העליון שהוא החולם, והעולם האמצעי שהוא הצירי, והעולם התחתון שהוא החיריק. דיון זה פותח והורחב על ידי רבי יצחק בן יעקב הכהן, בחיבורו "פירוש טעמי הנקודות וצורתן", כתב יד רומא קזנטנזה 3078 דף 64א – 65א [פ' 125]. המחבר עצמו הוא בן דורו המאוחר של הרב אברהם אבולעפיה, ואין ספק שהרב אברהם אבולעפיה שימש אחד ממקורותיו העיקריים.

[21] תהילים קלט ה.

[22] תהילים קלט ה.

בטן.[23] ודעו. ומספר זה יובן מן כ"ח י"ט. והרמז: "כי טח מראות עיניהם".[24] ומהשכיל לבותם. וכל חותם מעשה בראשית בם. נחתם בסוד כי טו"ב. וראש התורה וסופה עדים במספריה אותיות ותיבות. "**בראשית** ברא אלהים את השמים ואת הארץ"[25] "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל".[26]

אותיות בראשית

הם כ"ח, אבל אותיות ולכ"ל הם מ"ז, שהם כ"ח י"ט. וסודם "אהיה יהוה". יה הוא היה. והוא יהיה. מ"מ זו מזל טוב. לטב ולטוב.

||30בו|| ה ג ופ. עמוסי בטן. נסע ומביט. סם עין טוב. מעין מביט. מביט מעיניו. מביט ומעיין. מביט עיונים. ודעם. והנה כל האותיות ב של ראש התורה וסופה בשני פסוקיה הם

[23] ישעיה מו ג.

[24] ישעיה מד יח: "לא ידעו ולא יבינו כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבתם".

[25] בראשית א א.

[26] דברים לד יב.

כ"ח מ"ז והנה כהן גדול זכה, והוא לב גדול בחכמה ובבינה, לאדם למה להם לילה נוטי. יהודים, ולגאלה הכח בם. והנבואה כח בהם ואין צורך לפרש.

לך כי זה סוד העבור שידוע ומפורסם הוא לכל. ענין דרכו, רק סתריו הם נעלמים מאד מאד. והנה ז' תיבות לראשון וי"ב לאחרון. י"ז כוכבים הם וי"ב מזלות. שמתנהגים כל פי התורה. ויש לנו עדים נאמנים על זה מועילים יותר מכל חכמה זרה דמיונית. ואני ארמוז מהם קצת. כדי שתבין זה. מנה חצי אותיות הפסוק הראשון ותמצא ז' מימינים כפולים, וכן חצים הנשאר ז' מהם משמאילים. וזו צורת כתיבתם:

צ' ר' א' ה' ת' א' ו' || מ' י' מ' ש' ה' ת' א'

ב' ד' א' ש' י' ת' ב' || ר' א' א' ל' ה' י' ם'

וזה סוד מהלכם

שלשה אבות אמיר

צבאם תראה יראה

תי

של מעלה הולך ישר ושל מטה הולך הפוך, בסדר אך התיבות ישרות. וזהו אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. מנה כ"ח ב"ע י"ט תמצא תקל"ב

||31א|| ואם תרצה תקבל רכושו ושכרו כמפתח. הוא לבשר לבשר העין והלשון. דע כי היודע סוד שירי זה הוא יירש כבוד שוי אלהים ודעם שסודם מלכי תבל.

וזהו כח שם יהוה עליון

ו א ה י ה

כ ג י ת צ

ראש

ההויא

ו ג י ה ה צ ב א ו

ת

ועל זה הסוד

חתם רזיאל ספרו בארבע תיבות ובראשם "יהיה" ובסופם תחלת וסודו:

"ידיעת המשיח וחכמת הגואל"

תחלת הויה אגו חכם שמי עדי

ואחר שהודעתיך כונת ספר הישר בכלל והשלמתיו של מדבר לך פה מעט בסוד הנבואה. בקצור גדול וברמזים, מפני שכונתי עוד להשלים זה הענין בחותם ההפטרה.[27] ושים לבך להבין דברי.

[27] הספר האחרון שחותם את ספרי הנבואה של הרב אברהם אבולעפיה משנת ה' אלפים מ' [1280].

דע גם כי החכמים הקדמונים שעברו היו תמיד רודפים זה אחר זה, להמציא דבר חכמה זה מזה מפני {שני} דברים: האחד מפני שנתאמת אצלם פחיתות העולם הזה, ומעלת העולם הבא,

‖31ב‖ והשני מפני שידעו שהדבר המעלה את האדם בזה ובבא הוא החכמה, ויש מהם משיגים מעט ויש מהם משיגים בינוני, ויש מהם משיגים הרבה. וההשגה לפי מה שאנו רואים יש לה אצלנו התחלה, אבל אין לה תכלית והכל מודים בזה. ואם כן, יש להשגה קצה אחד לבד וממנו מתחיל כל משכיל ומתעלה בכל יום. וידוע כי {ה}התחלה הזאת היא הלמוד באותיות והעיון בם. ואין ספק שאם לא ידע אדם אותיות וחיבורם ועניניהם ולא יעמיק בם לא יתחכם לעולם, לפי דעת מי שמאמין שהחכמה באמת היא המביאה לבעליה לדעת אמתת המציאות. כי זאת החכמה[28] לבדה היא הכלי הקרוב לנבואה יותר משאר חכמות ואמתת המציאות, כי ידענה האדם מתוך מה שלמד מן הספרים המורים עליה יקרא חכם. וכשידענה בקבלה שמסר לו מי

[28] חכמת צירוף האותיות של השם המפורש.

שידעה על פי השמות או מי שקבלה מפי מקובל יקרא מבין. אבל מי שידעה מתוך לבו על פי המציאות הנחשב יקרא דעתן. ואמנם מי שי{ו}דע אמתת המציאות על דרך שנקהלו בלבו אלו השלשה עניינים הנזכרים שהם החכמה מרוב למוד והבינה המקובלת מפי המקובלים האמתיים, והדעה מרוב משא ומתן במחשבה אינו אומר שזה האיש יקרא נביא, לבד א"א בכל עת שפעל ומהשכל הנפרד לא התפעל או התפעל ולא השיג שממנו התפעל. אבל אם התפעל והשיג שהתפעל דין הוא אצלי ואצל כל שלם להקרא בשם מורה על היות שמו כשם רבו. אם בשם אחד או יותר ואם בכל שמותיו. מפני שהוא לא נפרד מדברו והנה הוא רבו ורבו הוא, שכבר דבר בו דבוק שאי אפשר להפרידו ממנו בשום סבה, כי הוא הוא. וכמו שרבו הנפרד מכל חמר יקרא תמיד שכל משכיל, אשר שלשתם עניין אחד בו לעולם בפעל.

‖32א‖ כן זה המיוחד בעל השם המיוחד יקרא בכל {שמו} עת שישיג בפועל, ואז יהיה מושכל משכיל שכל בפעל כרבו. ואין מן הבדל ביניהם לא מפני שרבו תכלית מעלתו בעצמו,

ולא בזולתו מן הנבראים כלם. וזה הגיע א' מעלתו על ידי הנבראים ובאמצעותם. ועל זה נקרא רבו תחלה בשם שכל, שהוא השם המעולה שבשלשת השמות הנזכרים. ואחר כן יקרא בשם שיורה אצלנו על פועל. ואחר כן יקרא בשם מורה אצלנו על כל פעול. והראשון שהורה אצלנו על פעל רומז ד' עצמותיו ואל אמתת מציאותו שהוא שכל מחויב המציאות. והסוד הנרמז עליו בזה על פי הקבלה

יהוה מלך יהוה ימלך לעולם ועד

״עומד ״עבר

״עתיד

״עת ״עתה ״עת ״עבר ״עת ״עתיד

ר' ר' ר'

ש ל ש

מאה

״היום ״אתמול ״מחר

ועוד יותר מופלא מזה והוא זה

פַעַל יהוה פֹעֶל יְהַוֶה וּפַעַל יהוה וְיִפְעַל

‖32ב‖

יהוה והוה והיה

יהיה

יהיה יהוה והיה

והוה

והי והוה יהוה

יהיה

אלה הרמזים הם מופלאים בידיעת השם, ונשוב לומר כי האדם בתחלת מושכל ואחר כן אם לומר ומעיין הוא שכל ויקרא כל עצמו על שם שכלו שכלי. ובשובו אל כחו ועד אל

עיונו בלתי ההשגה הנרמזת והוא מעיין אז יקרא "משכיל בפעל". ובהיותו בלתי השגה ובלתי עיון אז יקרא "מושכל לבד". ואפילו אם הוא בבית הכנסת ופניו אל ההיכל ומשתחוה לספר תורה או מנשקו, או אם הוא בבית המדרש ומעיין במעשיו ומשתומם ונבהל על מה שרואה, עד שנושא ונותן בלבו מה זה שאנו עושים, ומה תועלתו ומהו ענינו ולמה אנו עושים ככה, או מה זה שאנו לומדים ובאי זה עולם אנו חיים. ואם תנתן לו דבר ישאל לזולתו, זה האיש כבר יאמר עליו שהוא מכת המניחים המיוחדים, ובלבד שיעשה זה בלתי שכחה. כלומר שישתדל לדעת זה הענין מכל דרך שיוכל לדעתו. ואם כן בעת שהאדם מתחיל ללמוד אותיות התורה ומתגדל בכל יום ויום בחכמתם כבר השתתף עם המיוחדים המייחדים את השם, כי אין לו הקב"ה בעולמו א"א ארבע אמות של הלכה בלבד. ופשטו של {זה} ענין ידוע, וסודו ארבע "מחנות "שכינה. שסודם "אמש". עתה ותכפלם "אתה שמע בית בעד". והנה אם אתה חכם ונבון עינך רואה שם בן חת ולומד בו בנחת.

||33א|| ואחר שהודעתיך זה המעט המועיל הרבה תבין ממנו מה שלא ממדתיו אחר שהכל בתוך דברי.

ונשלים זה הענין הנה ונתחיל בהפטרה

בעזרת השם אשר העולם ברא

||34א|| הפטרה

אמר רזיאל בן

שלויאל הנביא

בן בני הנביאים

רנו

שמי הסתום על מעשה ה' אשר מראה היום בירושלם ונגלה בכבודו בהר קדש עמוד אש וענן. זה הספר לא נספר בשם הספר בעבור שנקרא חצי ספר, והוא לרמז פרטי שסודו לעמוד כנגד "עבודה זרה" כשם הפטרה, כלומר הפטרה היא עבודתה כמו שרומז בסופו בענין "עז עזז אל", שאין לו גם כן אל בפנים כי אם בחוץ. בסוד משלח את השעיר המדברה[1] ל' . עמדים לפני ה' לכפר עליו, כענין סוד הביאו

[1] ויקרא טז כב.

כפרה על שמעטת את חסרה.[2] והנה צוה רזיאל בזה הספר להשביע עם ה' בשמו לקדשו ולקרא בספר זה בכל שבת פעם אחת, אחר קריאת התורה בכלל קריאת הנבואות. ורמז בו במולו אחר היות הסרתו ענש כל עם הגלותי. והנה תדע ביסוד זה הספר הנקרא חצי ספר הוא סוד חצי השם, והוא רמז למלכות מלך המשיח הנרמז בסופו של הספר בפסוק האחרון בשם משיחו בן שלמה. והוא המשיח בן השמאל המתהפך ממדת הדין למדת הרחמים. והוא בן שלום שנלחם בסוד חשמלים באו לשון אש. ונתתא מאש לסנה. והוא ה[...] הנשבע במעשים. ולפיכך

||34ב|| כלל זה הספר שהוא חצי כל הספרים והנה פשט בכלם כדמות חצי השם שהוא כל השמות כלם. בין חציו הראשון ובין חציו האחרון, אלא שאי אפשר שישתמשו שני מלכים בכתר אחד שהוא שלשה, כי זכר ונקבה בראם. ולהם כתר אחד. אם לזכר כתר אינו לנקבה, ואם לנקבה כתר אינו לזכר. ובעבור זה היה זה הספר עשוי בצורת חצי הספר.

[2] ראה חולין ס ב: "אמר הקב"ה: הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח, והיינו דאמר ר"ש בן לקיש: מה נשתנה שעיר של ראש חדש? שנאמר בו לה', אמר הקב"ה: שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח".

ונקרא בשם נקבה. והנה ההפטרה רוח מים ורחמים, או שדי ורצח. ושם הפטרה הוא שם חיצוני לזה הספר כי בתוכו לא נקרא כי אם הפסר זה א"א שנכלל להקדמה ספר הבשורה. שסודו קשת נח. ועל כן קראו קדשים קדשים בעבור שהוא שם חקים חדשים מופלאים במציאות. ר"ל שם המפורש שעליו בנו כל הספרים וזה גלה סתריו גלוי מופלג יותר מכולם בצד אחד מיוחד. ונבנה כולו על שם מעשה ידיו שהוא שם מורה המשיכה. וסודו משוער בשם מחר. בם בתאר בחמשה. זה גלה רזיאל והנה וראה השם שהוא אל שדי, ובמלואו עולה מטטרון שר הפנים. והוא שכתב זרע וחבר עם לב מדה שהם שמות החומר. גם שמות החרם שהיא ממיר הרחמנות ועל כן סודו שר צבאות. בתנועת הגלגל והוא משלהט ונקרא פטרון ממטרון לנטרון. מתגלגל חלקת הגלגלת כי הוא רוח [...][3] וסודו מלא וחסר. וכל מלא חסרו וכל חסר מלאו. וכן דברו אני אל שדי. "אחסר "המלא "אמלא החסר. וזהו מה שורה על תכלית היכולת. ועל כן "השם של יה" כמו שוה והחשוך והשכחו שוה. והנה די בזה

[3] שם מלאך לא טוב.

הא׳. ועל אלה הנפלאות כתב רזיאל דבר שמי השמים בראש ספרו וסודם ראש סוף תוך. שר היום מנשים ״אסה ראשונה דם אש״, ועל כן השפט הראשון אדם ולפיכך יתחייבו הכשפים ממינות ומתחייב מינות מהכשפים. וראשיתם אלף אחד כפי מה שנולד ממספר מו שמי השמים אל והכל ימצא בזרע שכתב. שהיא טפה הראשונה של״ה. כאשר

||35א|| החפץ ומכל מקום מתנה ונתנה מתן. והכשפים מכשפים, שהם משמשים בלהט החרב, שהם ברואים, כלמור הטל עם החרב. פירוש הלח והגרב. רוצה לומר הלח והיבש. שהם תולדת החם והקר. והנה הם בחמה וקרה. והמחשבה היא לעדות נאמנת עליהם שהם חשבון בחושים נחשבו לכח קרוב שהוא שם הויה בין שם מים בין שם רוח. ומפני אלו הרמזים והדומים להם נכתבה כל ההפטרה הזאת כמו שרמזתי.

וזהו העשר ר׳ אשר אָמר עליו אשר נראה היום וזכר מקומו והוא ירושלם של מעלה. אינו שנגלה בכבודו בהר קדוש

והוא שם הר גבוה ונקרא בלעז מונעי בדברו.[4] וסודו חזק הקשה. והוא מעשה נס. אשר חזק הנשימה גם יחזק הנשמה. והוא שם הנעלם. שם הנקם. אשר שם הקץ המשקץ. והוא הששי השקרי. והנה הפך רזיאל כחו שהוא משכן הדמיון והנה מונע הוא הדמיון והוא עזזאל. ובלעו מונע ועל כן נאמר עליו שהוא הר עז וקשה גבוה ותלול.[5] והנה תלול הו אללתו והוא כמו גבוה בלעז. והוא כהנין אשר לבו עז. ועל כן שם אסתר ראש שלשת התיבות והנה יעלה מועזי המיני הימני. והוא מונעו מעיר שהוא השקר. וזהו סוד שַׂקְרָמֵינְטוֹ[6] בלעז. והוא שבועה של השבוע אשר על הנסתר. ״את שדי״. והנה מצאנו בזה שני היצרים של שניהם ציפת הזהב בסוד: ״ועשית שנים כרובים זהב״.[7] וענין זהב מזהיב וסודם שם ושם שמושם חציר ומציר. כי כן היו מעשה מושב לחשב ולחשב. בלחש ובלחש. וכאשר שלח שליח. מיד שכח משיח.

4 לא ברור לנו בדיוק על איזה מונח מדבר המקובל, יתכן והכוונה לשם של הר ביוונית. ידוע לנו למשל על הר בשם Menoiki.

5 הכוונה לשעיר לעזאזל המסמל את כוחות הרוע, שינוצחו עם בוא המשיח אבי״ר. ראה יחזקאל יז כב.

6 Sacramento.

7 שמות כה יח.

והסוד חש חש מל. שב למוחש. והיה הנסתר מתגלה לאור והנו נגלה בראות.

ואמנם הנה רזיאל התחיל בפסוק ראשון מן ר' ובשני מן ב' להפך הכוונה ושב ב"ר ר"ב ו"בגדה". ישר ועשה "ברו". והסוד הוא שאמר לתלמידיו ברו לכם רב.[8] ומי הוא מונטי[9] והוא הדמיון. כי ראם בלתי הגונים לקבל ידיעת השם המפורש

||35ב|| מפיו, והיו מצערים אותו ללמדו להם.[10] ועל כן קרא שם ארצם "עיבל" כי הם הזכו בדמיון והיו בעל הזכים. והנם בעלי הזק. כלומר בעלי הזוהמא הלחה. והוא הכח הנזן והוא הזנן. כלומר בעל זנונים ועם רתיחת דמם בטבעים הגופנים איך יתכן לגלות להם דבר השם. והלא נאמר: "כבוד אלהים

[8] שמואל א, יז ח: "ויעמד ויקרא אל מערכת ישראל ויאמר להם למה תצאו לערך מלחמה הלוא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול ברו לכם איש וירד אלי".

[9] Monto זהו מונח בספרדית.

[10] הכוונה לארבעת התלמידים שהוזכרו בספר הקודם, הוא ספר הישר, שנטשו את הרב אברהם אבולעפיה ולא רצו ללמוד.

הסתר דבר".[11] והנה בחן אותם אם יחקרו ממנו סתרי הר קדוש החתום בספר. יותר ממה שיחקרו ממנו החקוק בעפר. ואם עפרות זהב לו. וכאשר השיג מהם שאינם ראויים לכך אם היותם מראים תאוה על זה בלתי בחינה אמתית ובחנם {ב} זאת ופתם בבלימה[12] ונתפתחו עדם שילמדו ואחרי כן אולי ישיגו תאותם הדמיונית שהיא סוד השכר שהוא בעל גוף ונפש אם יזכו ואם לאו לאו. ואז נפרד מהם והלך לו עם ספרו זה הנכבד ברומי.

ועל זה הוסיף עוד וכתב בראשי פסוקים ששה הר קדוש,[13] והוסיף לאמר: "פצח[14] רנה", כי הר קדוש עם ח' של פצח

[11] משלי כה ב.

[12] מונח המורה כי הרב אברהם אבולעפיה ניסה ללמדם את פירושי ספר יצירה על פי דרכו הקבלית דרך צירופי אותיות, אך נכשל בכך. מלבד ספר יצירה ניסה הרב אברהם אבולעפיה ללמדם את ספרו הנוכחי – ספר הפטרה.

[13] נראה כי הכוונה להר פתרוס ביוון - Pateras Mountain - המוזכר בספר העדות עמוד ו. אך המשמעות כאן היא כפולה, מאחר והר שעיר יהפוך לקדוש לאחר ביאת המשיח – הוא הרב אברהם אבולעפיה – מאחר והרע יבוטל בעולם. ראה דברים א ב, עובדיה א כא.

[14] פצחו בניקוד מלא ללא וו, ראה ישעיה יד ז: "נחה שקטה כל הארץ פצחו רנה ".

רנה הוא רוח הקדש ונשאר ממנו הצרפן.[15] ולכך הוא אומר כי המשרה[16] עליך נחתמה וידעיך ישישו בהודך ויעלזו בשמך שרים וסגנים. ואין זה בשום פנים לדעת כל משכיל נאמר על ההר כפשוטו, ואמנם אחר שהודעתיך בהכרח צורת הכונה, והיות הר קדוש חסר ח׳[17] שהוא שהנה הוא בלי נשמה, ובהצטרף אליו א׳ ישוב חי ויקרא רוח הקדש. בטוח אני בשכלך מעתה שתבין כונת רזיאל בהפטרה, וכונתי אני בפירושה וכוונתי שהיא אחת באמת בשאר ספריו כולם. ותדע בלא ספק שכל הכונה בכל מה שחבר היתה למען פרסם סוד ידיעת השם לכל משכיל שלם, ולמען ספר שמו המיוחד בכל הארץ עד אשר יתקדש ויתברכו בו

[15] אותיות ״פצחרנה״ יחדיו ללא האות ח׳ מהוות את המונח: ״הצרפן״.

[16] מונח זה מופיע פעמיים בספר ישעיה, ובפעם השנייה מונח זה מופיע לצד המונח ״לסרבה״ עם מם סתומה. ראה ישעיה ט ה: ״כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום״, ישעיה ט ו: ״לסרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ידוד צבאות תעשה זאת״. שני פסוקי אלו טעונים משמעות משיחית המשרתת את הרב אברהם אבולעפיה בספר הפטרה, לפיו הוא זה שישא על עולו את בשורת המשיח, מאחר והוא המשיח.

[17] ״פצח רנה״ יחדיו מורה ״הצרפן״, ללא האות ח׳ המסמלת את הנשמה על פי דברי הרב אברהם אבולעפיה.

יודעיו. ועל זה יש לך לעיין בכל פרטי דבריו ובכללם, כי מהם יתגלה לך ענין ידיעת השם וסוד ההשגחה כלה.

בימי מלך רומי אמר כי ״מלך רומי״ שהוא סוד ירושלם של רומי כלומר מלך מרומים שהוא ״שמו של הקבה״, או ראה הוא {את} שראה. כי טרם היות המלך <ההוא>

‖36א‖ ההוא מלך לא יתכן שיראה האדם שום מראה אלוהית, ועל כן אמר כי בזמן מכלו ראה מראה כבוד. והיה זה בשנת אחרית הגולה, ועל האמת כי בהיות האדם בן ארבעים[18] ראוי הוא לפי הטבע שיתחיל להיותו נגאל מיד הכחות הגופניות, ויבין דבר מתוך דבר. וכבר רמזו זה באמרם: ״בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו״.[19] וכן

[18] ראה אבות ה כא: ״הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה, בן שלש עשרה למצות, בן חמש עשרה לתלמוד, בן שמונה עשרה לחפה, בן עשרים לרדוף, בן שלשים לכח, בן ארבעים לבינה, בן חמשים לעצה, בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה, בן שמונים לגבורה, בן תשעים לשוח, בן מאה כאלו מת ועבר״. רמז להיותו של הרב אברהם אבולעפיה עצמו בן ארבעים, מאחר וספרו הנוכחי נכתב בשנת ה׳ אלפים מ׳ – 1280.

[19] ראה מדרש רבה בראשית ל ח: ״רבי לוי בשם ריש לקיש אמר בן ג׳ שנים הכיר אברהם את בוראו וכו׳ ר׳ חנינא ור׳ יוחנן תרוויהון אמרין בן ארבעים וח׳ שנה הכיר אברהם את בוראו״.

רמזה עוד התורה ביצחק: "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה".[20] והוא סוד הארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר והולד בבטן בהיותו בן ארבעים יום תשלם צורתו לזקוק עבור לזכר ולכפל ולנקבה וזהו סודם מם. שהוא מולד. והנה כך הוא זמן הנרות בעוברם. לג"ז לזכר. לדבר טהור ולדם נדות והנה לנקבה. סימן "סודי". והוא יסוד. ועל כן נאמר כי ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. וכל שנותיו כמו שרמז בשם ה' "נסי". והנה השנה הנרמזת היא שנת קץ "אדם". שסודו "מה". והנה "הם" הארבעים הרגעים. שהיא שנת חש"ך. שנתעלמו גלויים. שנתגלו עלומים. ובשנה ההיא שמש אשרי ושב מאז שמשיאל הידוע להיותו שר כבתחלה. והנה התפרש מסוד שם שדי שהו אהמלהביה עבור. ושמו רגעיאל. וגם ארבעיאל. המחביר הדם. המרכיב הלב. המכריח הכבד המדביר המות. מהחי המדבר. כי הוא חכם מדבר. ולו כח מרום והוא נקרא מחזור חמה. מפני זה הוא מלאך הירח. ושמו המיוחד לו באמת מטטרון "שר הפנים" ונתיחס אליו

[20] בראשית כה כ.

"מרדכי היהודי",[21] ועל כן נאמר אנחנו: "ארור המן", כאמרו "ברוך מרדכי".[22] והנה היתה המראה ההיא בזמן שנהפך הגורל שהוא על שם הפור המפורש הידוע. כי שם הכח מפורש והיה זה בחדש השלישי. הוא חדש סיון בו' ימים בו וזה בכ"ג בו. במגלת אסתר. וזה עם זה הרי כ"ט ימים. והוא סוף הזמן. והנה הוא יום מתן תורה. ולזה ומזלו תאומים פורים.

||36ב|| והכוונה להשיב הנחים אל יוצרם. ועל כן אמר רוח נבואה[23] ראיתי נסה מהר קדוש כענין הרצים "רוכבי הרכש האחשתרנים".[24] "יצאו מבוהלים ודחופים בדבר המלך והדת נתנה".[25] בסוד מתן תורה. ואמר שנשא עיניו וראה

[21] בהגהה: {פירוש והסוד הוא שמטטרון עלה כמו מרדכי היהודי}.

[22] מגילה ז ב: "אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

[23] רוח נבואה – מונח זה לא מופיע בתנך, אך ראה שמות רבה לח ד: "וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב" [דברים לג כח] - אין עין אלא נבואה, שנאמר [ישעיה כט י]: "כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה ויעצם את עיניכם".

[24] אסתר ח י: "ויכתב בשם המלך אחשורש ויחתם בטבעת המלך וישלח ספרים ביד הרצים בסוסים רכבי הרכש האחשתרנים בני הרמכים".

[25] בראשית ח ד.

מרכבת מחנות משכן סביבו.[26] וד' רגלי חמדה בצורות עגולות סובבים למחנה חמישית והיא נפש כולן. והצורה מצויירת בדמות בתים מבית ומחוץ והסבוב במדות ושמו יחד אור נשמה. זהר השכינה. ודמות המחנות כדמות המשכן.[27] ואמר שהיה בנתים חומר נושא כל הצורות - והוא רזיאל. והוא מוליך דגל והוא אות אצלו לבלתי הכות אותו כל מוצאו, ומראהו כמראה קשת עגול בסופו וניצוצי אורה - הם האותיות שהם מקיפי העיגול. מהם עולים ומהם יורדים[28] מראש עד סוף, ובתוכו נקודה חתומה בחותם.

[26] ראה מלכים ב, ו טו-יז: "וישכם משרת איש האלהים לקום ויצא והנה חיל סובב את העיר וסוס ורכב ויאמר נערו אליו אהה אדני איכה נעשה ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אותם ויתפלל אלישע ויאמר ידוד פקח נא את עיניו ויראה ויפקח ידוד את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבת אלישע". להלן מביא הרב אברהם אבולעפיה תיאור מאלף ומרהיב של החזיון הנבואי לו זכה בשנת ה' אלפים מ' [1280] בעיר קפואה באיטליה בחבל פונון. מן הרמז למעלה אנו למדים חזיון זה אירע בתאריך כ"ג סיון.

[27] המלאכים שנגלו אל הרב אברהם אבולעפיה היו בדמות בית המקדש, או המשכן כלשונו.

[28] רמז אל המלאכים בסולם יעקב בחלומו. ראה בראשית כח יב: "ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו".

והנה בם בתוך נר ר"ל עגול בתוך עגול.[29] אך חותם בתוך חותם סודו אות בתוך אות. המחוברים ברוח ה'. ואמרו טהורי החיים הם המחשבות הסובבות על ידיעת השם ההוא המגולגל שהוא מצוייר בציור "גלגול". והוא שם בן ע"ב. והמציירו מ"ב למ"ב. מאלוה לאלוה. "כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם".[30] וזהו סוד אמרו ואף כי רוחם רוח ברוח. בהיות הוא צל תלוי במאציל והמאציל במאצל גבוה ממנו עד שהגיע הדבר אל מאציל שאין לו עליו מאציל והוא השם המחוייב המציאות בבחינת עצמו יתברך שמו.[31]

הר קדוש פצח רנה. כבר פרשתיו ואמנם אמרו שהוא ראהו גבוה מכל ההרים הגבוהים אשר בארץ ומתנועע

[29] שיטה זאת להורדת רוחניות ורוח הקדש הייתה נהוגה על ידי חוני המעגל, ראה משנה תענית ג ח: "מעשה שאמרו לו לחוני המעגל, התפלל שירדו גשמים. אמר להם, צאו והכניסו תנורי פסחים, בשביל שלא ימוקו. התפלל ולא ירדו גשמים. מה עשה, עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר (לפניו), רבונו של עולם, בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן, עד שתרחם על בניך. התחילו גשמים מנטפין".

[30] קהלת ה ז.

[31] מונח זה מזכיר את תורת האצילות של פלוטינוס [270-205] בספרו אנאדות.

ממקומו ויוצא להלחם בכל שכחי שמו. זהו ענין רוח הקדש בצאת לפעול דר במדת הדין. ועל כן שמנו עליו קול נורא מבהיל מן המדה ההיא האלהית ועם כל זה עיין לראות מזה הענין סודו. והודה באמרו: ושתי עיני פקחתי לראות מאין הקול יוצא.[32] ואם היה זה בעיוני לבו שבקש לראות שום תמונה מדומה. והעיד מיד שאין שם תמונה. ולפיכך

||37א|| הוצרך להטות אזני לבבו לשמוע כל דבר שבא אליו משם. כלומר באור קול הר קדוש ואמר ששמעו אומר: בחזקי ווי עמודי[33] התורן חשבי שמו,[34] כי תורה חדשה[35] אני מחדש בקרב גוי קדוש הוא עמי ישראל. שמי

32 הרב אברהם אבולעפיה מתאר כעת את ההתגלות שחווה בעטיה שמע קול דובר אליו על ידי מלאך.

33 ראה שמות כז י: "ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמדים וחשקיהם כסף".

34 מלאכי ג טז.

35 תורה חדשה – מונח זה לא מופיע בתנך, אולם הוא מושתת על המונח "ברית חדשה", המצביע על שינוי המצוות, וזאת מאחר ובבא המשיח לא יהיה יותר מוות בעולם, ובכלל זה תבוטל הקרבת הקורבנות מבעלי חיים, ובכלל הרג בעלי חיים, מאחר ולא יהיה יותר מוות. במסגרת ברית זאת התורה תהיה חקוקה על ליבם של האנשים ולא רשומה על קלף כמו היום. ראה ירמיה לא ל: "הנה ימים באים נאם ידוד וכרתי את בית ישראל

מימי הים.[38] ואמר רקיע נורא בין הרוח ובין הים מבדיל בענין בין שניהם בעב זך מאד ותחתיו ענן גדול ועליו האש הגדולה. ואמר קול ה' אלהים יוצא מתוך האש והמשיך הענין כולו כך, לפי המראה האלוהית אשר ראה בסתר השם המפורש.

ואני צריך עתה כל על פנים להעריך על כלל הענין ההוא בקצת צורות פרטיות שאצטרך לציירם לך בהכרח כפי מערכות שמוש השם הזה, שהוא בעל "ריו" אותיות וכולל ע"ב שמות, ורמזו: "ויעבור" ה' על פניו ויקרא"[39] וכולי. וכל זה מפני רצותי ללמדך דרכי השם ומערכותיו. ויספיק לך במה שאומר כן בראשי הפרקים כי זו היא הידיעה. מחודשה היא עתה בעולם ונתחדשה מי"ב שנה עד היום ועיין בצורותיה אלה.

38 בראשית א ב. כאן מדגים לנו הרב אברהם אבולעפיה את סדר התורה החדשה, דהיינו יש כאן חלק מפסוק מדברי הנביא יחזקאל, וחלק מספר בראשית המחוברים יחדיו לפסוק אחד.

39 שמות לד ו.

הנכבד בתורה חדשה הוא והוא לא פורש לעמו מיום הסתירי פנים מהם, ואם הוא השם הנעלם הוא המפורש. ואז צוהו לבלתי הסתיר שמו מחקריו באמת וגלהו לו בקדושתו ובכתריו ובחלקיו ובמערכותיו ובצורותיו. והודיעו הזכרותיו. והראהו מנהיגיו. גם השפיע החיים בו לכל רוח. והראהו סוד קריעת ים סוף,[36] וסוד הים הגדול שהוא סובב הבית המקיף כל פאה, כמו שהראהו עוד כי הרוח הנבואי מפיח, שסודו: "כי רוח החיה באופנים".[37] ומרחף על פני

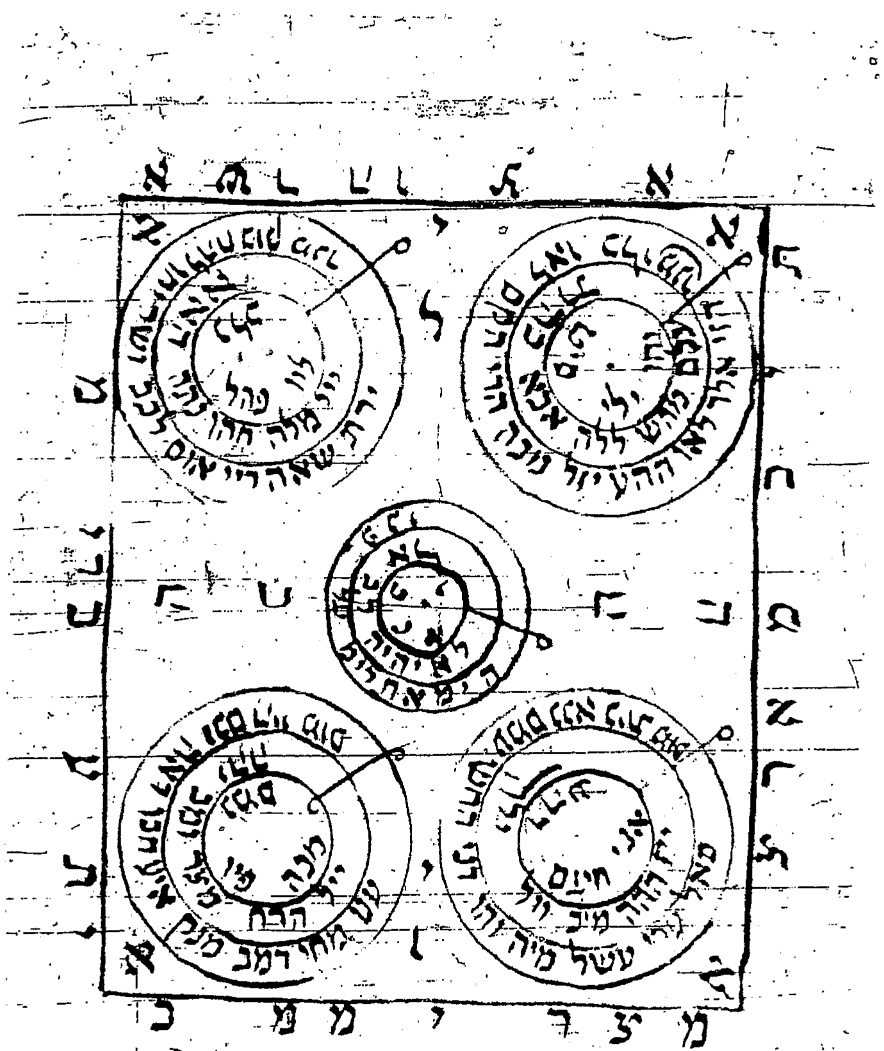
ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם ידוד כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ידוד נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ידוד כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם ידוד כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד".

[36] מונחים אלו מסמלים את הספירות, ראה ברכות נח א משמו של רבי עקיבא: "תנא משמיה דרבי עקיבא: "לך ה' הגדלה" [דברי הימים א, כט יא] - זו קריעת ים סוף, "והגבורה" - זו מכת בכורות, "והתפארת" - זו מתן תורה, "והנצח" - זו ירושלים, "וההוד" - זו בית המקדש".

[37] יחזקאל א כ.

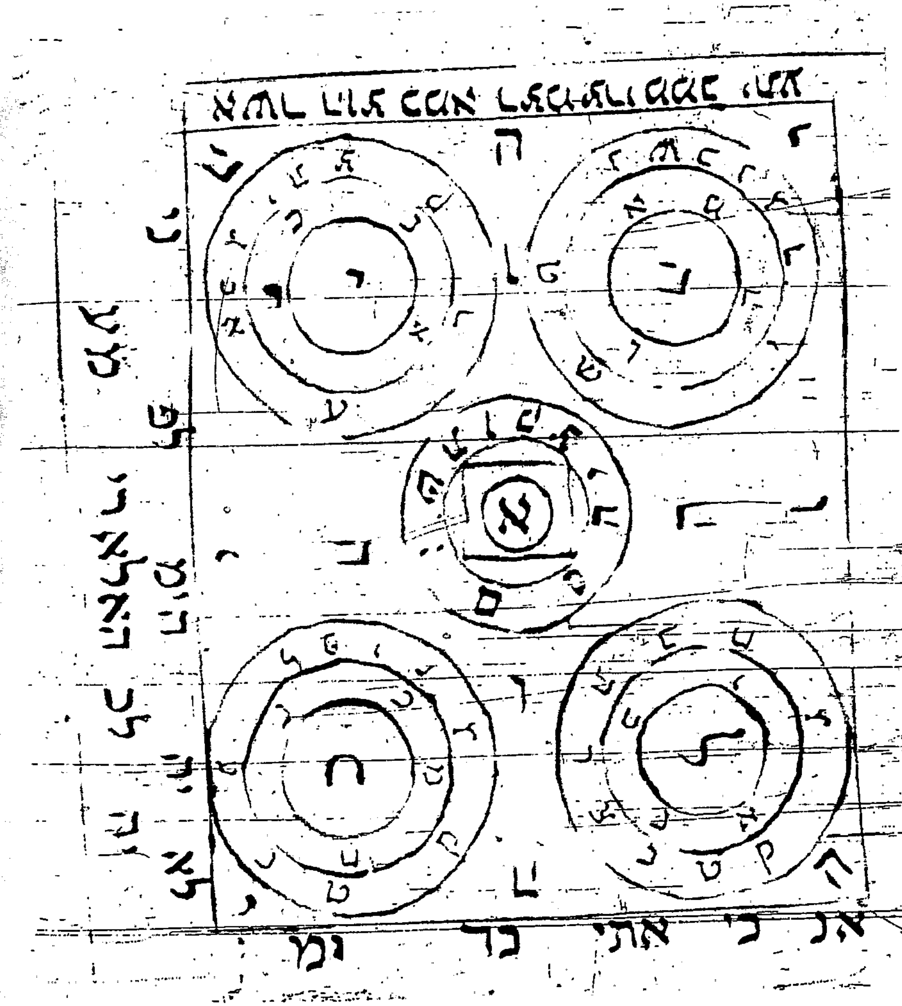
||37ב||[40]

||38א||

[40] דף ריק.

||38ב||

||39א||[41]

||39ב||[42]

||40א|| כי הוא השם "ההסתרה" שעשה סוד "המשלש" של השם. וכן סוד הפנימי הנעלם המסלם סל הסם. כי כל אלה ראוים להתעלם. מפני הרשע שהוא יצר הרע. כי הנה העלם תהו ובהו. יתהוו בעולם והנה העולם במנוסה. כסוהו מטה ומעלה ומטה האלהים בהם לעד. והוא בעל מדה. וכאשר היה כן היה מהופך ודע זה כלו והצמדיך לקשור עמו. כי אינו נכתב מפני סכנה.

ואחר שהעירותיך על זה אשוב לדבר הספר ואומר כי כל השמות המתגלגלות שהם שלשה והם שם בן ע"ב ושם בן מ"ב ושם בן י"ב שסימנם ואמרתי ללא עמי "עמי" אתה, כללם "עברים". וסימנם כי לא לי ישראל עבדים והנה לי

[41] דף ריק.

[42] דף ריק.

פעמיים "עבדים".[43] עולים יוד הא ואו הא. וסימן שני: יקרה הי"א מפנינים.[44] היא פעמים יקרה עולים ככה. והנה היא יצירה היא מראָה הנבואה וסימן שלישי "בקם". בלעם ל"מ פ"ע ע"ב. עולים "אדם". וסוד "בקם שדי". סופי תיבות לאבות. ורמז עברי הם.[45]

ודע כי שם בן ע"ב חקוק ברוח באדם ובחמר בעולם,[46] ובחכמה במדות שהן מדות יום ומדת לילה. ושם בן מ"ב חקוק בלב האדם ובלבנה בעולם. ובבינה במדות שהן מדת רחמים ומדת הדין. ושם בן י"ב חקוק בכבד האדם. ובכוכב בעולם. ובדעת במדות שהן מדת הצדק ומדת המשפט. ומדת דנות יום ולילה על מות וחיים. ודנות אור וחשך על ברכה וקללה. ודעת ערב ובקר על טוב ורע.

ומפי אלו השלשה הענינים זכר רזיאל שרפי קדש וחשמלי טהר ואראלי זהר. ואמר שהם רצים להבין מאמר. ואומר

[43] ויקרא כה נה.

[44] משלי ג טו.

[45] שמות לב טו.

[46] עיבוד לשון ספר יצירה.

שהשרף שומע מאמרים שלשה. והחשמל מבין שלשה. והאראל יודע שלשה. ועל זה השלוש הנזכר אמר: ובצאת הקול העשירי מיוחד ומפורש בכל אדם להשמיעו ולהבינו ולהודיעו לו, והוסד שמע מבין ידע דרך ה', ואמר כי דרך יי' נודע מהר סיני מתוך עשרת הדברים. והנה

||40ב|| והנה סתר תורה שהם עשרים וששה בצירוף "עשרת הדברים", שהם שערי המדברת במדת שר העיר ואמר עוד בשני דרכים שסודם שלוש מתנועע ישן וער. ורמזם: "והיה[47] ערב ויהי בקר". הוא תריכו. והסוד ושי ורשי. חקרי חקר. תצאוה על עטעם. ענג על החשק. והנחלק תענוגים דגים. תענוג מרוגים. וכל תענוג בעלי הבית החתן והכלה. והנה סוד תת"ו. תענוג "החתן "והכלה. אבל סוד ב"הו "בעלי "הבית והרגישה. ואם תעיין בם כראוי חי ראשי תבין סודם ותדע ששניהם אחים.[48]

[47] צריך להיות ויהי, ראה בראשית א ה.

[48] המחבר הוא המקובל הרב אברהם אבולעפיה מדבר כאן בגוף ראשון אל הקורא.

ואמר כי עשרה מאמרות נשמעות מהקול האחד המיוחד ומשם הברכה נשפעת והורנו שהשם סדוריו עשרות, כלומר מתגלגל מעשר לעשר ספירות, ומערבין מאות, כלומר מן אות לאות, והיא מערכת צירוף האותיות וסתריו אלפים ורבבות. כלומר מן אלף ועם יוד. ועוד כ"ו פעמים כ"ו. עולים סתריו. והנה י"ה פעמים י"ה מחוברים עם ו"ה פעמים ו"ה. עולים פ' מערכיו. גם וה פני יהוה עולים סדוריו. ושלשתם פור. שמו משולש ומפורש. וכן יה פעמים יה שעולים רכ"ה. וגם וה פעמים וה שעולים קס"ה. הכל אנדרוגינוס[49] והם זכר ונקבה. ועוד י' פעמים י' הם קוף. ה' פעמים ה' הם כף הא וסודום הרופ"א. וזה דבר אלהים בפרי עולם עולם. עלול מעמו ועוד ו' בע' ו' הם למד וו. והם ס"ו. ועוד ה' פני ה' הם כף הא. והנה סוד כלם "קפו כפ"ו פו כפו". וזה סתרים קובִין כובִין כוִין כוכִין. וסוד כל אחד נקודה מחוברת אל אחרת. והם גם כן קכו"ם או קלו"ן. רע או טוב. והנו פועל מגלגל כולל מולל והוא על הכסא ועל הכסא עלו והנה מקין הוא אדום ואדם. והנה קינכו תחשה גם כוני משפך

[49] מונח תלמודי שמקורו ביוונית.

||41א|| והוא מנשף והוא הטבע וזה מקום והוא מוקם מנעלם מעולם. וזה מומך חבר הכל ותמצא על מקומו מקומו. הנה כבר גיליתי לך "דעתי". וכבר ידעת שהשם הוא הפועל בארץ טוב ורע. ואמנם כך כתבם והם בני ביתו והנה דעתי בן ביתך ואם אתה תלמיד הגון תמצא מקום רחמים. והוא גלגול "מעולם ועד עולם",[50] כי השם יהיה והיה והוה מעולם עד עולם. וזו דעתי והנה מקומו מעל עולמו ופעלו מעל עולמו. גם כל זה דעתי. והנה בזה דעתי ודעת כל חכם שוות.

ואמנם מעולם עולם ועולם ומעולם המציא עולם וממציאה המציא מציאה. והנה הנמצא הוא הממציא, והנמצא המציא עולם. והחכמה ובינה המציא חמה ולבנה. וכן המח והלב והכבד אחד. והמלאכים המציא מלאכי חבלה והם מלאכי האדם, וממצוי המציא מצוי והמלאכים מצוים המצוה ומצוי ממצוי הן מאין.

[50] הכוונה לגלגול האותיות, ראה דברי הימים א, כט י: "ויברך דויד את ידוד לעיני כל הקהל ויאמר דויד ברוך אתה ידוד אלהי ישראל אבינו מעולם ועד עולם".

ועל דרך האמת כל נמצא מאין המצאו וזו היא דעת וכל משכיל ידע דעתי בעיינו בה.

ואחר שפירש השם יתברך לרזיאל עבדו[51] סתרי שמו, עוד הודיעהו של כבוד שמו ישוב וירחם על עמו, ואמר רזיאל שהוא קרא בהשבעות לעם הקדש במקומות הרבה לקדש את השם וללמדו כראוי, כמו שאמרנו למעלה בענין מצות קריאת הספר בכל שבת פעם אחת, בסוד פעם אחת בשבוע. ואמר לעם בשם השם שכל חשקי חשק שמו ישמחו בו תכלית שמחה בענין ויהי הדור מפזז ומכרכר לפני האדון.[52] ואף על פי שנאמר על מיכל אשתו: "ותבז לו בלבה",[53] כי על לא זכתה לבן ראוי למלך.[54] וזכתה בו בת שבע והמשכיל יבין זאת.

[51] עבדו – מונח המורה על נביא האל, ראה יהושע יא טו.

[52] דימוי על דוד בן ישי מלך ישראל חי וקיים, ראה שמואל ב, ו יד: "ודוד מכרכר בכל עז לפני ידוד ודוד חגור אפוד".

[53] שמואל ב, ו טז.

[54] שמואל ב, ו כג.

וכן חייב כל משכיל שלם לבזות דיעות ההמון בענייני האל ולכבדם בשאר ענייני הבליהם אשר לא מעלים ולא מורידים. כי המה הבל.

רק רזיאל פירש עוד סוד השם יותר

||41ב|| באמרו מפורש, כי שם ה' הוא כבוד ה' והוא חש מל מש לח את השעיר המדברה וזה כולו מבואר.

ועוד פירושו יותר ואמר כי השעיר הוא השרף השורף את הדם, ועל כן נצטוינו לעשות לו מה שידעת ביום הכפורים. והעיד עליו עדים כי שם ה' הוא גאל ישראל וגואל יהודה. והשלים הספר ואמר: "וכל ישראל ויהודה"[55] הכינו לדרך צידה[56] וכולי. ואמר כי: "גואלנו ה' צבאות שמו קדוש ישראל".[57]

[55] שמואל א, יח טז.

[56] יהושע ט יא. כחלק מדרך פרשנותו של המקובל את התנך, הרב אברהם אבולעפיה מחבר פסוקים שונים ואף מבתר אותם ומחברם יחדיו מחדש.

[57] ישעיה מז ד.

||41ב||

חות ם הה פטרה

דע שאחר ששמתי זה הספר לחותם לכל הספרים, בכלל גם שמתיו בפרט כדמות חותם לכל אחד ואחד מהם. ראוי הוא לי שאפרש בו מה שאיפשר לי לפרש ממעלת ידיעת השם הוא הנכבד, שהוא באמת השם המפורש לבדו, לפי שאי אפשר לברר בשום צד כללי ופרטי יחד מה שיפורש מזה. כמו שהודעתיך בו קבלתי ודעתי עד שתשיג ממנו ההשתדלות הראוי וההשתכלות המעולה מה שהשגתיו [[1] אני ממנו בע"ה. ואם יעזרך השם תוסיף גם כן כמו שנאמר: "תן לחכם ויחכם עוד הודע לצדיק ויוסיף לקח".[2] וידיעת השם היא המוציאה שכלו של האדם מן הכח אל הפועל. ועל כן לבי שמח במה שהשגתי ממנו. ואם הוא מעט הנו אצלו הרבה אחר שנודע לי שידיעתו היא תכלית ההצלחה האנושית אשר בעבורה נברא בצלם אלהים ובדמותו.

[1] השלמה על פי כתב יד מינכן ספריית מדינת בוואריה Heb.23137 דף 31ב – 32א.

[2] משלי ט ט.

וכאשר שמחתי עם מה שהשגתי ממנו הגיעתני שמחתי עם השגתי הקצרה לכתוב ממנו מה שיועיל לזולתי מן הראויים לזו ההשגה עד שתגיע לנפשם הצלחה המעולה האלהית, כל איש ואיש מן המעיינים כפי מה שהוא.

והנני מחל לדבר בשם השם יתברך ויתעלה. תחילת מה שצריך שתדעהו שהתורה הקדושה אמרה: "ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמינו כדמותינו".[3] ואמרה שהאדם נעשה ונברא בצלם אלהים ובדמות אלהים. ולא זכה שישנו נברא בצלם שם המיוחד ולא בדמותו. ולא זכר לו צלם לא דמות. ועניין: "ותמונת . ˋ ,' יביט"[4] אינו מזה המין. כי אותה היתה אמתת נבואה למשה לבדו, ואינו עניין כול המין בזה, וזה סוד המצאת האדם והוראה על מהותו. <ומאמר שפך>]

‖42א‖[5]

‖42ב‖[6]

[3] בראשית א כו.

[4] במדבר יב ח: "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת ידוד יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה".

[5] דף ריק.

‖43א‖ ומאמר: "שפך דם האדם באדם דמו ישפך",[7] ונתינת טעמו מפני שנברא בצלם אלהים ענינו לפי הנסתר, שאם ההרג גוף זולתו והפריד צלמו האלוהי ממנו, הוא חייב מיתה. קל וחמר ההרג עצם אמתתו ואינו משלים עצמו שהוא חייב ענש של שפכי דמים, ועל זה רמז באמרו: "שפך דם האדם באדם".[8] ואמנם סוד אלהים.

הוא זה מלא וסודו אל חיה. יה מאל. והנו מלא הוד. באדם ובאל והנה אלהים. בדם ובלב. אבל נבדל והוא מבדיל מח ולב ומחלב ומחבל. ועליו נאמר: "הללו יה".[9] היה היה הוא הוה יהיה. והנו "בכל לבב".[10] ונקרא הכסא גם הטבע ולמוד ומולד. כום פו. פאה ממאה. מם הא. מום. והכהן והלילה. סודו גבול אדם. אלהים בלי דם. מבדיל הכונה. כנוי כוין. ועוד אליהם אלימה כמוך. ימול. המול המהול. המוהל המעכל. הטבע המבלט. אב ואם לו. הבטלם. אלהים המבטל

[6] דף ריק.

[7] בראשית ט ו: "שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם".

[8] בראשית ט ו.

[9] תהילים קד לה, ועוד.

[10] תהילים קיא א: "הללויה אודה ידוד בכל לבב בסוד ישרים ועדה".

הטבע המוגבל. היה אלהיך והו אגלגלג יוד. גלגל ההוד. גלגלך. בגלגל נבדל. והנו גלדל דיו. גלגל עשירי. תרון ששון. טפה ראשונה. הגוף הראשון. גלגל עשירי. גלגל שמחרים. שחור גלגל גלגלים. לדרוש הפלא לסבב המפלאות. מפלאות הויפה. הארמית. הרמאית. התרומה התמורה מהתורה. הגוזרת בכחה גזרות היהודי. אצלם ודמות מלמוד מצות ומלמדת עיון מלמדת הקבלה. מורה בחיי שעה חיי רגע שנה. כח ספירה גימטריא החמש לארבע. הארבע חמש בכח. הארבע לחמש. כל אלה השערים שפתחתי לך מסוד אלהים הם התחלה להעיר לבך אל מה שיבוא אחר זה, והוא שצריך שתדע כי השם הראשון ה"ו י"ה והתיבה השנית ה"י ו"ה. על כן צריך הראשון ותמצא כי הא ד"ו ה"א וצרף השנית ותשיג כי ה"י ה"ו. והנה לך בשם ארבע צורות.

||43ב|| וסוד צירופם יהוה יהיה והוה והיה. וכשתערב תוכם הפוך מן הסוף עד הראש תמצא שני שמות יקרים ישרים. ועוד אם תערב ראשו וסופו של הראשון עם ראשו וסופו של האחרון תמצא שם אחד ישר. וכן תעשה לשום האמצעיים, ותמצא שם שני ישר הרי כלם. ארבע שמות ישרים. ועוד

אתה צריך למצא ארבעה שמות הפוכים ועוד ארבעה שמות ישרים, צריך אם כן שתגלגל השם עם כל גלגוליו תחלה באותיות לבד, ואחר כן בתיבות כל מה שסובל לפי מערכותיו. ויעלה מספרו י"ב שמות שלמים מגולגלים. ומספר אותיותיה מ"ח. והם חתומים במ"ח. ויורה שזה השם מחייב הדומה המורה וכל נמצא בשמו יחתם. ואמנם הוא מת בחושים. וסוד מטה מתחדש. מהדם תחדש. ומספרו חד"ש. והוא חדש מחשבתנו כי הוא אינו גוף. ולא כח בגוף. והוא עולם עליון. והוא חדש בשבח. בחשב. ביש. הוא רוח אלהים אלהי המחזור ואלהי המזרח אחר זמנו. מחנה ההוא בורא הכוכבים חמר נבואה מראה בנבואה. גלגל מדבר. גלגל פום'. וחבר שי"ב. שסודו חד"ש "ששת "ימי "בראש יתברך עם מ"ח. תמצא סוד "מחשב". חם יבש במשיח שני. חבר אליהם עוד י"ב הרי מחשב. כי שדי מתי חיים ורחמים. שב"ע. ספירות ליסד ב"ה. שבעים ספירות הלב. ספירת

העמר ספירת החשב. ספר החשק[11] חדש. שם המיוחד שם חדש. ספר חדש ספר חיים.[12] וקורא לך שם חדש.

עיין ושמור וקבל באלה בשעה שמכנסין פז"ר מאמרי כי עריאל מאמריו ממוריא. רזיאל ארמן רמז"ן רמז כל רמוים והוא הרבץ כמהרן. פוריא בפריה "ושוב סדרן". בחדש ארבע אל. ואחר שתגלגל השם ותכיר דרכיו בלא נקוד

‖44א‖ תשתדל להבין בנקודיו ובגלגולים, ועיין במה שנקוד בו השם בספר חיים[13] בשלש צורות. ואל תנקדהו בשוא. ודע שהמנוקד שם בשם בן י"ה הוא לכסות סוד נקודו. וגם בשם הנקבל הנחלק לד' חלקים הכתוב שם בחציי השמות צריך מעט קבלה להדריך השכל ידיעת סתריו. ואמנם נקודו שלם בתכלית השלמות לפי הראוי לשני שמות ישרים והפוכים. ואין בם לא תוספת ולא חסרון והם חמשה נקודים, שהם במקום חמשה צלמים הבאים מן "כצמנש" ורמזה

[11] שם אחד מספריו של הרב אברהם אבולעפיה.

[12] אחד מספרי הנבואה שהבאנו למעלה.

[13] כאן ישנה הפנייה מקשרת לספר החיים בה הביא המקובל את אופן ניקוד השם המפורש.

י̇ה̇ו̇ה̇ קנ̇נ̇י̇ ד̇ד̇ק̇מ̇מ̇. ונשאר מן הנקוד פ"ס כנגד ל"ח. והם לפסח לקמח לנצח חלקם לחצים למאזנים. וכפלם ובניהן ויעלו סודיו "פט פט" גוף גוף. מדמה מ{ה}דם. לי מדה ממדה. וסודם מקובל כי וכו. צלם חי עץ חי. כסף חי. בם כחי. מניין חיי. חפץ קע"ח. חצי סבוב. סבב חוץ. מסב סביב. מגלגל גלגול. מגלגול גלגל. מסבב עד. סביב חצו עד לעד. הידע העיד.

החולם החלום. גוף הֲחַלום. הגוף לוחם. המדמה מוחל. החכמה והגוף. והבינה והמדנה. כח במאזנים. ובפלס. כח בפסח ובניסן. טיט בקמח ובענן.

וידוע שאין בספר "הישר" שמות מצורפים, אלא יש שם רמוזים עליהם ועל דרכים. ויש בספר "החיים" רבים מהם, ויש גם כן בספר "עדות" שם בן מ"ב רמוז בראשי פסוקים, גם יש רמוזים בספר "הברית" עליהם. ויש בספר "איש אדם" השם הגדול מצורף. ורמוזים הרבה רבים שם. גם כן עוד וגם גלגולים ובספר "מליץ" אין שם שם קבוע מצורף אלם רק

רמזים. ובכלם[14] תמצא שם הקדש שהוא שם המפורש שהוא שם המיוחד. מצורף ומורמז ומנוקד

||44ב|| בשנויים רבים, והם כלם יורו על עניני דרכי השם ועל פעולותיו הנפלאות ועל מדותיו הנעלמות, ועל חקותיו המבדילים בין קדש {לחול}, ובין אור לחשך ובין ישראל לגויים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה. שהודו על אומרם כי סדר הבדלות הוא מונה, ובאמת שכך הוא סולם סדרם הטוב קדש נלחם עם חול שהוא חוש דלק. קול חרש. דל חושק. וסודם ר"ת ר"מ חתם. דרך דרך. רוחי רוחי. טהר יטהר. טירה טירה. ארך ארך. היראה והיראה. הראיה. והראיה. וסודם היראה והגבורה אור חשך.

האש והירח   שאחר הו יה   ואחר שהיה

אֵחוּר   שֶׁהָיָה

חוש   הראיה

שטר חוזה

חוש עד זה

[14] כל ספרי הנבואה שנכתבו בשנת ה' אלפים מ' – 1280, שהם שמונה.

חוט שזרה

הנפש והגוף   כשירה   כשני הפכים

לגמול וענש   ותענוג

"שר הוזחט" חוזה שדרה והרוח יש   והיש רוח יש

שהכיר

שיחזיר   שם   הנעלם   שם   הנכנע

שם המשלם

שכר הקץ   קץ השם   שם הנקם

צלם

שעה   עץ   עשה   תקלה

עצה לשם   נקוד שלמה   קהלת

ישראל גוים

ראשי   וגלמי

||45א|| ראשי גופי   גוף ראשי

גואל ישרים. שכר היהודים. שיר פי. שיר המילה. למדו השירה

פר ודיש. פר דיוש. פררישו. מטטרון סנדלפון. שש קשר

שש. קדש. ק׳ק׳ק׳ ק׳ק׳ק׳. שש כנפים. בשש פנים. עשרים עינים.

מדות שמי. שינ יוד מם. דמין שמי. זינ כפ רש יוד. נפש דיו.

זכרי

דמות זכרי דמותי זכר רמז זכרתי. עזרתי

זרעתי זרע קדוש שמים וארץ

תפזר פזרת

מאמרות ב״ן וב״ן אות ובן

פ״ל פ״ל

פה למד למד פה

עזריאל

יזרע אל רזיאל

יום השביעי ששת ימי המעשה

אלה הם שמות המבדילים

כל מלאך ועיין בם

חצי השם. השביעי כלו. משביע ההויה. במהות החותם ואמתו. נבוך אש. בכנפי ארץ. בכנף הצור

בכנפי הפור

יהוה המשביע

אדני בצרוף

ברוח אלהים קנא. ברוח אליה מקנא אליהו מקנא בפינחס

פינחס מקנה אליהו

45||בו|| ״יום השביעי שֵׁשֶׁת ימי המעשה״

וידוע שאני אין כונתי בזה הספר לכתוב עניני השמות לפי דעת כל אחד ואחד מהמעיינים, אבל כונתי לרמוז קצת עניני שמות שחשבום לשם כפי מה שהם.

ואין ספק שלא ימצא אדם בדור הזה מאנשי דורנו מן חכמי התלמוד שיודה בדברנו,[15] אך יקשו עלינו על מה שהוא מפורש וישאלונו במה שהוא נסתר ונעלם, מורה כל מאמין מקובל. ועוד ראוי שתדע כי השמות דומים בעניני הרכבתם לענינים ההוים והנפסדים מצד אחד, ולקיימים מצד אחר. ואמנם הקיימים קראום החכמים "מעשה מרכבה",[16] והאחרים קראום "מעשה בראשית".[17]

וסוד זה "תרעב" עברית וסוד זה

[15] לרב אברהם אבולעפיה היה דו שיח פעיל עם חכמי התלמוד באשר לפשט הכתבים ולסתרם. על הנסתר לא רצו להודות חכמי התלמוד.

[16] סוכה כח א: "דבר גדול מעשה מרכבה"; חגיגה יג א: "עד היכן מעשה המרכבה? רבי אומר: עד וארא בתרא. רבי יצחק אומר: עד החשמל עד וארא מגמרינן מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים איכא דאמרי עד וארא מסרינן ראשי פרקים מכאן ואילך אם הוא חכם מבין מדעתו אין אי לא לא".

[17] ראה חולין ס א: "אמר רבי יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם אלא צביונם".

"שבט" על הדרך

ואני עברתי על הדרך ומצאתי והנה הדריכני הדרך האחר בזה אל קריאת הספרים, והשני אל חכמת הספירות, והשלישי אל מערכת הספור. ועל זה כשתדע את שם בן י"ב קל הוא עליך מאז לדעת שם בן מ"ב, וכשתדע שם בן מ"ב קל הוא עליך לדעת שם בן ע"ב. ואין צורך לדבר בו בגלמי הצירופים, הנה כי הם סבה לאשר יבואו ויהיו לסמנים בכל מקום.

ועתה שים דעתך להבין מערכות חמשה שמות הקדש הנכתבים בספרי הקדש, שאינן נמחקים, אבל הם נחקקים,[18] כלומר לאפניהם מתגלגלים, השמות הידועים הקדושים והטהורים הנכתבים בספרים שאין לי צורך לכפלם פה. אמנם מה שאני צריך להודיעך מאמתת מיניהם ומערכתם הוא זה ודעהו אם תרצה

[18] נחקקים – כאן מפרש הרב אברהם אבולעפיה את דברי ספר יצירה, ולפיו המונח "נחקקים" פירושו מתגלגלים, דהיינו צירופי אותיות.

||46א|| כל שם שתמצא כתוב מן השמות הקדושים שהם בעלי תיבה אחת, חלק חלקיו והפשט הלב הרכבותיו בכל מה שתוכל עד שתביאהו אל שם שמספרו פחות ממנו. ואחר כך ראה מה נוסף מזה על זה, דמיון זה

שם צבאות קח כללו

והנו שר שלט   ראש לחש   שר אש לח

תשק טל   נפש אחת   שוב לראש

רחמים   לראש

וכך חלק עד שתמצא ממנו "שם שדי", הוצא שם בשם וראה כמה נשאר מזה על זה, ותמצא תוספת "צבאות" על "שדי", שהוא אל עם דם. לא יפסד. כי הוא מדע מאל. מלא העגול. ובהיות שדי על פה. הקף הפנים לא יפסד. "ההויה" סודה אל וחותמה "טהי". והנה אל. מורכב מן "ההויה" הפשוטה המיוחדת כי כל מורכב אחר שחוזר אל היסודות אשר מהם הורכב הִנה נשאר אתם. ועוד מתגלגל מהם וחוזר אליהם תמיד חללה בסבוב ובעגול ובגלגול. וחמרו הראשון

קיים תמיד וצורותיו וחותמיו מתהפכין מעת לעת. וזו היא בעצמה דרך המספר.

והאחרים יסודות לעשרות ולכל מספר אחריהם, והעשרות למאות והמאות לאלפים, והאלפים לרבבות וכן עד התכלית חלל.

ואלה כלם ספירות ולהם הרכבות וסודם הפנימי הרוחני "סוף "תוך "ראש. כף חובה וכף זכות. צעקת עת קץ. אור נברא קדמון. אבן ארור מעץ. עץ ארור מאבן. אות מנוקד מנבא. יש מיש. שכל מראה נבואה. שמי שמו. שמו מטטרון. שבח משבח. חשב מחשב.

||46ב|| צייר   מצייר

יקר מיקר   חקר מקרה

קר מקר   חיה

הדמיון המקרר   משמר המדע

וזו היא דרכו

״י טֵחַז וַה רָגְבֵ אָ

בֵטֵ היאַ וַ הואַ טֵבֵ

וַ וַ

תתחיל מן ״א ותסיים חללה בה גם כן ישכל דבר נספר מן נחשב ממנו נאצל ואליו חוזר, ועל כן הוא ראשון והוא אחרון. הוא ראשית המציאה והוא תכליתה. וכן תעשה לעשרות ביושר.

״י כָלְמֵ נֵסַ עַפְצַ קֹ

וכן למאות

קֹ רֵשׁ.תַ כַמֵ נֵפֵצַ אַ

וכן כלם

והנה מן ״אלף״ אתה מתחיל ״ובמלך״ אתה מסיים

טוב טוב טוב טוב

חיים

הנביא

||א47|| חכם מיוחד

הנה כבר התבאר לך מזה כי אלף הוא בעצמו ממלא ״איק״ שהם דבר אחד, וכן הם כמו כן ראשי תיבות

אחד עשרה מאה

״אעמ איק אלף״ הכל אחד. ודע כי שער המאה אחד גם שער האחד מאה. וכן שער האלף אחד. גם שער האחד אלף, וכן הרכבות עד אין קץ. וכבר תבין השאר מזה. ראה עתה עוד במה מן אלהים עד שדי וכמה מן אלהים עד צבאות. וכן ראה כמה מן אדני עד אלהים. ומן אדני עד שדי. ומן אדני עד צבאות. ועור ראה כמה מן יהוה עד אדני. ומן

יהוה עד אלהים. ומן יהוה עד שדי. ומן יהוה עד צבאות. ואז תבין יראת יהוה.

ואת

אמת

אות אמת עדי הצלם. ודע שאני אכתוב לך זה המספר בכלל וברמזים. עד תצ״ג. מן ״הא[19] עד ה׳ב ט״ל. יהוה אחד. בבא ובנב. נב אחד. ה׳ בא ה׳ בן. אבדה אבן. וזנב זבח אדני ואנח. ״וחנתי את אשר א׳חן׳ ורחמתי את אשר ארחם״.[20] ומן הא ועד הג טל כמ והם ס׳. וחברם ותמצא צ״ט. סגול. סלט. ודע כי זוה המספר הכלל להם.

כ״ו ס״ה פ״ו שי״ר תצ״ט. והם השמות שאינם נמחקים. גם כי נגזר מן ט״ו. גם כ״א נגזר מן ט״ו. גם כ״ו מן כ״א. ובלבד בגורים תחלה מן י״א. שהוא ו״ה גם מן י״ה. ומן יהו. שהוא אהיה. ומן יהוה כי אל בעצמו הוא ההויה. ויהיה יהיו יה א

[19] בהגהה: {פירוש משם של כ״ו לשם אדני מספר ט״ן וכן תמנה לכל שם, ר״ל שיש הבדל בין מספר שם כ״ו למספר שם אדני ט״ל וכן לכולם}.

[20] שמות לג יט.

יה. וכן אלוה הוא יהיה והיא היה. י׳ יצא י׳ אמן י׳ מאין. אלף האמונה המאמין הפלא.

||47ב|| מלאך הפליאה　　מלאך עונה

מלאך [...][21]　　רכב

סך מלא　　מלא

אני אהיה　　ממ　　לל　　ממלא

ממלא

פלא　　אלפ

ויעבר יהוה

שדי

יה ימצא　　והו ימצא

יה המצאה　　והוא המצאה

[21] שם מלאך לא טוב.

ומן הא עד הה תגע י' בידי שם חשן. שם העולם הבא. בשם נקבה. יהוה שדי קנין. שם העולם הבא בשם נקבה. יהוה קטן. אף למד הויה נקרה. לא יסד העולם הבא. יהוה שם יהוה שדי טומן הב' עד הג'. כלומר בא. אהיה ומן הב עד הד'. רכ"ח. זיוו ממהר ממרה כואב. מדבר חכם מראה חיים. ומן הב' עד הה' דלת כחות המשפט. "כחות" סר. חותם אדם. שם קנין. צבאות. ומן הג' עד הד' רכ"ח. כרוב. ברוך אלהים. עץ חיים. מן הג' עד הה תי"ג קפ"ה. הפנים. ומן הד' עד הה'. אלף למד. והסוד שדי למד פלא. וכאשר ראשי תיבות מאלה כפול וחבר והפשט והרכב הדברים ותבין סודם.

זה הפירוש כתבתי בו מה שרציתי מכלל הדברים ומפרטיהם וגם הארכתי בו בעניינים ובצירופים מבהילים לפי דעת הדומה אתה בתחלת

||48א|| מחשבה. ואני כונתי אל היותם מועילים לאחד שָלם מעולה. ואם לא יעלו לעשרת אלפי אלפים פתאים, כי האחד הוא אצלם הוא שָקול כנגד כלם. ומשה שקול כנגד כל

ישראל. "ופני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה".[22] וחיה אחת יש ברקיע ששמה ישראל, וחקוק על מצחה ישראל. וצורת יעקב חקוקה בכסא הכבוד.[23] והאבות הן הן המרכבה.[24] וכל ישראל ערבים זה לזה.[25]

ויספיק לך מה שאמרתי בזה, ועיין בכל דבור ודבור ובכל ענין וענין עולי תבינו ותכיר בו סוד

יהוה והיה

יהוה

[22] בבא בתרא עה א.

[23] מונח זה קדום והוא מופיע בספרות היכלות רבתי פרק יא אות ב: "והעידו להם מה עדות אתם רואים? מה אני עושה לקלסתר פניו של יעקב אביכם שהיא חקוקה על כסא כבודי, כי בשעה שאתם אומרים לפני קדוש קדוש קדוש, כורע אני עליה ומנשקה ומחבבה ומגפפה, וידי על זרועותי"; והשווה עם ספר הזוהר חלק א דף צז עמוד א: "אמר רבי חייא: יעקב אבינו הוא כסא הכבוד, וכן תאנא דבי אליהו יעקב אבינו הוא כסא בפני עצמו". עובדה זאת מצביעה על מקור משותף לספר הזוהר, ספרות ההיכלות והרב אברהם אבולעפיה. מקור זה לא נחשף עדיין.

[24] בראשית רבה מז ו.

[25] שבועות לט א.

עֹ מֹ דֹ

בנלךֹ ואעי יעו[26]

[26] ליתא בכתב יד מינכן ספריית מדינת בווריה Heb. 23137 דף 34ב.